

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 1.6.2001
COM(2001) 288 lopullinen

**KOMISSION KERTOMUS
EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE**

**KOLMANSILLE MAILLE MYÖNNETTÄVÄN MAKROTALOUDELLISEN
RAHOITUSAVUN TOTEUTTAMISESTA VUONNA 2000**

Lyhenteet

CBA	valuuttakatejärjestelmä (currency board arrangement)
KHI	kuluttajahintaindeksi
DEM	Saksan markka
EY	Euroopan yhteisö
EFF	laajennettu rahoitusjärjestely (Extended Fund Facility)
EIP	Euroopan investointipankki
ESAF	tehostettu rakennesopeutusohjelma (Enhanced Structural Adjustment Facility)
EU	Euroopan unioni
EUR	euro
FDI	suorat ulkomaiset sijoitukset
FESAL	rahoitus- ja yritysalan sopeutuslaina
EJTM	entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia
GATT	tullitariffeja ja kauppaa koskeva yleissopimus (General Agreement of Tariffs and Trade)
BKT	bruttokansantuote
KRL	kansainväliset rahoituslaitokset
IMF	Kansainvälinen valuuttarahasto
PRGF	Köyhyyden vähentämistä ja kasvua edistävä ohjelma (Poverty Reduction and Growth Facility)
SAF	rakennesopeutusohjelma (Structural Adjustment Facility)
SBA	valmiusluottojärjestely (Stand-By Arrangement)
USD	Yhdysvaltain dollari
alv	arvonlisävero
WTO	Maailman kauppajärjestö (World Trade Organisation)

SISÄLLYSLUETTELO

I.	JOHDANTO	6
II.	YLEISKATSAUS.....	6
1.	Tausta.....	6
2.	Makrotaloudellinen rahoitusapu vuonna 2000	7
3.	Makrotaloudellisen rahoitusavun suuntauksia	9
4.	Vastuun jakaminen.....	15
III	ALBANIA	16
1.	Tiivistelmä.....	16
2.	Makrotaloudellinen kehitys	17
3.	Rakenneuudistukset	18
4.	Makrotaloudellisen rahoitusavun toteutus	18
IV.	ARMENIA	20
1.	Tiivistelmä.....	20
2.	Makrotaloudellinen kehitys	20
3.	Rakenneuudistukset	21
4.	Poikkeuksellisen rahoitusavun toteutus	22
V.	BOSNIA JA HERTSEGOVINA	23
1.	Tiivistelmä.....	23
2.	Makrotaloudellinen kehitys	23
3.	Rakenneuudistukset	24
4.	Makrotaloudellisen rahoitusavun toteutus	25
VI.	BULGARIA	27
1.	Tiivistelmä.....	27
2.	Makrotaloudellinen kehitys	28
3.	Rakenneuudistukset	29
4.	Makrotaloudellisen rahoitusavun toteutus	29
VII	ENTINEN JUGOSLAVIAN TASAVALTA MAKEDONIA	30
1.	Tiivistelmä.....	30
2.	Makrotaloudellinen kehitys	31
3.	Rakenneuudistukset	32

4.	Makrotaloudellisen rahoitusavun toteutus	32
VIII.	GEORGIA	34
1.	Tiivistelmä.....	34
2.	Makrotaloudellinen kehitys.....	34
3.	Rakenneuudistukset	35
4.	Poikkeuksellisen rahoitusavun toteutus	36
IX.	KOSOVO	37
1.	Tiivistelmä.....	37
2.	Makrotaloudellinen kehitys.....	38
3.	Rakenneuudistukset	38
4.	Makrotaloudellisen rahoitusavun toteutus	40
X.	MOLDOVA.....	41
1.	Tiivistelmä.....	41
2.	Makrotaloudellinen kehitys.....	41
3.	Rakenneuudistukset	42
4.	Makrotaloudellisen rahoitusavun toteutus	43
XI.	MONTENEGRO	44
1.	Tiivistelmä.....	44
2.	Makrotaloudellinen kehitys.....	45
3.	Rakenneuudistukset	46
4.	Makrotaloudellisen rahoitusavun toteutus	46
XII.	ROMANIA.....	48
1.	Tiivistelmä.....	48
2.	Makrotaloudellinen kehitys.....	49
3.	Rakenneuudistukset	50
4.	Makrotaloudellisen rahoitusavun toteutus	50
XIII.	TADŽIKISTAN.....	52
1.	Tiivistelmä.....	52
2.	Makrotaloudellinen kehitys.....	52
3.	Rakenneuudistukset	53
4.	Makrotaloudellisen rahoitusavun toteutus	54

XIV.	UKRAINA.....	55
1.	Tiivistelmä.....	55
2.	Makrotaloudellinen kehitys.....	56
3.	Rakenneuudistukset	57
4.	Makrotaloudellisen rahoitusavun toteutus	58

I. JOHDANTO

Tässä kertomuksessa arvioidaan vuonna 2000 makrotaloudellista rahoitusapua saaneiden maiden taloudellista tilannetta, uudistusten etenemistä ja tulevaisuudennäkymiä kiinnittäen erityistä huomiota rahoitusapuun liittyvien ehtojen täyttymiseen.

Toisessa luvussa luodaan yleiskatsaus EY:n kolmansille maille myöntämään makrotaloudelliseen rahoitusapuun ja sen historialliseen taustaan, esitetään tiivistelmä vuonna 2000 toteutetuista toimenpiteistä ja analysoidaan rahoitusvastuun jakamista kansainvälisen rahoittajayhteisön kesken.

Myöhemmissä luvuissa käsitellään siirtymävaihetta eri näkökannoilta niissä maissa, joille neuvosto on päättänyt myöntää uutta makrotaloudellista rahoitusapua tai joille on vuoden 2000 aikana maksettu eriä aiemmin päätetystä avusta.

Kertomus toimitetaan neuvoston tekemien kolmansille maille myönnettävää yhteisön makrotaloudellista rahoitusapua koskevien päätösten mukaisesti. Kertomus on jatkoa aiempina vuosina esitetyille kertomuksille¹.

Liitteessä 1 esitetään täydellinen luettelo neuvoston päättämistä makrotaloudellisen rahoitusavun toimista sekä niihin liittyvistä maksuista vuoden 2000 loppuun. Liitteessä 2 tehdään yhteenveto kahdenvälisten ja monenvälisten lainanantajien antamasta makrotaloudellisesta rahoitusavusta EY:n makrotaloudellista rahoitusapua saaville maille. Liitteessä 3 esitellään tiivistetysti valikoituja makrotalouden indikaattoreita.

II. YLEISKATSAUS

1. Tausta

Yhteisön makrotaloudellinen rahoitusapu kehitettiin alun alkaen yhteisön sisäiseksi maksutasetueksi. Vuonna 1990 se ulotettiin koskemaan kolmansia maita erityisesti Keski- ja Itä-Euroopassa, mutta vähitellen myös Länsi-Balkanin, entisen Neuvostoliiton ja Välimeren alueella. Makrotaloudellisen rahoitusavun tarkoituksena on tukea maiden poliittista ja taloudellista uudistusta.

Euroopan yhteisö päätti 1990-luvun alussa ulottaa makrotaloudellisen rahoitusavun koskemaan Keski- ja Itä-Euroopan maita (KIE-maat) tukeakseen maiden siirtymistä markkinatalouteen. Samalla päätettiin, että 24 teollisuusmaan (G-24-maat) kesken sovitun rahoitusavun koordinoinnin puitteissa komissio ottaa muitakin lainanantajia

1 Katso seuraavat komission tiedonannot neuvostolle ja Euroopan parlamentille otsakkeenaan ”Kertomus kolmansille maille myönnettävän makrotaloudellisen rahoitusavun toteuttamisesta”:
KOM(92)400, 16.9.1992,
KOM(94)229, 7.6.1994,
KOM(95)572, 27.11.1995,
KOM(96)695, 8.1.1997,
KOM(98)3, 13.1.1998,
KOM(1999)580, 15.11.1999,
KOM(2000)682, 27.10.2000.

mukaan tukemaan samalla tavoin KIE-maiden talousohjelmia, joita ne toteuttavat yhdessä Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) ja Maailmanpankin kanssa.

Joitakin EY:n ja G-24-maiden keskenään sopimia maksutaseen tukitoimia toteutettiin vuosina 1990–1994, ja ne kattoivat suurimman osan KIE-maista. Tämän jälkeen EY:n makrotaloudellinen rahoitusapu on keskitetty pääasiassa Balkanin maihin ja erityisesti entisen Jugoslavian maihin. Lisäksi neuvosto on päättänyt useista Keski- ja Itä-Euroopan alueen ulkopuolelle kohdistettavista toimista, joilla on tuettu joitakin uusia itsenäisiä valtioita ja muutamaa Välimeren alueen maata.

Makrotaloudellisen rahoitusavun toimilla tuetaan edunsaajamaiden poliittisia ja taloudellisia uudistuksia, ja sitä toteutetaan yhdessä IMF:n ja Maailmanpankin tukiohjelmien kanssa. Rahoitusavussa noudatetaan edelleen periaatteita, joissa korostetaan avun poikkeuksellisuutta, siihen liittyviä makrotaloudellisia ehtoja ja sitä, että se täydentää kansainvälisten rahoituslaitosten rahoitusta. Yhteisön makrotaloudellisella rahoitusavulla on tuettu erityisesti edunsaajamaiden toimia taloudellisten uudistusten ja rakennemuutosten toteuttamiseksi. Rahoitusapua on toteutettu tiiviissä yhteistyössä IMF:n ja Maailmanpankin kanssa, ja sillä on edistetty toimia, jotka on suunniteltu kunkin maan erityistarpeiden mukaisiksi ja joiden yleistavoitteena on vakauttaa rahoitustilannetta ja luoda markkinatalouteen suuntautuneita talousjärjestelmiä. Komissio kuulee avun toteuttamisessa talous- ja rahoituskomiteaa.

2. Makrotaloudellinen rahoitusapu vuonna 2000

a) Uudet päätökset

Balkanin maille myönnettiin vahvistettua makrotalousapua vuonna 1999, jolloin neuvosto päätti – maksutasevaikeuksien kasvun ja Kosovon kriisin vuoksi – viidestä toimenpiteestä, joiden enimmäismäärä on 460 miljoonaa euroa ja joilla tuetaan Albaniaa, Bosnia ja Hertsegovinaa, Bulgariaa, entistä Jugoslavian tasavaltaa Makedoniaa (EJTM) ja Romaniaa. Vuonna 2000 tehtiin uusia makrotalousapua koskevia päätöksiä kahden Balkanin alueen, Kosovon ja Montenegron, sekä yhden uuden itsenäisen valtion eli Moldovan tukemiseksi. Maaliskuussa 2000 neuvosto päätti lisäksi marraskuussa 1997 Armenian ja Georgian tukemiseksi päätetyn poikkeuksellisen rahoitustuen laajentamisesta koskemaan myös Tadžikistania ja tukea varten varattujen avustusten ja lainojen enimmäismäärien kasvattamisesta vastaavasti.

Helmikuussa 2000 neuvosto päätti komission ehdotuksesta myöntää **Kosovolle** yhteisön poikkeuksellista rahoitusapua enintään 35 miljoonaa euroa avustuksena. Varat on tarkoitus antaa käyttöön Yhdistyneiden Kansakuntien väliaikaisen hallinnon operaatiolle Kosovossa (UNMIK) sen keskustalousviranomaisen (Central Fiscal Authority, CFA) kautta. Koska UNMIK on erittäin vaikeista olosuhteista huolimatta edistynyt merkittävästi keskeisten hallinnollisten rakenteiden luomisessa ja kestävien taloudellisten puitteiden kehittämisessä Kosovoön, ensimmäinen 20 miljoonan euron erä maksettiin maaliskuun 2000 jälkipuoliskolla. Komission kesäkuussa 2000 lähettämä tarkastusryhmä totesi, että UNMIK oli edistynyt asianmukaisesti taloudellisten puitteiden rakentamisessa Kosovoön ja että toisen erän maksamisen edellytykset täyttyivät suurin piirtein. Tästä syystä päätettiin maksaa toinen, 15 miljoonan euron erä elokuun jälkipuoliskolla. Tämä poikkeuksellinen rahoitusapu, joka on osa Euroopan yhteisön tukipakettia, täydensi Maailmanpankin ja kahdenvälisten rahoittajien myöntämiä varoja.

Montenegron makrotaloudellinen tilanne, joka oli heikentynyt jo Jugoslavian sosialistisen liittotasavallan vuosikymmenen kestäneen asteittaisen hajoamisen aikana, vaikeutui Kosovon kriisin puhjettua ja Kosovosta pakenevien suurten väkijoukkojen tultua maahan. Neuvosto tunnusti Montenegron hallituksen hankalan tilanteen ja päätti 22. toukokuuta 2000 myöntää sille yhteisön poikkeuksellista rahoitusapua, jonka enimmäismäärä on 20 miljoonaa euroa, ainakin kahdessa peräkkäisessä erässä maksettavana, talouspoliittisin ehtoihin sidottuna suorana avustuksena. Montenegron tasavallan ja komission välillä allekirjoitetun yhteisymmärryspöytäkirjan perusteella ensimmäinen 7 miljoonan euron avustuserä maksettiin elokuussa 2000. Koska viranomaiset suurin piirtein täyttivät apuun liitetyt, yhteisymmärryspöytäkirjassa asetetut talouspoliittiset ehdot nopeuttaessaan markkinasuuntautuneen talouden luomista, toinen, 12,95 miljoonan euron erä maksettiin vuoden 2001 tammikuun alussa, ja noin 50 000 euroa käytettiin avun toteuttamiseen liittyvään tekniseen tukeen.

Moldovan vakavat taloudelliset ongelmat jatkuivat vuonna 2000. Hallitus allekirjoitti 1. joulukuuta 2000 köyhyyden vähentämis- ja kasvuohjelmaan (PRGF) liittyvän kolmivuotisen yhteisymmärryspöytäkirjan IMF:n kanssa. Moldova sai vuoden 2000 viimeisellä viikolla ulkomaista rahoitusta yhteensä noin 42 miljoonaa dollaria. Heinäkuussa 2000 neuvosto päätti myöntää Moldovalle makrotaloudellista rahoitusapua enintään 15 miljoonaa euroa. Ensimmäisen 10 miljoonan euron erän maksaminen edellyttää, että Moldova täyttää IMF-sopimuksensa tyydyttävästi.

Lisäksi neuvosto päätti maaliskuussa 2000 Armenialle ja Georgialle marraskuussa 1997 myönnetyn poikkeuksellisen rahoitusavun laajentamisesta koskemaan myös **Tadžikistania**. Neuvosto päätti kasvattaa vastaavasti tällaisen avun enimmäismäärää 110 miljoonalla eurolla (joista lainan osuus on 75 miljoonaa euroa ja avustuksen osuus 35 miljoonaa euroa) yhteensä 375 miljoonaan euroon (joista lainan osuus on 245 miljoonaa ja avustuksen 130 miljoonaa euroa). Rahoitusavun ehdoista, määristä ja edellytyksistä käydyt neuvottelut johtivat sopimukseen, jonka Tadžikistanin viranomaiset allekirjoittivat virallisesti joulukuussa 2000.

b) Maksut

Makrotaloudellisen rahoitusavun maksujen määrä oli **vuonna 2000 yhteensä 265 miljoonaa euroa, joista 50 miljoonaa euroa maksettiin vuoden 2001 tammikuun alkupäivinä joulukuussa 2000 käynnistettyjen menettelyjen perusteella**. Näihin maksuihin sisältyi 35 miljoonaa euroa Kosovolle, 20 miljoonaa euroa Montenegrolle, 20 miljoonaa euroa Bosnialle, 30 miljoonaa euroa entiselle Jugoslavian tasavallalle Makedonialle, 60 miljoonaa euroa Bulgarialle ja 100 miljoonaa euroa Romanianle. Neljä viimeistä maksua olivat osa aiemmin päätettyjä toimia. Kosovolle ja Montenegrolle suoritettut maksut liittyivät vuonna 2000 päätettyihin toimenpiteisiin.

Maksetuista 265 miljoonasta eurosta 85 miljoonaa euroa maksettiin suorina avustuksina. Niitä maksettiin entiselle Jugoslavian tasavallalle Makedonialle (20 miljoonaa euroa), Kosovolle (35 miljoonaa euroa), Bosnialle (10 miljoonaa euroa) ja Montenegrolle (20 miljoonaa euroa). Loput tuesta myönnettiin pitkäaikaisina lainoina (entiselle Jugoslavian tasavallalle Makedonialle 10 miljoonaa euroa, Bosnialle 10 miljoonaa euroa, Bulgarialle 60 miljoonaa euroa ja Romanianle 100 miljoonaa euroa).

c) Takaisinmaksut ja maksamatta olevat toimet

Vuonna 2000 maksettiin takaisin useita makrotalousapulainoja: sekä Viro (20 miljoonaa euroa) että Latvia (40 miljoonaa euroa) suorittivat taloudelliset velvoitteensa määräajassa, eikä niillä ole enää maksamattomia velkoja EY:lle. Eräpäivänä lainansa maksoivat myös Liettua (50 miljoonaa euroa), Romania (80 miljoonaa euroa) ja Moldova (5 miljoonaa euroa).

Tiettyjä 1990-luvun alkupuolella päätettyjä makrotaloudellisia rahoitusaputoimia ei ole vielä maksettu tuen saajille täysimääräisinä alkuperäisen suunnitelman mukaisesti. Näin on tapahtunut, jos ulkoiset rahoitusolosuhteet ovat parantuneet (kuten tapahtui Baltian maissa, Unkarissa, Slovakiassa ja hiljattain myös Algeriassa) tai jos poliittinen ilmapiiri on huonontunut ja/tai uudistusprosessi on hidastunut (kuten tapahtui Valko-Venäjällä ja Algeriassa). Näiden toimenpiteiden jäljellä olevia eriä ei enää suunnitella maksettavan. Hiljattain päätetyistä toimista on viivästyksiä tapahtunut maksuissa Armenian, Georgian, Ukrainalle, Albanialle ja Bosnialle. Entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian, Romanian ja Moldovan toimenpiteet toteutetaan todennäköisesti suunnitelmien mukaan. Taulukon 1 viimeisessä sarakkeessa on ilmoitettu maksamatta olevat määrät.

d) Muut

Vuoden 2000 aikana komissio ei antanut neuvoston käsiteltäväksi muuta makrotaloudellista apua koskevaa ehdotusta.

3. Makrotaloudellisen rahoitusavun suuntauksia

Yhteisön makrotaloudellisella rahoitusavulla oli alun perin tarkoitus tukea makrotaloudellista vakauttamista ja maksutaseen tasapainoa. Vuosien kuluessa niiden maiden määrä kasvoi, joille yhteisön oli tarkoituksenmukaista myöntää kyseistä tukea, kun yhä useampi yhteisön naapurimaa sitoutui toteuttamaan tiukkoja talousuudistusohjelmia. Tämä johti avun maantieteellisen tasapainon muuttumiseen alkuvuosista, jolloin suurin osa edunsaajamaista oli yhteisön välittömässä läheisyydessä. Länsi-Balkanin selkkausten ja erityisesti vuoden 1999 Kosovon kriisin jälkeen voidaan havaita uusi suuntaus, jonka mukaan Balkanin maiden osuus myönnettävästä makrotaloudellisesta rahoitusavusta kasvaa, mikä ilmenee neuvoston vuosina 1999 ja 2000 tekemistä päätöksistä. Vuonna 2000 tälle alueelle myönnetyn avun osuus oli noin 30 prosenttia oltuaan 34 prosenttia vuonna 1999 ja 3 prosentti jaksolla 1990–1998.

Vuoden 2000 tukipäätöksille oli tyypillistä, että neljästä päätetystä toimenpiteestä kolme oli tarkoitettu tukemaan tuensaajamaiden tai -alueiden talousarvioita. Lisäksi päätettiin kahdesta toimenpiteestä sellaisille alueille, jotka eivät voi osallistua IMF:n tukemaan talousohjelmaan. Kuten vuonna 1999 jo todettiin, sen lisäksi, että makrotaloudellisen avun tarkoituksena on makrotaloudellisen vakauttamisen ja maksutaseen tasapainon edistäminen, sillä on merkittävä tehtävä hallituksen rakenneuudistusohjelmien tukemisessa. Siten sitä on tehokkaasti yhdistetty Phare-, Tacis- ja Obnova-ohjelmien apuun niiden instituutioiden toimintakyvyn parantamiseksi, jotka ovat keskeisiä rakenneuudistusohjelman onnistumiselle.

Taulukot 1 ja 2 ja niitä seuraavat kuviot 1a ja 2a osoittavat hyvin EY:n makrotaloudellisen rahoitusavun poikkeusluonteen. Suurimmista makrotaloudellisen rahoitusavun summista päätettiin ja ne maksettiin heti KIE-maiden poliittisten järjestelmien ja talousjärjestelmien muutosten jälkeisinä vuosina. Myöhemmin

kolmansille maille myönnetyn makrotaloudellisen rahoitusavun vaihtelut kuvastavat sitä periaatetta, että päätökset tehdään tapauskohtaisesti mahdollisten tuensaajamaiden makrotaloudellisen tilanteen ja ulkoista rahoitusta koskevien tarpeiden arvioinnin jälkeen. Jaksolla 1990–2000 päätettyjä toimia (joiden yhteismäärä on 5,4 miljardia euroa) esittävä kuvio 1a ja maksettuja määriä (yhteensä 4,3 miljardia euroa) esittävä kuvio 2a osoittavat, miten vahvasti apu keskittyy EU:hun liittymiseen valmistautuviin KIE-maihin (joiden osuus on noin 60 prosenttia kaikesta viime vuosikymmenen aikana päätetystä makrotaloudellisesta rahoitusavusta). Kuten edellä todettiin, jäsenyyttä hakeneille maille suunnattu apu painottui enimmäkseen viime vuosikymmenen alkupuoliskolle, mikä kuvaa avun suhteuttamista tuensaajamaiden makrotalouden sopeutumiseen ja uudistumiseen. Viime aikoina makrotaloudellista apua on annettu pääosin Länsi-Balkanin maille (vuosien 1999 ja 2000 toimet) ja joillekin uusille itsenäisille valtioille, joiden tulot ovat pienet. Välimeren maiden suhteellisen alhaisia määriä (15 prosenttia koko myönnetystä avusta, sillä uusia päätöksiä ei ole tehty vuoden 1996 jälkeen) selittää se, että näille maille on myönnetty muunlaisia makrotaloudellisia tukia (ennen kaikkea niiden käyttöön annetut MEDA-ohjelman rakennesopeutustuet).

TAULUKKO 1: MAKROTALOUDELLINEN RAHOITUSAPU 1990–2000

MYÖNNETYT ENIMMÄISMÄÄRÄT (MILJOONAA EUROA)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	Yhteensä
<u>Alue</u>												
EU:n ehdokasmaat	870	1 220	410		255			250		300		3 305
Länsi-Balkan			70		35			40		160	55	360
Uudet itsenäiset valtiot					130	255	15	265	150		125	940
Välimeren alueen maat		588			200							788
Myönnetty kokonaismäärä,	870	1 808	480	0	620	255	15	555	150	460	180	5 393
josta avustuksina		28	70		35			95		70	90	388

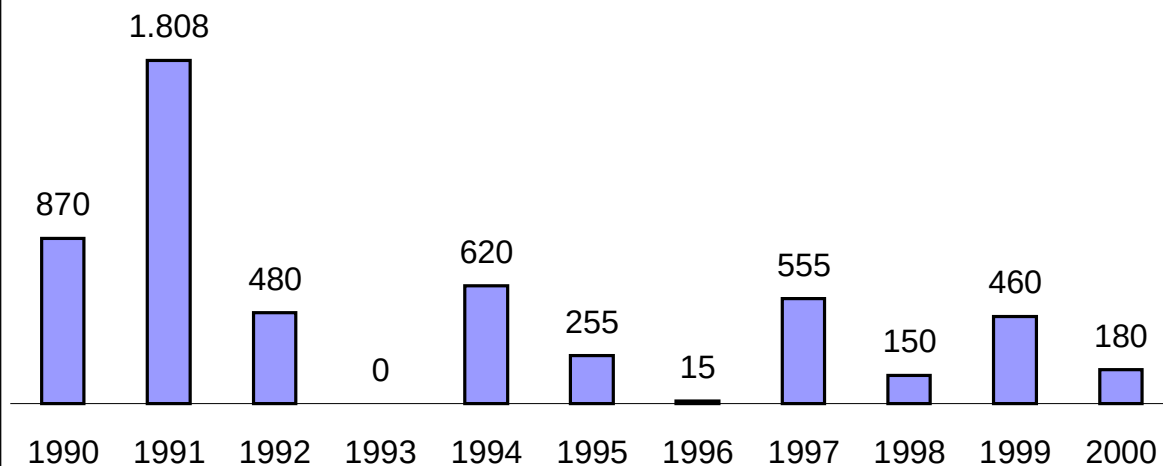
TAULUKKO 2: MAKROTALOUDELLISET TOIMET 1990–2000

MAKSUT (MILJOONAA EUROA)

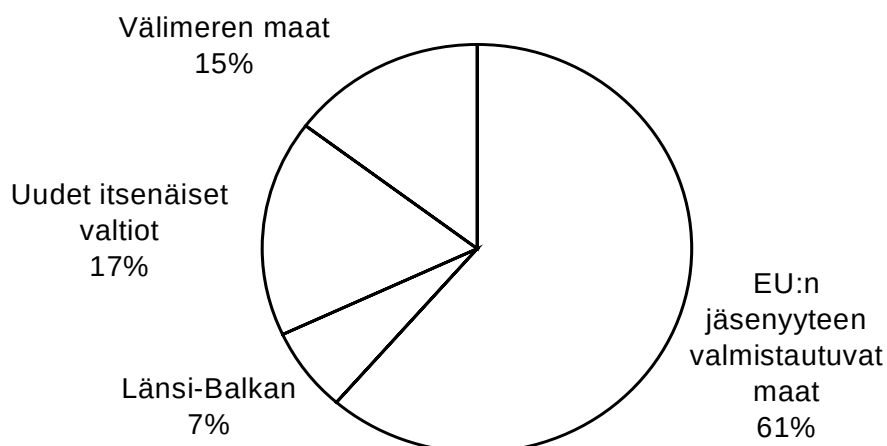
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	Yhteensä
<u>Alue</u>												
EU:n ehdokasmaat	350	695	705	270	70	80	40	70	250	40	160	2 730
Länsi-Balkan			35	35		15	20	25	15	25	105	275
Uudet itsenäiset valtiot					25	135	115	100	156	71		602
Välimeren alueen maat			438		150	100						688
Myönnetty kokonaismäärä,	350	695	1 178	305	245	330	175	195	421	136	265	4 295
josta avustuksina			63	35		15	20		18	28	85	264

HUOM: Vuoden 2000 luvut sisältävät maksut Bosnialle, entiselle Jugoslavian tasavallalle Makedonialle ja Montenegrolle. Teknisistä syistä ne maksettiin vuoden 2001 tammikuun alussa.

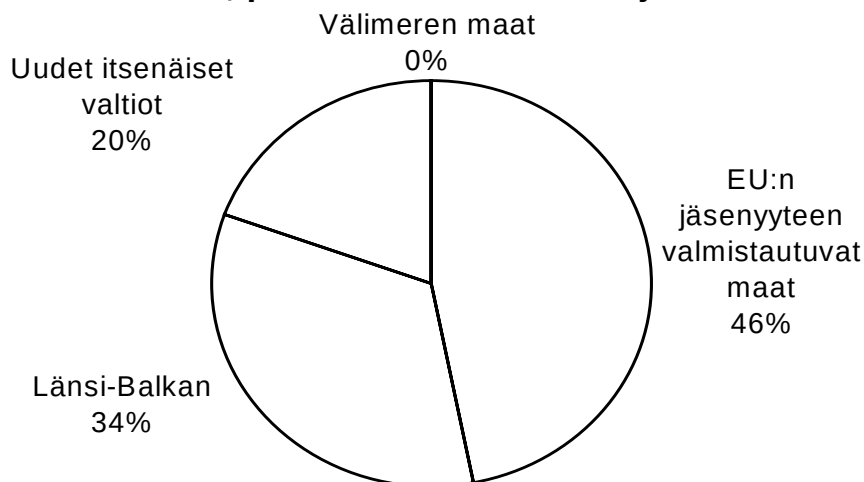
Kuvio 1a. Myönnettyt enimmäismäärät vuosittain, miljoonaa euroa

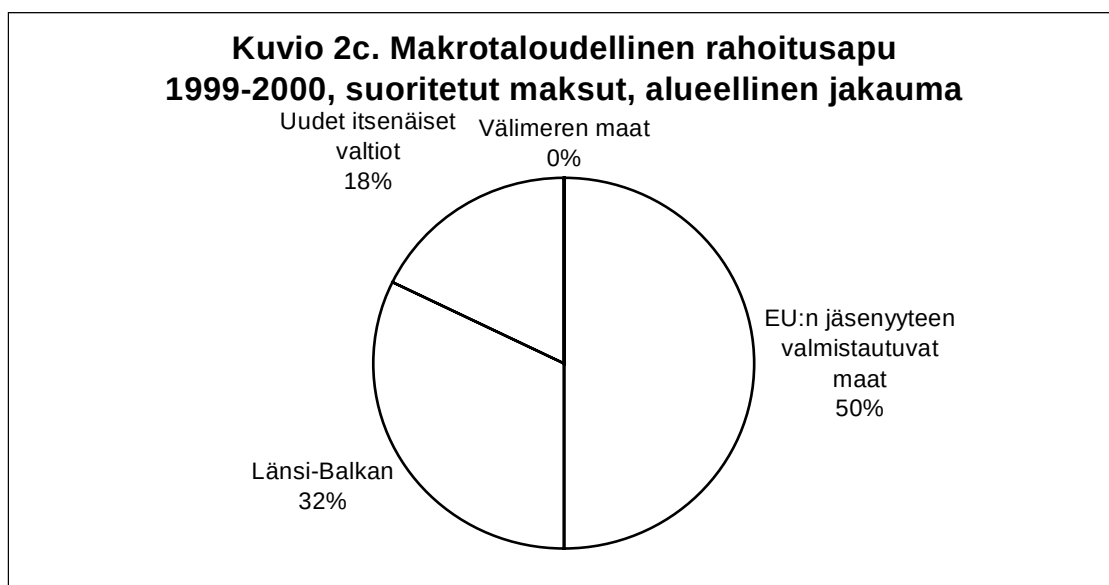
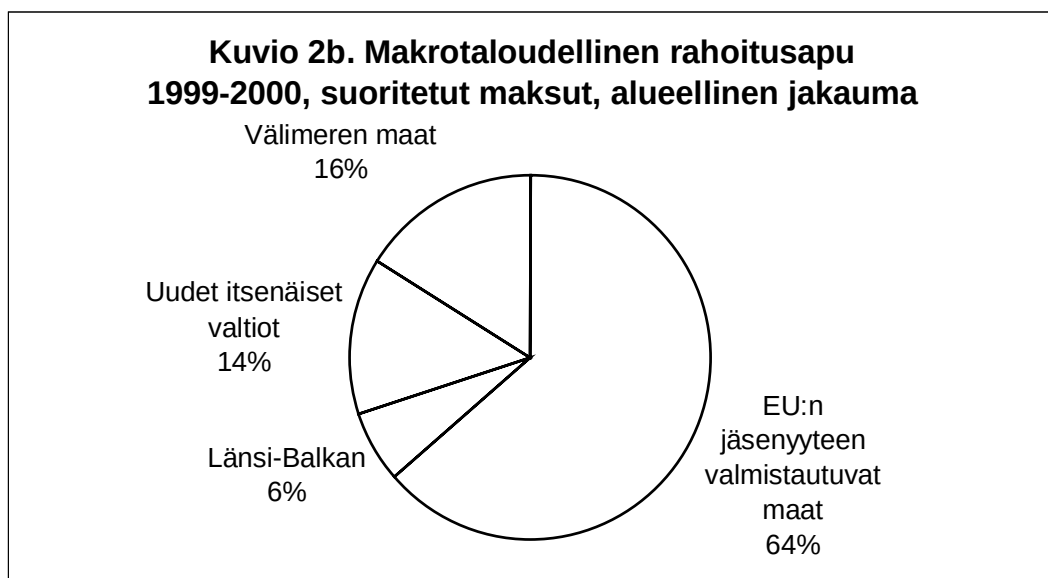
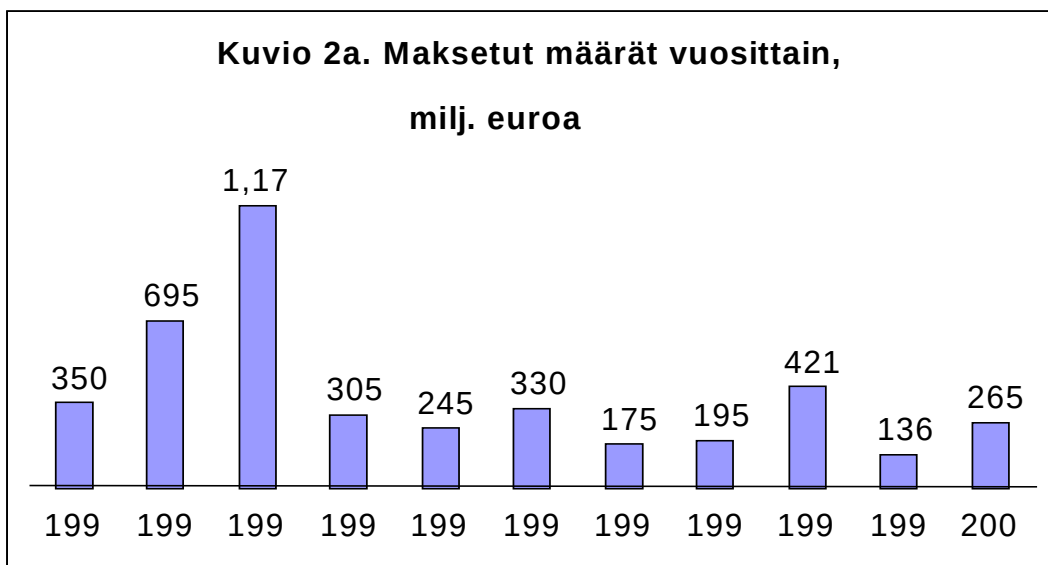

Kuvio 1b. Makrotaloudellinen rahoitusapu 1999-2000, päätösten alueellinen jakauma

Kuvio 1c. Makrotaloudellinen rahoitusapu 1999-2000, päätösten alueellinen jakauma

4. Vastuun jakaminen

Euroopan komissio on järjestänyt avun koordinoinnin osana Maailmanpankin kanssa yhteistyössä lainanantajien konferensseja KIE-maiden ja Länsi-Balkanin maiden tukemiseksi. Näissä konferensseissa arvioidaan varojen tarve ja sovitaan periaatteessa kansainvälisten rahoituslaitosten ja kahdenvälisten lainanantajien sitoumuksista, EY mukaan luettuna. Muiden mahdollisten avunsaajamaiden kohdalla on Maailmanpankin aloitteesta koolle kutsuttavissa neuvoa-antavan ryhmän kokouksissa noudatettu samanlaista lähestymistapaa.

Eri lainanantajilta saatavat varat EY:n makrotaloudellisen rahoitusavun saajamaiden muun ulkoisen rahoitustarpeen tukemiseksi esitetään liitteessä 2. Liitteessä 2.1 käsitellään erikseen jokainen avunsaajamaa vuonna 2000.

Makrotaloudellisen rahoitusavun käynnistämisestä lähtien EY:n myöntämän rahoituksen kokonaismäärät ovat vaihdelleet merkittävästi samoin kuin kansainvälisen yhteisön tarjoama rahoitustuki (katso liite 2 ja edeltävien makrotaloudellista rahoitusapua koskevien kertomusten vastaavat taulukot).

Yhteisön apu oli alkujaan tuntuva verrattuna kansainvälisten rahoituslaitosten antamaan rahoitukseen. Yhteisöllä oli keskeinen tehtävä sekä näiden varojen tärkeimpänä lähteenä että vuodesta 1991 KIE-maille G-24-maiden kautta myönnettävän kahdenvälisen avun koordinoijana.

Kansainväliset rahoituslaitokset pystyivät kuitenkin vähitellen hankkimaan enemmän varoja uusien välineiden avulla, ja niiden osuus rahoituksesta kasvoi merkittävästi².

Samalla otettiin käyttöön muiden ulkoisten lainanantajien, niin julkisten kuin yksityistenkin, sitoumukset velkahelpotusten ja velan vähentämistoimien muodossa. Nämä toimet olivat erityisen merkittäviä vuosina 1994, 1995 ja 1999. Makrotaloudellista rahoitusapua saavista maista pääsivät myös velkahelpotuksista ja muista vastaavista toimista osallisiksi Algeria vuosina 1991 ja 1994, Bulgaria vuosina 1991, 1994 ja 1997, Moldova vuonna 1996, Ukraina vuosina 1994, 1995 ja 1999 sekä entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia, Bosnia ja Hertsegovina sekä Albania vuonna 1999. Vuonna 2000 velkahelpotuksia ei myönnetty yhdellekään makrotaloudellista rahoitusapua saavalle maalle.

² Kuten edellä on mainittu, kaksi (Kosovo ja Montenegro) neljästä EU:n toimenpiteestä päätettiin vuonna 2000 IMF:n ohjelmasta riippumattomina. Tämä voi osittain selittää, miksi kansainvälisten rahoituslaitosten osuus oli vuonna 2000 edellisiin vuosiin verrattuna hyvin pieni.

III ALBANIA

1. Tiivistelmä

Toukokuussa 1998 hyväksytyn IMF:n kolmevuotisohjelman mukaisesti Albanian viranomaiset onnistuivat makrotalouden vakauttamisessa edelleen: BKT:n kasvu oli 7,8 prosenttia vuonna 2000 eli saman verran kuin vuosina 1998 ja 1999, sekä julkisen talouden että vaihtotaseen alijäämät pienenivät merkittävästi, leikin kurssi suhteessa dollariin pysyi vahvana ja vuosi-inflaatio hitaana (noin 4 prosenttia).

Rakenneuudistuksessa tapahtui merkittävää edistystä. Rahoitusalan uudistuksessa jäljellä olevista valtion pankeista toinen yksityistettiin ja toisen yksityistäminen on vireillä. Keskuspankki lopetti luottojen suoran valvonnan. Vuonna 1997 aloitettu pk-yritysten yksityistämishjelma saatiin päätökseen vuonna 2000, ja strategisten alojen yksityistäminen eteni merkittävästi, kun matkapuhelinyhtiö AMC myytiin kesäkuussa 2000. Huomattavaa edistystä tapahtui myös veronkannon tehostamisessa ja julkisten menojen hallinnassa.

Neuvoston huhtikuussa 1999 päättämän enintään 20 miljoonan euron suuruisen makrotaloudellisen avun toteuttaminen ei käynnistynyt, koska Albanian viranomaiset suhtautuvat pidättyvästi ajatukseen lisätä lainanottoa vapailta markkinoilta, vaikka maan kansainvälinen nettovarantoasema oli suhteellisen edullinen.

TALOUSUUDISTUSTEN TILA

1. Hintojen vapauttaminen

Eräitä julkisia palveluja lukuun ottamatta useimmat hinnat määräytyvät markkinoilla.

2. Kaupan vapauttaminen

Ei määrällisiä tuontirajoituksia; viimeinen vientikielto kumottiin syyskuussa 1999. 4 erilaista tariffitasoa (0, 5, 10 ja 20 %). Albaniasta tuli WTO:n jäsen syyskuussa 2000.

3. Valuuttajärjestelmä

Vapaasti kelluva valuuttakurssi heinäkuusta 1992. Ei merkittäviä rajoituksia vaihtotasesuorituksille eikä voittojen viemiselle maasta.

4. Ulkomaiset suorat sijoitukset

Vapaa lainsäädäntö. Maan myynti ulkomaalaisille sallittu. Maan rekisteröinti saatu päätökseen useimmilla sellaisilla alueilla, joilla rekisteröinti on mahdollista.

5. Rahapolitiikka

Pankkikohtaiset luottokatot poistettu marraskuussa 1999. Pankit voivat vapaasti määrittää antolainauskorot. Lyhytaikaiset ottolainauskorot vapautettiin heinäkuussa 2000. Valtion (3, 6, 12 kuukauden) joukkovelkakirjalainojen huutokauppoja.

6. Julkinen talous

Alv:n käyttöönotto heinäkuussa 1996. Vuoden 2000 julkisen talouden tulot arviolta 23 % ja menot 32,6 % suhteessa BKT:hen.

7. Yksityistäminen ja yritysten rakenneuudistukset

Maatalousmaan yksityistäminen suurelta osin toteutettu. Noin 470 pk-yritystä yksityistetty (vuoden 1997 ohjelma) vuonna 2000. Ensimmäinen strateginen iso valtionyritys (AMC) yksityistettiin vuonna 2000. Osakepörssi perustettu maaliskuussa 1996.

8. Rahoitusalan uudistus

Jäljellä olevan suuren valtion omistaman pankin (säästöpankin) hallitsema kaksitasoinen pankkijärjestelmä. Kansallinen liikepankki yksityistettiin vuonna 2000.

2. Makrotaloudellinen kehitys

Albania edistyi vuosina 1993–1996 huomattavasti taloutensa vakauttamisessa ja vapauttamisessa sekä rakenneuudistusten toteuttamisessa, mitä tuettiin tuntuvalle kansainvälisellä avulla. Pyramidiohjelmien romahduksen jälkeisen levottomuuden asetuttua vuonna 1997 uusi hallitus onnistui palauttamaan makrotalouden vakauden.

Puolivuotisen hätäohjelman mukaisesti Albanian viranomaiset toteuttivat laajan keskipitkän aikavälin makrotaloudellisen ja rakennemukautusohjelman, jota IMF tuki köyhyyden vähentämis- ja kasvujärjestelyllä (PRGF, aiemmin ESAF). Vuonna 1998 myönteisesti käynnistynyt elpymiskehitys jatkui vuonna 1999, kun BKT kasvoi noin 8 prosenttia jo toisena vuonna peräkkäin. Vuosi-inflaatio oli vuoden 1999 lopussa negatiivinen, kotimaisin varoin rahoitettu julkisen talouden alijäämä supistui entisestään, ja vaihtotasoon alijäämä, jonka odotettiin kasvavan jyrkästi Kosovon kriisin vaikutuksesta, jäi 8,5 prosenttiin suhteessa BKT:hen.

Sisäpoliittisen tilanteen kohennuttua ja instituutioiden aseman vahvistuttua talous ylsi vuonna 2000 riittävään vakauteen ja vaikuttaviin tuloksiin. BKT:n kasvu oli 7,8 prosenttia pääosin rakennus-, kuljetus- ja maataloustoiminnan ansiosta. Viimeisen neljänneksen aikana ilmenneestä öljyn hinnannoususta ja energiakriisistä huolimatta inflaatio pysyi hallinnassa (4 prosenttia vuoden lopussa verrattuna edellisvuoden vastaavaan aikaan) tiukan rahapolitiikan, tuottavuuden yleisen kasvun ja maan valuutan lekin vakauden ansiosta. Myös julkisen talouden kehitys oli myönteistä. Verotulojen nopean kasvun (25 prosenttia suhteessa vuoteen 1999) ansiosta julkisen talouden alijäämän oletetaan kaventuneen vuonna 2000 9,5 prosenttiin, kun se vuonna 1999 oli 11,5 prosenttia suhteessa BKT:hen. Vaikka kotimainen rahoitus pieneni vain hieman (5,0 prosenttiin vuonna 2000 verrattuna 5,4 prosenttiin vuonna 1999), yksityistämisestä saadut suuret tulot pienensivät lainanottoa jyrkästi. Menojen osalta vuoden 2000 talousarvio toteutui ennusteiden mukaisesti. Myös maksutase vahvistui vuonna 2000. Tavanomaiseen tapaan ulkomailla asuvien albanialaisten suuret rahalähetykset – vuoden 2000 ensimmäisellä puoliskolla maahan saapui noin 160 miljoonaa dollaria – tasapainottivat osaltaan edelleen suurta kauppataaseen alijäämää, niin että maksutaseen alijäämän odotetaan olevan noin 260 miljoonaa dollaria eli noin 7 prosenttia suhteessa BKT:hen (8 prosenttia vuonna 1999). Ulkomaiset suorat sijoitukset kasvoivat merkittävästi erityisesti matkapuhelinyhtiön AMC:n yksityistämisestä saatujen tulojen ansiosta. Virallinen valuuttavaranto oli vuoden 2000 lopussa 550 miljoonaa dollaria, mikä vastaa 4,5 kuukauden tuontia.

Energiakriisin mahdollisia vaikutuksia taloudelliseen tilanteeseen ei kuitenkaan tule aliarvioida. Energiapulana odotetaan nimittäin laskevan teollisuustuotantoa, ja toisaalta energian korkeampi hinta saattaa kiihdyttää inflaatiota. Tämä voi näkyä julkisessa taloudessa verotulojen pientymisenä, jos yritykset joutuvat keskeyttämään toimintansa, ja samalla hallituksen tuontienenergialle maksamat tuet saattavat kasvaa. Maahan onkin laadittu sähköalan toimintasuunnitelma, jonka tavoitteena on lyhyellä aikavälillä torjua sähkövarkauksia ja sähkölaskujen maksamatta jättämistä sekä pitemmällä aikavälillä uudistaa laajalti vanhentunutta sähkön tuotanto- ja jakeluverkostoa.

3. Rakenneuudistukset

Rahoitusalan uudistuksessa tapahtui jonkin verran edistystä kahden jäljellä olevan valtion pankin yksityistämisessä. Vaikka kansallinen liikepankki myytiinkin ulkomaisille sijoittajille marraskuussa 2000, säästöpankin yksityistäminen viivästyi. Valmisteluja kuitenkin tehtiin, sillä parlamentti hyväksyi säästöpankin yksityistämiseksi tarvittavan lain, pankin tilit on tarkastanut kansainvälinen tilintarkastusyhtiö KPMG ja valtio on korottanut pankin pääomaa vajeen täyttämiseksi. Lisäksi valtion omistaman vakuutusyhtiön INSIG:n yksityistäminen on aloitettu. Keskuspankki lopetti luottojen suoran valvonnan, mikä virkisti yksityistä pankkitoimintaa. Yhdessä taloudellisen toiminnan elpymisen kanssa tämä vaikutti pankkien yksityiselle sektorille suunnatun lainanannon merkittävään kasvuun.

Yritysten yksityistämisen ja rakenneuudistuksen kannalta vuosi 2000 oli menestyksenkäs. Matkapuhelinyhtiön AMC:n myynnistä saatiin odotettua parempi hinta, 86 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria (eli 91 miljoonaa euroa), ja sijoittajat aloittivat nopeasti investoinnit verkon laadun parantamiseksi ja asiakkaiden kasvavien vaatimusten täyttämiseksi. Vuoden 1997 yksityistämisohjelmasta vielä yksityistettävät neljä keskipuurta yritystä myytiin myös kuluneen vuoden aikana. Strategisilla aloilla edistettiin: öljyalan palveluyhtiö Servcom järjestettiin uudelleen ja sen yksityistämistä koskeva laki hyväksyttiin parlamentissa joulukuussa 2000. Myös energia-alan rakenneuudistusta koskevan uuden toimintasuunnitelman toteuttaminen käynnistyi.

Veronkannon uudistukset lisäsivät vuoden 2000 verotuloja noin 25 prosenttia vuodesta 1999. Tullimaksuihin vaikuttaviin tärkeimpiin toimiin kuuluivat suurimpien tullikamarien avaintehtävissä tehdyt henkilövaihdokset, transitliikenteen valvonnan parantaminen ja viitehintojen säännöllinen tarkistaminen. Kotimaisten verojen osalta tehostettu valvonta lisäsi merkittävästi alv-rekisteröintien ja veroja maksavien pienyritysten määrää. Vero- ja tullihallinnon parantunut yhteistyö vähensi sekin veronkiertoa.

Myös julkisten menojen hallinnan uudistaminen edistyi, kun ajanjakson 2001–2003 kattava keskipitkän aikavälin menokehys (MTEF) hyväksyttiin asiaan liittyvien ministeriöiden ja rahoittajayhteisön kanssa käytyjen tiiviiden neuvottelujen jälkeen. Kehystä aiotaan tarkistaa säännöllisesti. Se sisältää neljä keskeistä kululajia: infrastruktuurin, koulutuksen, terveydenhuollon ja sosiaalialan. Se on myös ensimmäinen konkreettinen osoitus Albanian julkishallinnon tehostumisesta.

4. Makrotaloudellisen rahoitusavun toteutus

Neuvosto päätti 22. huhtikuuta 1999 myöntää Albanialle IMF:n kolmivuotisen, toukokuussa 1998 hyväksytyn PRGF-järjestelyn yhteydessä 20 miljoonan euron suuruisen makrotaloudellisen rahoitusapujärjestelyn. Kahdesta aiemmasta makrotaloudellisesta avusta (vuonna 1992 päätetty 70 miljoonan euron avustus ja vuonna 1994 päätetty 35 miljoonan euron avustus) poiketen tämä apu myönnettiin lainana.

EY:n makrotaloudellista apua ei kuitenkaan maksettu, koska Albanian viranomaiset ilmoittivat komission virkamiehille kahteen otteeseen – joulukuussa 1999 ja kesäkuussa 2000 – haluavansa harkita tarkemmin sitoutumista lainanottoon vapailta markkinoilta

nykyisessä suhteellisen vahvassa kansainvälisessä nettovarantopositiossa. Komission yksiköt ovat ilmoittaneet viranomaisille aikovansa peruuttaa tämän avun.

IMF:n johtokunta hyväksyi 30. kesäkuuta 2000 kolmannen vuotuisen PRGF-järjestelyn, joka koski jaksoa heinäkuusta 2000 heinäkuuhun 2001. Tämän kolmannen vuosijärjestelyn puoliväliarviointi saataneen päätökseen tammikuussa 2001. Kosovon kriisin puhjettua Maailmanpankki on korostanut kiireellisempänä sosiaalialan tukemista ja infrastruktuurin hätäkorjaustoimia. Osana Albanian vuosien 1998–2001 maa-apustrategiaa maailmanpankki jatkoi kesäkuussa 1999 hyväksytyn 45 miljoonan Yhdysvaltain dollarin rakennesopeutusluoton (SAC) täytäntöönpanoa.

Vuoden 2000 lopun jälkeen Albanialle ei voida enää myöntää tukea Phare-ohjelmasta. Tulevaisuudessa sille voidaan myöntää tukea uudesta Länsi-Balkanin maille kohdennetusta yhteisön rahoitusvälineestä eli CARDS-ohjelmasta.

1. Tiivistelmä

BKT:n kasvu kiihtyi vuoden 2000 alun pysähdyksen jälkeen noin 4 prosenttiin vuositasolla vuoden 10 ensimmäisen kuukauden aikana, vaikka kesän paha kuivuus vaikuttikin maataloustuotantoon.

IMF sai päätökseen Armenianlle annettavan tehostetun rakennesopeutusohjelman (ESAF) kolmannen puoliväliarvioinnin vuoden 1999 lopulla. Armenian viranomaiset neuvottelevat nyt IMF:n kolmivuotisesta PRGF-järjestelystä.

Vaikka Armenia onkin tähän asti toteuttanut tarkoituksenmukaista makrotalouspolitiikkaa, julkisen talouden kokonaisalijäämä ja vaihtotaseen alijäämä olivat suuret, mikä johtuu osittain maalle (Vuoristo-Karabahin ratkaisemattoman kriisin takia) määrätystä kauppasaarosta. Talousuudistusten ja yksityistämisen hitaus sekä julkisen talouden tulojen vähäisyys ovat myös edelleen huolestuttavia. IMF edellyttää Armenian pienentävän suurta ulkomaista velkaansa yksityistämisen avulla.

Koska Armenian mahdollisuudesta tehdä uusi sopimus IMF:n kanssa ennen vuoden 2000 ei ole varmuutta, mikä johtuu julkisen talouden odotettua heikommasta kehityksestä ja rakenneuudistuksen hitaasta etenemisestä, komissio on lykännyt alun perin vuodelle 2000 suunniteltua kolmannen avustuserän maksamista.

TALOUSUUDISTUSTEN TILA	
1.	Hintojen vapauttaminen
Suurin osa hinnoista vapautettu ja kuluttajien tukemista vähennetty jyrkästi. Hyvin harvojen tuotteiden hintoja säännöstellään.	
2.	Kaupan vapauttaminen
Vapaa kauppapolitiikka. Yksinkertainen ja suhteellisen avoin tuontijärjestelmä ja alhaiset tariffit. Ei määrällisiä rajoituksia. Armenian uskotaan liittyvän WTO:hon vuonna 2001.	
3.	Valuuttajärjestelmä
Kelluva valuuttakurssi. Keskuspankin interventiot rajoitettuja. Hyvin vapaa vaihtojärjestelmä. Ulkomaisten valuutan saantia ei rajoiteta. Ulkomaan valuuttaa hallitsevat pankkien väliset markkinat.	
4.	Ulkomaiset suorat sijoitukset
Ulkomaisiin suoriin sijoituksiin suhtautuminen vapaata: voittojen ja pääoman kotiuttamista ei rajoiteta.	
5.	Rahapolitiikka
Keskuspankki on täysin riippumaton. Inflaatio erittäin hidas huolimatta rahapolitiikan höllentymisestä vuoden 2000 loppua kohden.	
6.	Julkinen talous
Julkisen talouden tulojen arvioitu olevan 17 % suhteessa BKT:hen vuonna 2000, kokonaismenojen noin 24 % suhteessa BKT:hen.	
7.	Yksityistäminen ja yritysten rakenneuudistukset
Keskisuurten ja suurten yritysten yksityistäminen jatkui varsin hitaasti. Monia myymättömiä yhtiöitä on asetettu selvitystilaan. Hallituksen aloittama sähkönjakeluyhtiöiden yksityistäminen edelleen kesken.	
8.	Rahoitusalan uudistus
Pankkijärjestelmä muodostuu Armenian keskuspankista ja 31 liikepankista, joista kolme on ulkomaisessa omistuksessa. Hallitus päätti yksityistää säästöpankin ja tarjosi strategisille sijoittajille mahdollisuuden osallistua yksityistämiskilpailuihin. Uusi arvopaperimarkkinalaki. Maassa toimii arvopaperipörssikomitea sekä arvopapereiden talletuskeskus.	

2. Makrotaloudellinen kehitys

BKT:n kasvu kiihtyi vuoden 2000 alun pysähdyksen jälkeen noin 4 prosenttiin vuositasolla vuoden 10 ensimmäisen kuukauden aikana teollisuustuotannon ja rakennusalan vauhdittumisen myötä. Kesän paha kuivuus vaikutti kuitenkin maataloustuotantoon.

Julkisen talouden tulot jäivät vuonna 2000 edelleen alle ennustetun tason, mikä johti menojen leikkaukseen ja maksuviivästysten nopean kasvuun. Inflaatio pysähtyi, ja

hinnat laskivat noin 0,5 prosenttia, vaikka energian hinnat nousivat huomattavasti. Armenian valuutta heikkeni nimellisesti noin 6 prosenttia suhteessa Yhdysvaltain dollariin vuoden 2000 aikana.

Vuoden 2000 kahdeksan ensimmäisen kuukauden aikana kauppavaihto kasvoi 13 prosenttia (vuositasolla), 740 miljoonaa dollariin. Kaupan alijäämä kasvoi silti vuositasolla hieman vuoden yhdeksän ensimmäisen kuukauden aikana, vaikka viennin kasvu kiihtyi huomattavasti. Kauppa- ja vaihtotaseen alijäämien odotetaan pysyvän hyvin suurina (yli 20 %:na suhteessa BKT:hen) niin kauan kuin Vuoristo-Karabahin ratkaisemattoman kriisin aiheuttama kauppasaarto pysyy voimassa.

Ulkomaisten suorien sijoitusten kokonaismäärä kasvoi huomattavasti vuoden 2000 ensimmäisellä puoliskolla, mikä kuvastaa vakiintuneiden ulkomaisten sijoittajien suuria sijoituksia ja Venäjältä tulevien sijoitusten elpymistä. Valuuttavaranto vastasi edelleen yli 3 kuukauden tuontia. Ulkomainen velka oli noin 850 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria eli 47 prosenttia suhteessa BKT:hen vuoden 1999 lopulla, ja sen hoitokustannukset vastasivat noin 17:ää prosenttia julkisen talouden tuloista. Ulkomainen velka on hyvin suuri, kun velkakantaa ja hoitomenoja verrataan vientiin, mutta maahan uskotaan tehtävän merkittäviä rahansiirtoja ja sijoituksia ulkomailta. Velkaa pidetään kohtalaisen siedettävänä, kun velkakantaa ja velanhoitomenoja verrataan julkisen talouden tuloihin.

3. Rakenneuudistukset

Julkisen hallinnon uudistamiseksi on ryhdytty tositoimiin: parlamentille on annettu lakiesityksiä tai ohjelmia valmisteltu pakollisesta tulo- ja omaisuusveroilmoituksen tekemisestä, valtion valvonnasta tarkastuksissa ja valtionhallinnon uudistamisesta. Vaikka paisuneessa valtiokoneistossa oli aikomuksensa tehdä tiukkoja leikkauksia, valtiollisten elinten palveluksessa olevien työntekijöiden määrässä näyttää olevan lievää kasvua.

Elokuussa 1999 hyväksytyn tiukan julkisen talouden toimenpidepaketin ansiosta energia-alan maksurästit maksettiin syyskuuhun 1999 mennessä. Julkisen talouden tilanne heikkeni kuitenkin jyrkästi vuonna 2000, ja uusia maksurästejä alkoi kertyä. Vuosiksi 2000–2002 laadittiin Armenian energiajärjestelmän rahoituksen elvytysohjelma, joka sisältää määräyksiä eri tuotannonalojen välisten rahoitusvirtojen, velkojen ja rahoitussuhteiden sääntelemiseksi.

Hallitus on edistynyt merkittävästi keinokastelun kustannusten kattamisessa. Vuoden 1999 kastelukaudella kerättyjen maksujen kokonaismäärä oli lähellä tavoitetta, joka oli 65 prosenttia.

Rahoitusallalla hyväksyttiin arvopaperimarkkinalaki. Lisäksi perustettiin arvopaperipörssikomitea, ja arvopaperien talletuskeskus aloitti toimintansa. Hallitus teki elokuussa 2000 päätöksen säästöpankin yksityistämisestä ja kehotti joulukuussa 2000 potentiaalisia strategisia sijoittajia osallistumaan tarjouskilpailuun sen yksityistämisestä.

Yksityistäminen on edennyt niin, että vuoden 1998 loppuun mennessä oli yksityistetty 65 prosenttia maan 10 000 pienyrityksestä. Helmikuussa 2000 maan 2 000 keski-suuresta ja suuresta yrityksestä oli yksityistetty 1 500. Keski-suurten ja suurten yritysten yksityistämismvauhti hidastui: vuonna 1998 yksityistettiin melkein 200 yhtiötä, vuoden 1999 aikana 54 yhtiötä ja vuoden 2000 kahdeksan ensimmäisen kuukauden

aikana 33 yhtiötä. Hidastumisen pääsyy on, että yli 300:a keskisuurta ja suurta yritystä tarjottiin yksityistettäväksi useaan kertaan, mutta ostajia ei ollut. Sittemmin hallitus teki päätöksen näiden yritysten purkamisesta, ja moni on selvitystilassa.

Armenian parlamentti päätti 25. huhtikuuta 2000 poistaa sähkönjakeluverkot vuosina 1998–2000 yksityistettävien valtionyhtiöiden luettelosta. Elokuussa 2000 annettiin kuitenkin erityinen yksityistämislaki, jonka mukaan 51 prosenttia neljän sähkönjakeluyhtiön osakkeista myydään vuonna 2001 strategisille sijoittajille. Osakkeista 20 prosenttia on jo myyty Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankille, ja loput myydään työntekijöille.

4. Poikkeuksellisen rahoitusavun toteutus

Uusille itsenäisille valtioille vuonna 1992 myönnetystä yhteisön 1 250 miljoonan euron kauppaluottojärjestelystä Armenia sai noin 58 miljoonaa euroa lainoina. Vaikeiden poliittisten, taloudellisten ja rahoituksellisten olosuhteiden vuoksi maa ei kuitenkaan kyennyt hoitamaan asianmukaisesti ulkoisia rahoitusvelvoitteitaan, ja tämä koski myös yhteisön saamia. Tukeakseen maan sopeutumista ja uudistumispyrkimyksiä ja helpottaakseen tämän velkaongelman ratkaisua neuvosto hyväksyi marraskuussa 1997 komission ehdotuksen poikkeuksellisen rahoitusavun myöntämisestä Armenialle ja Georgialle ja sopi periaatteessa enintään 170 miljoonan euron lainojen ja enintään 95 miljoonan euron avustusten antamisesta maiden käyttöön.

Joulukuussa 1998, jolloin Armenia oli maksanut kaikki rästinsä yhteisölle (51 miljoonaa euroa) ja päässyt taas IMF-ohjelmassaan ajan tasalle, yhteisö maksoi ensimmäisen erän poikkeuksellisesta rahoitusavusta (28 miljoonan euron laina ja 8 miljoonan euron avustus). Toinen erä (4 miljoonan euron avustus) maksettiin joulukuussa 1999 pian sen jälkeen, kun IMF oli saanut päätökseen Armenialle myönnetyn tehostetun rakennesopeutusohjelman (ESAF) kolmannen puoliväliarvioinnin ja Armenia oli lyhentänyt 5 miljoonalla eurolla vuonna 1998 myönnetyn 28 miljoonan euron lainan pääomaa.

Heinäkuussa 1999 Armenian viranomaiset ja komission yksiköt pääsivät periaatesopimukseen niistä rakenteellisista ehdoista, joita avun kolmannen erän maksamiselle vuonna 2000 asetetaan. Armenian viranomaiset eivät kuitenkaan ole ratifioineet tätä sopimusta. Ei ole myöskään varmaa, pystyykö Armenia pääsemään sopimukseen IMF:n kanssa kolmivuotisohjelmasta vuoden 2000 loppuun mennessä, koska sen julkisen talouden tulos oli heikko rakenneuudistuksen hidastuttua vuosina 1999 ja 2000. Tästä syystä komission ryhmä, joka kävi Jerevanissa kesäkuussa 2000, katsoi, ettei ehtojen toteutumisaste salli avustuserän maksamista vuoden 2000 aikana.

V. BOSNIA JA HERTSEGOVINA

1. Tiivistelmä

Nykyisen IMF:n tukeman valmisluottojärjestelyn aikana Bosnia ja Hertsegovina on edistynyt merkittävästi makrotalouden vakauttamisessa, koska maa on noudattanut tarkasti valuuttakatejärjestelmän sääntöjä ja varovaista finanssipolitiikkaa. IMF saattoi päätökseen valmisluottojärjestelyn neljännen ja viidennen tarkastuksen 22. joulukuuta 2000. Tämän jälkeen eli vuoden 2000 lopussa komissio maksoi makrotaloudellisen avun toisen erän, jonka suuruus oli 20 miljoonaa euroa, koska yhteisön avulle asetetut rakenteelliset ehdot olivat täyttyneet. Rakenneuudistukset ovat edistyneet merkittävästi pienyritysten yksityistämisessä sekä maksujärjestelmien, tullihallinnon ja viime aikoina myös pankkialan uudistamisessa. Yksityisen sektorin kehityksen ja ulkomaisten sijoitusten edistämiseksi viranomaisten tulisi kuitenkin edetä suuryritysten yksityistämisessä, yhtenäistää verojärjestelmiä edelleen sekä saattaa voimaan avoin ja yhtenäinen sijoituskohtelu ja yleisemmin parantaa yhteisöjen välistä yhteistyötä yhtenäisen talousalueen toteuttamiseksi.

TALOUSUUDISTUSTEN TILA
1. Hintojen vapauttaminen Eräitä julkisia palveluja lukuun ottamatta useimmat hinnat on vapautettu.
2. Kaupan vapauttaminen Kumpikin yhteisö purki suosituimmuuskohtelut kaupassa Kroatian ja entisen Jugoslavian kanssa toukokuussa 1999. Yhdenmukainen tullikoodiksi on voimassa tammikuusta 1999 samoin kuin yhteinen tariffi, joka muodostuu neljästä tuoteryhmästä ja jossa tariffit vaihtelevat välillä 0–15 %. Bosnia ja Hertsegovina ei ole vielä WTO:n jäsen.
3. Valuuttajärjestelmä Yhteinen valuutta KM on ollut sidottu Saksan markkaan valuuttakatejärjestelmässä kesäkuusta 1998.
4. Ulkomaiset suorat sijoitukset Erittäin epäsuotuisa toimintaympäristö, koska riskejä pidetään suurina ja politiikkaa vaikeaselkoisena. Federaation saatettava päätökseen ulkomaisista suorista sijoituksista annetun valtion lain täytäntöönpano.
5. Rahapolitiikka Bosnian ja Hertsegovinan keskuspankki vastaa valuuttakatejärjestelmän toiminnasta. Keskuspankki ja muut pankit eivät saa lainata rahaa valtiolle.
6. Julkinen talous Odotettua suurempi julkisen talouden alijäämä johtui palkka- ja eläkemenojen kasvusta sekä tulojen vajauksesta. Lisä uudistuksia tarvitaan, jotta varmistetaan tulonkeruu ja luodaan luotettavat sosiaaliturvajärjestelmät.
7. Yksityistäminen ja yritysten rakenneuudistukset Vaikka pienyritysten yksityistäminen on edistynyt viime aikoina hyvin kummassakin yhteisössä, suuryritysten yksityistäminen on hidasta. Sen odotetaan nopeutuvan tarjouspyyntöihin saatavan ulkoisen teknisen avun ansiosta.
8. Rahoitusalan uudistus Pankkitoiminnan valvontasäännöstö on otettu käyttöön kummassakin yhteisössä, mutta valtion pankkien yksityistäminen tai selvittäminen on viivästynyt, ja se odotetaan saatavan päätökseen vasta vuoden 2001 puolivälissä. Maksujärjestelmän uudistaminen etenee hyvin: maksutoimistot on virallisesti suljettu, niiden toiminnot on siirretty yksityiselle ja julkiselle sektorille ja pankkien välinen kusselvelu-yhteistyö on perustettu.

2. Makrotaloudellinen kehitys

Bruttokansantuotteen arvioidaan kasvaneen vuonna 1999 Kosovon kriisin vaikutuksista huolimatta 9 prosenttia. Vuodeksi 2000 viranomaiset olivat alun perin ennustaneet 12–15 prosentin BKT:n kasvua, mutta todellinen tulos on todennäköisesti vain 10

prosenttia, koska viime vuosien pahimpiin kuulunut kuivuus aiheutti vahinkoa Bosniassa ja Hertsegovinassa. Nopea talouskasvu ei ole juurikaan vaikuttanut työttömyyteen, ja työtä vailla oli virallisten arvioiden mukaan 40 prosenttia työvoimasta (vuoden 1999 lopussa).

Valuuttakatejärjestelmän sääntöjen noudattaminen on osaltaan pitänyt inflaatiopaineita kohtuullisina. Vaihdeettavana markkana (Konvertible Marka, KM, joka valuuttakatejärjestelmässä on ollut liikkeessä vuoden 1998 puolestavälistä) mitatun vuosi-inflaation odotetaan olleen vuonna 3 prosenttia kummassakin yhteisössä. Vuoden 2000 lopulla KM:n hyväksyminen näyttää olevan Bosniassa ja Hertsegovinassa melkein kaiken kattavaa. Keskuspankin valuuttavarannon jyrkkä kasvu on tästä yhtenä osoituksena: vuoden 1999 lopussa varanto oli 866 miljoonaa KM (mikä kattoi noin 2,5 kuukauden tuonnin), kun se vuoden 1998 lopussa oli ollut 300 miljoonaa KM. Julkisen talouden alijäämäksi suhteessa BKT:hen (ennen avustuksia) ennustettiin alun perin 1,6 prosenttia federaatiossa ja 3,3 prosenttia Republika Srpskassa (avustusten jälkeen 1,1 prosenttia ja 2,1 prosenttia). Odotettua suuremmat alijäämät, jotka aiheutuivat palkka- ja eläkemenojen kasvusta ja tulojen vajauksesta, ovat pakottaneet kummankin yhteisön toimiin, joilla juoksevat menot saataisiin vastaamaan käytettävissä olevia varoja.

Vaihtotaseen alijäämä supistui huomattavasti vuonna 1999 (noin 21 prosenttiin suhteessa BKT:hen, kun se vuonna 1998 oli 32 prosenttia) jälleenrakennushankkeiden edistytessä suunniteltua hitaammin ja yksityisen kotimaisen kysynnän hitaamman kasvun vuoksi. Vuonna 2000 alijäämä syveni edelleen, ja se rahoitetaan edelleen pääasiassa ulkomaisten rahoittajien avulla. Ulkomainen velka on edelleen suuri (noin 70 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 1999), mikä johtuu osittain siitä huomattavasta velkataakasta, jonka maa peri Jugoslavian sosialistiselta tasavallalta. Velanhoitokustannukset suhteessa tavara- ja palveluvientiin ovat kuitenkin suhteellisen alhaiset, sillä suuri osa lainoista on saatu erittäin edullisin ehdoin ja velkojen maksun uudesta aikataulusta sovittu Lontoon ja Pariisin klubien kanssa.

3. Rakenneuudistukset

Sekä valtion että yhteisöjen tasolla on edistytty julkisen talouden hallinnassa ja uudistamisessa. Valtion tasolla perustettiin valtiovarainministeriö parlamentin hyväksyttyä asiaa koskevan lain syyskuussa 2000. Sääntelykehiksen hyväksymisen jälkeen yhteisöihin on perustettu vastaavasti valtiokonttorin yksikkö kummankin valtiovarainministeriön alaisuuteen. Ylimpien tilintarkastuslaitosten perustamiseksi tarvittava oikeudellinen kehys hyväksyttiin vuoden 1999 lopussa kummassakin yhteisössä. Kumpikin yhteisö täytti ehdon, jonka mukaan vuoden 2000 (syksyllä 1999 hyväksytyissä) talousarvioissa sotilasmenot eivät saa kasvaa reaalityyppisesti. Eläkeuudistukseen liittyvä lainsäädäntöehdotus kahden eläkerahaston sulauttamisesta annettiin federaation parlamentin käsittelyyn 26. elokuuta 1999, mutta voimakkaan poliittisen vastustuksen vuoksi sitä ei vielä ole hyväksytty.

Tulli- ja verouudistuksessa on edistytty tuntuvasti erityisesti yhteisöjen välisen yhteistyön parannuttua. Varsinkin tulliuudistuksen yhteydessä yhteisöt ovat tehneet läheistä yhteistyötä EU:n perustaman, vero- ja tulliasioita koskevan avun toimiston CAFAO:n kanssa. Federaation talouspoliisin veroasiain tarkastus- ja täytäntöönpanoyksiköiden sulautuminen federaation verohallintoon etenee hyvin. Verohallinto on nyt vastuussa suoraan federaation valtiovarainministeriölle. Suurten elinkeinonharjoittajien valvonnan sekä tutkinta- ja tiedusteluyksiköiden perustamiseksi tarvittava sääntelykehys on valmis ja täytäntöönpanovaiheessa (laki federaation

verohallinnosta tuli voimaan 31. elokuuta 2000). Tullimääräykset, myös tullin toimivaltaa, rangaistuksia ja rikkomuksia koskevat lakiesitykset on hiljan hyväksytty (Republika Srpskassa huhtikuussa 2000 ja federaatiossa syyskuussa), ja henkilöstöä koulutetaan parhaillaan lakien täytäntöönpanoa varten. Federaation rinnakkaisjärjestelmien poistamisessa on edistytty jonkin verran joskaan ei riittävästi. Nimenomaan Mostarin ja Travnikin kaupungeissa yhteensovittamista ei ole, ja väestön molemmat valteryhmät näyttävät toimivan toisistaan riippumatta, vaikka ovatkin samoissa toimitiloissa. Valmiste- ja arvonlisäveroprosentteja on vähitellen harmonisoitu. Yhteisöt pääsivät 4. heinäkuuta 2000 sopimukseen valmiste- ja arvonlisäverouudistusten jatkamisesta veronkannon ja tulonjaon osalta IMF:n ja Maailmanpankin suositusten pohjalta.

Vaihdettavan markan (KM) hyväksyminen ja käyttö on nyt yleistä Bosniassa ja Hertsegovinassa, ja suurin osa maksuista tapahtuu kummassakin yhteisössä tässä valuutassa. Kehitys on seurausta yhteisöjen hallitusten toteuttamista toimista, joilla edistettiin KM:n käyttöä ja kiellettiin muiden valuuttojen käyttö käteismaksuja lukuun ottamatta. Maksujärjestelmien uudistukset ovat edenneet hyvin kummassakin yhteisössä, ja maksutoimistot (SPP, ZAP ja ZPP) suljettiin vuoden 2000 lopussa. Maksujen laiminlyöntejä koskevat toiminnot, kuten verotarkastus ja tiedonkeruu hajautettiin asiaankuuluville laitoksille, ja keskuspankki perusti keskusselvityslaitoksen pankkien välisiä maksutapahtumia varten.

Pienyritysten yksityistäminen on edennyt viime aikoina hyvin kummassakin yhteisössä. Federaatiossa, jossa yksityistäminen aloitettiin Republika Srpskaa aikaisemmin (toukokuussa 1999), viranomaisten odotetaan saavan vuoden 2000 loppuun mennessä päätökseen 150 pienyrityksen ja 350 toimitilan yksityistämisen. Maailmanpankki arvioi, että Republika Srpskassa on myyty tähän mennessä noin kolmasosa kaikista yksityistämistä odottavista pienyrityksistä (169 yritystä). Alkujaan rekisteröitymis- ja jakelumenettelyistä johtuneen merkittävän viivästyksen jälkeen yksityistämiskuponkeihin perustuva ohjelma käynnistyi Republika Srpskassa 16. lokakuuta. Maailmanpankki arvioi, että yhteisöjen (myös federaation alueella sijaitsevan Mostarin kantonin) yksityistämismyrastoissa oli asianmukainen henkilöstö toiminnan käynnistämiseksi tammikuussa 2000. Keskipitkän aikavälin haasteena on suuryritysten yksityistämisen vieminen eteenpäin ja keskeisten yleishyödyllisten yhtiöiden rakenneuudistukset.

Pankkialan uudistukseen ja valtion omistamien pankkien yksityistämiseen liittyen kummankin yhtiön pankkivalvontavirastoille on toimitettu aloittavia taseita, ja pankkien vakavaraisuus tutkitaan ennen kuin ne voidaan asettaa myyntiin. Federaatiossa odotetaan kolmen valtionpankin (Union Bank, Central Profit Bank ja Federation Investment Bank) tulevan piakkoin myyntiin. Republika Srpskassa uudistukset alkoivat paljon myöhemmin mutta ovat edenneet hyvin viime aikoina. Kaikkiaan 11 valtionpankista 10 pankin aloittavat taseet on hyväksytty, ja pankkien yksityistämissuunnitelmia valmistellaan. Republika Srpskan liikepankkilaki hyväksyttiin heinäkuussa 1999. Talletusvakuutuslaki hyväksyttiin federaatiossa elokuussa 2000, mutta Republika Srpskassa se on vielä hyväksymättä.

4. Makrotaloudellisen rahoitusavun toteutus

Neuvosto teki 10. toukokuuta 1999 päätöksen poikkeuksellisen rahoitusavun myöntämisestä Bosnialle ja Hertsegovinalle. Avun määrä on enintään 60 miljoonaa euroa, johon sisältyy enintään 40 miljoonan euron avustus ja enintään 20 miljoonan

euron laina. Kun IMF:n ohjelmaan kuuluva ensimmäinen arviointi oli saatu päätökseen ja kun Bosnia ja Hertsegovina selvitti kaikki hoitamattomat velvoitteensa yhteisölle ja EIP:lle, komissio maksoi joulukuussa 1999 ensimmäisen erän, yhteensä 25 miljoonaa euroa, joka koostui 15 miljoonan euron avustuksesta ja 10 miljoonan euron lainasta. IMF:n ohjelman edistyttyä tyydyttävästi, mihin kuuluvat neljännen ja viidennen tarkastuksen saattaminen päätökseen ja yhteisön avulle asetettujen rakenneuudistuksia koskevien erityisehtojen täyttäminen, maksettiin toinen, 20 miljoonan euron erä vuoden 2000 lopussa. Kaikkiaan 10 miljoonan euron avustuksesta suunnattiin valtion talousarvioon 2 miljoonan euron erä sen rahoitustarpeiden kattamiseksi, ja loput avustuksesta annettiin yhteisöjen talousarvioon. Kolmannen erän eli 15 miljoonan euron avustuksen maksaminen on kytketty rakenneuudistusta koskeviin ehtoihin ja voimassa olevan IMF:n ohjelman edistymiseen edelleen.

Toukokuussa 1998 IMF hyväksyi 81 miljoonan Yhdysvaltain dollarin valmiusluottojärjestelyn. Kesäkuussa 1999 IMF päätti korottaa apuaan 23 miljoonaa dollaria Kosovon kriisin vuoksi. Toimenpiteiden täytäntöönpanossa tapahtuneiden viivästysten jälkeen IMF:n neljäs ja viides tarkastus saatiin päätökseen 22. joulukuuta 2000, jolloin maan käyttöön annettiin 21 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria ja ohjelmaa jatkettiin toukokuuhun 2001. Maailmanpankki toteuttaa parhaillaan kahta poliittisiin päätöksiin perustuvaa tointa, joilla tuetaan julkisen talouden uudistuksia (PFSAC II, 72 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria) ja yksityistämistä sekä pankkialan uudistuksia (EBPAC, 50 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria).

Vuonna 2001 Bosnialle ja Hertsegovinalle ei enää voida myöntää apua Obnova-ohjelmasta. Sen sijaan sille voidaan myöntää tukea uudesta Länsi-Balkanin maille kohdennetusta yhteisön rahoitusvälineestä eli Cards-ohjelmasta.

VI. BULGARIA

1. Tiivistelmä

Bulgarian talous pysyi vakaana vuonna 2000. Taloussuodistukset jatkuivat ja valuuttakatejärjestelmä pysytettiin voimassa.

Makrotalouden vakaus ja rakenneuudistukset edistivät tuntuvasti talouskasvua, jonka odotetaan yltävän lähes 5 prosenttiin vuonna 2000.

Bulgarian hallitus jatkaa rakenneuudistuksiaan sekä yksityistämisen että sääntelyn alalla. Rakenneuodistusten laajasta kehityksestä huolimatta Bulgariaa ei voida pitää toimivana markkinataloutena, joka pystyisi keskipitkällä aikavälillä sopeutumaan EU:n mukanaan tuomiin kilpailupaineisiin ja markkinavoimiin.

Bulgaria sai edelleen makrotaloudellista rahoitusapua. Neuvosto päätti 8. marraskuuta 1999 neljänneistä 100 miljoonan euron lainasta Bulgarialle. Ensimmäinen erä, 40 miljoonaa euroa, maksettiin joulukuussa 1999 ja toinen erä, 60 miljoonaa euroa, syyskuussa 2000.

EU:n apu kasvaa vuodesta 2000 eteenpäin, kun liittymistä edeltävät välineet Ispa ja Sapard käynnistetään. Kokonaisavustusten odotetaan nousevan vuosittain 256 miljoonaan euroon jaksolla 2000–2006.

TALOUSSUODISTUSTEN TILA
1. Hintojen vapauttaminen Hallinnollisesti säänneltyjen hintojen osuus kuluttajahintaindeksistä oli 20 % vuonna 2000. Energiatuotteiden ja erityisesti lämmityksen hintoja vapautetaan asteittain.
2. Kaupan vapauttaminen Järjestelmä on yleisesti ottaen vapautettu.
3. Valuuttajärjestelmä Lev kiinnitettiin euroon tammikuussa 1999 valuuttakatejärjestelmässä: 1 lev vastaa yhtä Saksan markkaa.
4. Ulkomaiset suorat sijoitukset Ulkomaiset sijoittajat voivat vapaasti kotiuttaa voittoja ja tuloja.
5. Rahapolitiikka Keskuspankki vastaa valuuttakatejärjestelmän toiminnasta; järjestelmä on uskottava ja sitä tukevat suuret varannot.
6. Julkinen talous Vuoden 2000 (ja 2001) alijäämäksi on arvioitu 1,5 %, eli edistys on merkittävää vuoteen 1999 nähden. Tavoitteeseen päästäneen helposti.
7. Yksityistäminen ja yritysten rakenneuodistukset Ensimmäinen yksityistämisvaihe on toteutettu (hieman alle 2/3 valtion varallisuudesta). Yleishyödyllisiä laitoksia ja muita infrastruktuuriyrityksiä koskeva toinen vaihe on alkanut.
8. Rahoitusalan uudistus Pankkialan rahoitusasema on parantunut tuntuvasti vuoden 1996 kriisin jälkeen. Suurimpia ongelmia ovat haluttomuus myöntää lainoja edelleen heikolle yksityissektorille sekä yksityistämisen viivästyminen.

Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) kolmivuotinen laajennettu rahoitusjärjestely hyväksyttiin syyskuussa 1998. Sen yhteismäärä oli 627,62 miljoonaa erityisnosto-oikeutta (noin 814 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria). Syyskuussa 2000 IMF sai päätökseen tämän järjestelyn neljännen tarkastuksen, joten IMF antoi Bulgarian käyttöön 52,3 miljoonaa erityisnosto-oikeutta (noin 68 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria), mikä kasvatti ohjelman puitteissa myönnettyjen erityisnosto-oikeuksien määrän 470,7 miljoonaan (noin 610 miljoonaan Yhdysvaltain dollariin).

Lisäksi Maailmanpankki hyväksyi 30 miljoonan euron (14,39 miljoonan Yhdysvaltain dollarin) lainan Bulgarialle syyskuussa 2000 tukeakseen koulujärjestelmän nykyaikaistamishankkeen toteuttamista.

2. Makrotaloudellinen kehitys

Myönteinen ulkoinen ja sisäinen talouskehitys kiihdytti kasvua Bulgariassa ja kohensi julkista taloutta suunniteltua enemmän. Vuotuiseksi BKT:n kasvuksi odotetaan lähes 5 prosenttia vuonna 2000. Vienti kasvoi tuontia nopeammin, mikä kaventanee kauppataseen alijäämää.

Kokonaistuotanto kasvoi vuoden 2000 ensimmäisellä puoliskolla 5,2 prosenttia verrattuna vuoden 1999 samaan jaksoon. Kasvu kiihtyi vuoden 2000 toisella neljänneksellä 5,5 prosenttiin oltuaan 4,8 prosenttia ensimmäisellä neljänneksellä. Tähän vaikuttivat pääasiassa vienti ja investoinnit. Kiinteät investoinnit kasvoivat reaaliääräisesti 12 prosenttia vuodessa vuoden 2000 toisella neljänneksellä, kun ne ensimmäisellä neljänneksellä olivat 18 prosenttia. Teollisuustuotanto piristyi vähitellen ja oli syyskuussa 10,4 prosenttia suurempi kuin vuonna 1999 samassa kuussa.

Kauppataseen alijäämä syveni hiukan vuoden 2000 kahdeksan ensimmäisen kuukauden aikana edellisvuoden vastaavan aikaan verrattuna. Viennin arvo kasvoi dollarimääräisesti lähes 23 prosenttia tuonnin ollessa noin 19 prosenttia suurempi kuin vuoden 1999 kahdeksan ensimmäisen kuukauden aikana. Lähes puolet tuonnin arvon kasvusta johtui energian hinnannoususta. Bulgaria, joka on öljyn nettotuoja, on myös merkittävä öljytuotteiden viejä. Niiden arvo kolminkertaistui vuoden 2000 toisella neljänneksellä vuoden 1999 vastaavasta ajasta. Toinen myönteiseen kehitykseen vaikuttanut tekijä oli harvinaisen onnistunut matkailukausi. Näiden tekijöiden vaikutuksesta vaihtotaseen alijäämä kapeni vuoden 1999 kahdeksan ensimmäisen kuukauden 434 miljoonasta Yhdysvaltain dollarista 361 miljoonaan dollariin vuoden 2000 kahdeksan ensimmäisen kuukauden aikana; vastaavana aikana kauppataseen alijäämä kasvoi 682 miljoonasta 727 miljoonaan Yhdysvaltain dollariin.

Bulgariaan suuntautuvat ulkomaiset suorat sijoitukset olivat vuoden 2000 kahdeksan ensimmäisen kuukauden aikana 366 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria, mikä kattoi reilusti vastaavan kauden vaihtotaseen alijäämän. Pankkialan sijoitukset, joihin kuuluu myös Bulgarian yhdyspankin myynti, olivat kokonaismäärältään 126 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria. Ensimmäinen yritys valtion tupakkayhtiön yksityistämiseksi herätti vain vähän kiinnostusta, joten hallitus päätti tarjota Bulgartabac-yhtiön uudelleen myyntiin. Viivästyksiä on ilmennyt myös telealan monopolin BTC:n yksityistämisessä.

Kuluttajahintainflaatio, joka oli keskimäärin 0,4 prosenttia vuonna 1999, kiihtyi asteittain niin, että se lokakuussa 2000 oli 12 prosenttia nopeampi kuin vuotta aiemmin samana ajankohtana. Polttoaineiden hinnannousu kiihdytti inflaatiota, mutta ruoan hinnannousu oli hieman lievempää elokuun hinnannousuun verrattuna. Kuluttajahintaindeksi nousi paljon enemmän kuin vuoden 2000 lopun tavoitteen, 8–9 prosenttia. Bulgarian tärkeintä korkoa nostettiin moneen otteeseen; valtion kolmen kuukauden joukkovelkakirjalainojen keskimääräinen vuosituotto oli lähes 4,5 prosenttia lokakuun lopussa.

Työttömyys kääntyi laskuun huhtikuun huipputasosta eli 19 prosentista ja oli syyskuussa 17,8 prosenttia. Tämä johtui osin maatalouden ja matkailupalvelujen korkeasta kausityöllisyydestä ja osin palvelualalle syntyneistä uusista työpaikoista. Työttömiä oli virallisesti keskimäärin vähän alle 680 000, mutta ammatiliitot arvioivat nykyisen määrän yli miljoonaksi. Lisäksi 4,7-miljoonaisesta työikäisestä väestöstä 1,2 miljoonan hengen arvioidaan olevan harmaan talouden palveluksessa. Maassa

toteutetaan toimenpiteitä harmaan talouden sisällyttämiseksi entistä nopeammin viralliseen talouteen.

3. Rakenneuudistukset

Talouden rakenneuudistus eteni keskipitkän ajan talousohjelman sisältämän suunnitelman mukaisesti. Tulokset ensimmäisestä seurantaohjelmasta, jossa tarkastellaan 154:ää ongelmayritystä, osoittavat, että vero- ja sosiaaliturvarästit olivat huomattavat ja kasvoivat edelleen joissakin seurattavissa yrityksissä. Kaukolämpöyhtiöitä koskevasta toimintasuunnitelmasta päästiin sopimukseen, ja se sisältää sellaisten yhtiöiden sulkemisen, jotka eivät ole pitemmällä aikavälillä elinkelpoisia, ja lisätukea niiden yhtiöiden rakenneuudistukseen, joilla uskotaan olevan tulevaisuutta.

Yksityistämisessä siirryttiin toiseen vaiheeseen. Ensimmäinen vaihe kattoi noin 63 prosenttia valtion omaisuudesta ja siinä huomio kiinnitettiin yrityksiin. Yksityistämisen toinen vaihe koskee pääosin yleishyödyllisiä laitoksia ja infrastruktuuria. Tulokset 154 ongelmayrityksen seurannasta osoittivat, että tappiot olivat edelleen tuntuvat, mikä korostaa rakenneuudistuksen jatkamisen kiireellisyyttä. Pankkialan yksityistäminen edistyi, ja sen odotettiin johtavan merkittävään ja kaivattuun rahoitusvälityksen lisääntymiseen. Sairausvakuutuksen, sosiaaliturvan ja eläkejärjestelmän suuret uudistukset jatkuivat, ja ne vahvistavat edelleen suuntautumista markkinatalouteen.

4. Makrotaloudellisen rahoitusavun toteutus

Makrotaloudellisen rahoitusavun neljäs toimenpide toteutettiin vuosina 1999–2000³. Kosovon kriisin vaikutus vaihtotaseeseen on kasvattanut rahoitusvajetta, ja heinäkuussa 1999 komissio ehdotti 100 miljoonan euron makrotaloudellista rahoitusapulainaa. Neuvosto hyväksyi ehdotuksen 8. marraskuuta 1999 (päätos 1999/731/EY). Pian sen jälkeen komissio saattoi päätökseen neuvottelut lainaehdoista, ja laina sovittiin maksettavaksi kahdessa erässä. Ensimmäisen erän maksun ehtona oli, että IMF:n keskipitkän aikavälin toinen tarkastus saadaan onnistuneesti päätökseen. Tämä varmistui marraskuun lopussa, joten ensimmäinen 40 miljoonan euron erä voitiin maksaa joulukuussa 1999. Toisen erän maksamisen ehtona oli Bulgarian suoriutuminen eräistä rakenneuudistustoimista. Lainan ehdot ovat IMF:n keskipitkän aikavälin ohjelman ja Maailmanpankin rakennesopeutuslainan (FESAL) ehtojen mukaiset. Niissä painotetaan kuitenkin uudistuksia, jotka ovat erityisen tärkeitä liittymisprosessin kannalta, esimerkiksi valtion omistamien yritysten rakenneuudistuksia, valtiontukien avoimuutta ja ympäristölainsäädäntöä. Uudistusten edistyttyä toinen erä maksettiin syyskuussa 2000.

3 Neuvosto hyväksyi aiemmat makrotaloudelliseen rahoitusapuun tarkoitetut lainat seuraavasti: kesäkuussa 1991 (290 miljoonaa euroa, jotka maksettiin elokuussa 1991 ja maaliskuussa 1992), lokakuussa 1992 (110 miljoonaa euroa, jotka maksettiin joulukuussa 1994 ja elokuussa 1996) ja heinäkuussa 1997 (250 miljoonaa euroa, jotka maksettiin helmikuussa 1998 ja joulukuussa 1998).

VII ENTINEN JUGOSLAVIAN TASAVALTA MAKEDONIA

1. Tiivistelmä

Entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian perustamisen jälkeen vuonna 1992 maan bruttokansantuote supistui huomattavasti, mutta sittemmin talous on kasvanut tasaisesti joskin hitaasti usean vuoden ajan. Vuoteen 2000 tultaessa BKT:n arvioidaankin olleen selvästi pienempi kuin vuonna 1992.

Taloukasvu oli vuonna 2000 varsin vahvaa ensi kerran maan itsenäistymisen jälkeen, kun kokonaistuotanto kasvoi noin 6 prosenttia. Toisin kuin vuoden 1999 lopulla, jolloin kasvu perustui suurimmaksi osaksi Kosovon kriisin jälkeiseen noususuhdanteeseen, vuoden 2000 kasvun takana on kokonaisuudessaan kotimaisen kysynnän jyrkkä nousu sekä yksityisen kulutuksen että investointien alalla. Entiselle Jugoslavialle ja Kosovolle suunnattu kansainvälinen tuki loi merkittävät vientimarkkinat eri tavaroille ja palveluille, ja avustus-, sotilas- ja muun henkilöstön suuri määrä entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa lisäsi kotimaista kysyntää. Kansainvälisten kauppareittien palauttaminen ja kotimaisen kysynnän jyrkkä nousu kasvattivat tuontia voimakkaasti ja lisäsivät vaihtotaseen alijäämää.

Neuvottelut uudesta IMF:n ohjelmasta, jota tuetaan mahdollisesti PRGF- tai EFF-järjestelyn avulla, saatiin vihdoinkin päätökseen syksyllä 2000, ja IMF:n johtokunta hyväksyi kolmivuotisohjelman marraskuussa ja Maailmanpankki toisen FESAL-järjestelyn joulukuussa. Hallitus on sitoutunut kunnianhimoiseen talousuudistukseen näissä puitteissa.

Uusi talousohjelma, onnistuneet neuvottelut IMF:n ja Maailmanpankin kanssa sekä sopimus yhteisön makrotalousapua koskevasta yhteisymmärryspöytäkirjasta antoivat komissiolle mahdollisuuden käynnistää neuvoston marraskuussa 1999 päättämän enintään 80 miljoonan euron rahoitusavun toteuttamisen.

TALOUSUUDISTUSTEN TILA	
1.	Hintojen vapauttaminen Hintojen vapauttaminen on saatu suurelta osin päätökseen. Vain erittäin harvojen tuotteiden, kuten öljyn ja öljyperäisten tuotteiden, hintoja säännellään.
2.	Kaupan vapauttaminen Jäljellä on muutamia harvoja tariffeihin liittyviä ja muita kaupan esteitä. Hiljan tehty vakautus- ja assosiaatiosopimus tarjoaa EU:n tuotteille vapaamman pääsyn markkinoille ja laskee vaihteittain tärkeimpien tuotteiden tariffeja.
3.	Valuuttajärjestelmä Dinaari on vuoden 1994 alkukuukausista ollut käytännössä kiinnitettyä euroon; heinäkuun 1997 devalvaation jälkeen yksi euro on noin 60,5 dinaaria.
4.	Ulkomaiset suorat sijoitukset Edellytykset ulkomaisille suorille sijoituksille ovat parantuneet huomattavasti. Tietyille ulkomaisille suorille sijoituksille tarvitaan kuitenkin hallituksen hyväksyntä. Ulkomaisten suorien sijoitusten maahantuloa vaikeuttaa toimivien maamarkkinoiden puuttuminen. Ulkomainen suora sijoitusvirta on ollut viime vuosina epäsäännöllistä ja perustunut muutamaa suureen sijoitukseen.
5.	Rahapolitiikka Rahapolitiikka perustuu olennaisin osin valuuttakurssiankkuriin.
6.	Julkinen talous Tulot kasvoivat huomattavasti vuonna 2000 osin huhtikuussa käyttöön otetun alv:n ansiosta ja taloudellisen toimeliaisuuden vilkastuttua. Palkkamenojen kasvu alkuvuonna leikkasi tulojen kasvua. Ylijäämäksi odotetaan 2,2 % suhteessa BKT:hen.
7.	Yksityistäminen ja yritysten rakenneuudistukset Yksityistämishjelma alkoi vuonna 1993. Lähes 1 200 yritystä 1 216:sta on yksityistetty, vaikka ainoastaan joissakin on toteutettu rakenneuudistuksia. Neljäkymmentä eniten tappiota tuottavaa yritystä myydään tai lopetetaan vuoden 2001 loppuun mennessä. Tähän mennessä on yksityistetty 9 yritystä, ja vauhti näyttää kiihtyvän uudelleen.
8.	Rahoitusalan uudistus Kaksitasoinen pankkijärjestelmä. Maassa on 20 pankkia: yksi ulkomaalaisen pankin sivukonttori ja 19 säästöpankkia. Määräavassa asemassa on Stopanska Banka, jossa on toteutettu rakenneuudistus ja joka on myyty Kreikan keskuspankille. Pankkialaa valvoo keskuspankki.

Rahoitusavun ensimmäinen erä, joka sisälsi 20 miljoonan euron avustuksen ja 10 miljoonan euron lainan, maksettiin joulukuussa 2000 ja tammikuussa 2001.

2. Makrotaloudellinen kehitys

Kosovon kriisin eli vuoden 1999 puolivälin jälkeiset tapahtumat käynnistivät vahvan kasvun entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa. Nopeasti Kosovon kriisin päätyttyä vienti entiseen Jugoslavian tasavaltaan ja Kosovoon kasvoi jyrkästi ja Skopjen asema kansainvälisten Kosovon toimien päätukikohtana lisäsi myös palvelualan tuloja merkittävästi. Kriisin jälkeinen noususuhdanne jatkui koko vuoden 2000, mutta kasvu perustui kotimaiseen kysyntään, erityisesti kotimaan yksityiseen kulutukseen, eikä niinkään nettovientiin. Kokonaistuotanto lisääntyi vuonna 2000 arviolta 6 prosenttia, ja kasvun taustalla vaikutti voimakkaasti nousuun lähtenyt kotimainen kysyntä, jonka arvioidaan kasvaneen reaalinääräisesti lähes 8 prosenttia. Yksityinen kulutus kasvoi merkittävästi erityisesti vuoden ensimmäisellä neljänneksellä, joka edelsi alv:n käyttöönottoa 1. huhtikuuta, ja bruttopääomanmuodostuksen (johon myös varastot sisältyvät) arvioidaan kasvaneen lähes 30 prosenttia vuonna 1999 havaitun merkittävän laskun jälkeen. Kotimainen kysyntä, joka kasvoi noin 8 prosenttia, ja bruttokansantuotteen määrän kasvu, joka oli noin 6 prosenttia, olivat kotimaiseen kysyntään perustuvan talouskasvun liikkeelle panevat voimat.

Tuonti kasvoi vientiä nopeammin, ja ulkomaan osuus jarrutti kasvua. Vaihrotase osoittautui tuntuvasti vuotta 1999 alijäämäisemmäksi ja oli vuonna 2000 6,5 prosenttia suhteessa BKT:hen oltuaan 4,0 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 1999, mikä merkitsee paluuta itsenäistymisen jälkeisten vuosien yleiselle tasolle. Vuonna 2000 havaittu heikentyminen johtui pääosin tavaroiden tuonnin erittäin voimakkaasta kasvusta, vaikka toisaalla palvelutase koheni hieman. Melko vahvan viennin vaikutuksen kumosi yksityisen kulutuksen ja pääomanmuodostuksen tarvitsemien koneiden ym. tuonti.

Julkinen talous oli vuonna 2000 erityisen vahva. Taloudellisen toimeliaisuuden elpyminen ja erityisesti odotettua suuremmat tulot 1. huhtikuuta käyttöön otetusta arvonlisäverosta kasvattivat talousarvion ylijäämän noin 2,25 prosenttiin suhteessa BKT:hen koko vuoden tasolla. Valtion keskushallinnon palkkamenojen merkittävä nousu vuoden alkupuolella aiheutti sen, että viranomaiset määräisivät lukuisten muiden ministeriöiden työhönotot ja palkat pääministerin kanslian suoraan valvontaan.

Työttömyys oli edelleen suuri, vaikka supistuikin hieman. Kevään 2000 työvoimatutkimuksessa työttömyysaste oli 32,1 prosenttia eli hieman alhaisempi kuin vuoden 1999 keskimääräinen työttömyysaste, joka oli noin 32,4 prosenttia. Työmarkkinoiden merkittävistä rakenteellisista ongelmista johtuu, ettei vahvaakaan talouskasvu todennäköisesti riitä yksinään laskemaan työttömyysastetta tuntuvasti.

Vuosi-inflaatio oli 6,1 prosenttia edellisvuoteen verrattuna eli hieman aiempia vuosia nopeampi, mikä johtuu pääosin alv:n käyttöönoton kertavaikutuksesta. Viranomaiset onnistuivat kuitenkin pitämään inflaation yleisesti ottaen kurissa, koska alv:n käyttöönoton vaikutus hintoihin haihtui kolmen kuukauden kuluessa. Rahapolitiikkaa ei muutettu. Dinaarin vaihtokurssi pidettiin vakaana suhteessa euroon koko vuoden ilman merkittäviä paineita.

3. Rakenneuudistukset

Uudesta, mahdollisesti kansainvälisten rahoituslaitosten avulla tuettavasta talousohjelmasta IMF:n ja Maailmanpankin kanssa käytyjen neuvottelujen osana maan hallitus esitteli kunnianhimoisen monivuotisen uudistusohjelman, joka kattaa useimmat talousuudistuksen alat.

Valtiontalouden uudistamisessa viranomaisten toiminnassa vuonna 2000 noudatettiin kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa sovittuja johtavia periaatteita, jotka koskevat julkisen talouden muutosta keskipitkällä aikavälillä. Periaatteisiin sisältyy avoimempi valtionhallinto, talousarvion laadinta ja valmistelu, verorasituksen siirtäminen välittömästä verotuksesta välillisiin veroihin, julkisen hallinnon uudistus ja menojen järjeistäminen, talousarvion ulkopuolisten tärkeimpien erityistulojen sisällyttäminen julkisen talouden tilinpitoon ja velanhoidon parantaminen. Vuoden aikana toteutettiin useita toimia, esimerkiksi alv:n käyttöönotto. Lisäksi viranomaiset perustivat valtiovarainministeriöön erityisen valtiokonttorin, laskivat liikkeeseen jälkimarkkinakelpoisia valtionobligaatioita jäädytettyjen valuuttatalletusten vastineeksi ja perustivat valtiovarainministeriöön velkaseurantayksikön.

Rahoitusallalla edistytettiin tuntuvasti. Pankkiala olikin pääosin yksityisomistuksessa, ja suurimman liikepankin Stopanska Bankan yksityistäminen saatiin huhtikuussa vihdoin päätökseen. Pankki myytiin ulkomaisille sijoittajille (Kreikan keskuspankille). Tämä kauppa, samoin kuin sitä edeltänyt Kreditna Bankan myyminen, Almako Bankan sulkeminen ja ilmoitus kolmanneksi suurimman pankin myymisestä ovat merkittäviä vaiheita toimialan rakenneuudistuksessa. Niitä täydennettiin kesäkuussa hyväksymällä uusi pankkilaki. Lainsäädännössä vahvistetaan pankkivalvonnan lainsäädäntökehystä ja lisätään keskuspankin valvontamahdollisuuksia.

Suuryritysten yksityistäminen on ollut epätydyttävää viime vuosina. Koska hallitus on ollut aiemmin haluton yksityistämään eräitä tappiollisia valtionyrityksiä, IMF:n kanssa sovittu ESAF-ohjelma ei ole pysynyt aikataulussa. Yksityistäminen kiihtyi kuitenkin merkittävästi vuoden 2000 puolessavälissä, ja yhdeksän yritystä joko myytiin (sijoittajille ja työntekijöille) tai asetettiin selvitystilaan. Suurimman tappioyrityksen, FENI-nikkelisulattamon yksityistäminen saatiin päätökseen marraskuussa. Näin viranomaiset toteuttivat viimeisen merkittävän toimen IMF:n ja Maailmanpankin johtokunnan hyväksynnän saamiseksi.

Maan hallitus ja Euroopan yhteisöä edustanut komissio pääsivät marraskuussa yhteisymmärrykseen vakautus- ja assosiaatiosopimuksesta, jossa määrätään lähemmästä yhteistyöstä useimmilla yhteisesti kiinnostavilla aloilla ja vapaakauppa-alueen asteittaisesta toteuttamisesta. Entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia on ensimmäinen Euroopan yhteisön kanssa tällaisen sopimuksen tehnyt maa.

4. Makrotaloudellisen rahoitusavun toteutus

Neuvosto päätti 8. marraskuuta 1999 myöntää entiselle Jugoslavian tasavallalle Makedonialle täydentävää makrotaloudellista rahoitusapua enintään 80 miljoonaa euroa. Apu sisältää enintään 50 miljoonan euron lainat ja enintään 30 miljoonan euron avustukset. Entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian heikon taloudellisen tilanteen ja erityisesti ulkomaisen velkaantuneisuuden vuoksi (ulkomaisen velan määrä on noin 40 prosenttia suhteessa BKT:hen ja se kasvaa nopeasti) neuvosto päätti poikkeuksellisesti, että osa makrotaloudellisesta rahoitusavusta annetaan suorina avustuksina.

Ensimmäinen 40 miljoonan euron talousapu oli annettu lainoina, jotka myönnettiin syyskuussa 1997 ja helmikuussa 1998.

Neuvoston päätöksen mukaisesti enintään 80 miljoonan euron makrotaloudellisen rahoitusavun ensimmäinen erä maksettiin ”entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian ja Kansainvälisen valuuttarahaston välillä kanssa sovitun talousohjelman perusteella, jota tuetaan PRGF- ja EFF-järjestelyllä”. IMF:n johtokunnan hyväksyntä sekä yhteisymmärryspöytäkirjan ja laina- ja avustussopimusten allekirjoittaminen olivat ehtona talousavun ensimmäisen osan maksamiselle, koska talouden vakauttaminen ja uudistaminen olivat edistyneet hyvin. Yhteisymmärryspöytäkirja ja laina- ja avustussopimukset hyväksyttiin marraskuussa ja allekirjoitettiin kirjeenvaihtona. Samanaikaisesti IMF:n johtokunta hyväksyi talousohjelman ja suuremman luottoeräjärjestelyn (PRGF/EFF-järjestelyn). Siten kaikki yhteisön makrotaloudellisen talousavun ensimmäisen osan maksamiseksi asetetut ehdot täyttyivät. Sen ensimmäinen erä maksettiin joulukuun 2000 lopulla⁴. Erän suuruus oli 30 miljoonaa euroa, joista 20 miljoonaa oli suoria avustuksia ja 10 miljoonaa lainaa.

Lisäksi yhteisö jatkoi 25 miljoonan euron poikkeuksellisen talousarviotuen toteuttamista, jotta maa pystyisi selviämään Kosovon kriisin aikana maahan tulleisiin pakolaisiin liittyvistä menoista.

Marraskuussa IMF hyväksyi kolmivuotisen laajennetun rahoitusjärjestelyn eli EFF:n, jonka suuruus on 31 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria, ja kolmivuotisen ohjelman köyhyyden vähentämiseksi ja kasvun tukemiseksi eli PRGF-lainan, jonka suuruus on 13 miljoonaa⁵. IMF:n järjestelyn tarkoituksena on tukea hallituksen talousohjelmaa ja strategista köyhyydenvähentämisohjelmaa. Lisäksi Maailmanpankki hyväksyi joulukuussa toisen rahoitus- ja yritysalan rakennesopeutuslainan (FESAL II). Ohjelman enimmäismäärä on 50,3 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria, joista 30,3 miljoonaa dollaria on lainaa ja 20 miljoonaa dollaria IDA:n luottoja. FESAL II -lainan tarkoituksena on tukea hallituksen ohjelmaa rahoitus- ja yritysalan uudistamiseksi ja edistää tällä tavoin työpaikkojen syntymistä yksityiselle sektorille. FESAL II:n strategisiin tavoitteisiin kuuluu suuryritysten myyminen strategisille ulkomaisille sijoittajille.

Entiselle Jugoslavian tasavallalle Makedonialle ei vuonna 2001 voida enää myöntää tukea Phare-ohjelmasta. Sen sijaan sille voidaan myöntää tukea uudesta Länsi-Balkanin maille kohdennetusta yhteisön rahoitusvälineestä eli Cards-ohjelmasta.

4 Teknisistä syistä ensimmäisen erän lainaosa maksettiin vasta 15. tammikuuta 2001.

5 PRGF-lainasta sovittiin periaatteessa 29. marraskuuta, ja se hyväksyttiin lopullisesti 15. joulukuuta.

VIII. GEORGIA

1. Tiivistelmä

Paha kuivuus aiheutti maataloustuotannon merkittävän supistumisen, ja siksi talouden odotettiin kasvavan vuonna 2000 vain 1,2 prosenttia. Koska Georgian ulkomainen velka on suuri ja sen velanhoitokyky heikko, lähivuosina sekä sisäinen että ulkoinen alijäämä pysyvät suurena. Rakenneuudistuksissa veronkantoa ja valtionhallintoa tehostettiin monilla merkittävillä toimilla. Oikeusjärjestelmän uudistus on käynnistetty. Monia suuryrityksiä on yksityistetty, vaikka alalla on vielä paljon tehtävää. Georgia on edistynyt suuresti myös energia-alan uudistamisessa.

Heinäkuussa 1999 IMF:n johtokunta antoi ESAF-ohjelman kolmannen vuotuisen puoliväliarvioinnin, joka oli myönteinen. Sen jälkeen toistuneet tulojen vajaukset ja menoerien asettaminen epäasianmukaiseen tärkeysjärjestykseen kasasivat maksurästejä edelleen. Kun julkisen talouden tuloja oli seurattu useita kuukausia ja todettu ne tyydyttäväiksi, IMF päätti 12. tammikuuta 2001 myöntää päätöksen uuden kolmivuotisen köyhyyden vähentämisen- ja kasvuohjelman (PRGF) myöntämisestä Georgialle.

Koska komissio ei voinut olla varma siitä, että Georgia pääsee uuteen sopimukseen IMF:n kanssa vuoden 2000 loppuun mennessä, mihin vaikutti pääasiassa julkisen talouden heikko tulos, komissio päätti lykätä alun perin vuodelle 2000 sovitun kolmannen avustuserän maksamista.

TALOUSUUDISTUSTEN TILA	
1.	Hintojen vapauttaminen Suurin osa hinnoista on vapautettu.
2.	Kaupan vapauttaminen Vapaa kansainvälinen kauppapolitiikka. Useimmat tuonti- ja vientirajoitukset on poistettu. Georgiasta tuli WTO:n jäsen vuonna 1999.
3.	Valuuttajärjestelmä Ei valuuttasääntelyä. Tbilisin pankkienvälinen valuuttapörssi (TICEX) järjestää huutokauppoja.
4.	Ulkomaiset suorat sijoitukset Riittävä yleislainsäädäntö. Pääoman ja voittojen kotiuttamista tai valuuttatilien pitämistä ei rajoiteta. Ulkomaiset sijoittajat saavat vuokrata mutta eivät omistaa maatalousmaata. Kaupunki- ja teollisuusmaata yksityistetään vähitellen (lainhuudot ja rekisteröinti).
5.	Rahapolitiikka Keskuspankki on täysin riippumaton. Varovainen rahapolitiikka hidasti inflaatiota ja piti vaihtokurssin vakaana vuonna 2000.
6.	Julkinen talous Tulojen keruu parantunut. Julkisen talouden tulojen (ml. avustukset) arvioidaan olevan 15 % suhteessa BKT:hen; kokonaismenojen ja nettoantolainauksen noin 19,5 % suhteessa BKT:hen. Äskettäin nimitetty korruptionvastainen komitea on ehdottanut uudistuksia avoimuuden lisäämiseksi ja hallinnon vahvistamiseksi.
7.	Yksityistäminen ja yritysten rakenneuudistukset Yksityistäminen on edennyt hyvin energia-alalla: Länsi- ja Itä-Georgian yhtiöistä on esitetty julkinen tarjouspyyntö. Sähköalan heikkous jarruttaa edelleen keskeisesti talouskasvua. Telealan yksityistäminen edistyy, ja kahdesta valtionyhtiöstä on esitetty tarjouspyynnöt 150 strategiselle sijoittajalle.
8.	Rahoitusalan uudistus Liikepankkeja on 32. Tammikuun 2001 puoliväliin mennessä vain puolet pankeista täytti vähimmäispääomavaatimuksen, joka on 5 milj. laria. Pankkiala on entistä herkempi, koska 21 pankin CAMEL-luokitus on huono ja yleisön luottamus heikko.

2. Makrotaloudellinen kehitys⁶

Georgian makrotaloudellinen tilanne heikkeni, kun sen BKT supistui 0,2 prosenttia vuoden 2000 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana edellisvuoden vastaavaan

⁶ Viranomaiset ovat äskettäin tarkistaneet nimellistä BKT:tä koskevat tiedot. Uusien arvioiden mukaan nimellinen BKT on noin 34 prosenttia alempi kuin aiemmin julkistetuissa tiedoissa. Tämä johtuu pääosin harmaata taloutta koskevien arvioiden tarkistuksesta.

jaksoon verrattuna. Tämä johtui pahasta kuivuudesta, joka aiheutti maataloustuotannon merkittävän supistumisen. Teollisuustuotanto, kauppa, liikenne, viestintä ja palvelut kuitenkin laajenivat. Talouden oletetaan siksi kasvaneen 1,2 prosenttia vuonna 2000.

Vuoden 2000 kahdeksan ensimmäisen kuukauden aikana valtion tulot olivat jälleen tavoitetta pienemmät, mikä johtui pääasiassa heikosta hallinnosta, korruptiosta ja tulojen (erityisesti tullien) keruun vaikeudesta tässä jaetussa maassa, jossa myös harmaa talous on merkittävä. Vuoden lopun inflaation odotettiin jäävän vuoden 1999 tason alapuolelle, noin 7 prosenttiin. Vuonna 2000 larin kurssi oli vakaa, ja 2 laria vastasi 1 Yhdysvaltain dollaria.

Georgian vaihtotaseen alijäämän odotettiin vuonna 2000 olevan edelleen suuri, 14 prosenttia suhteessa BKT:hen. Ulkomaankaupan odotettiin kärsivän pahan kuivuuden aiheuttamasta maataloustuotannon laskusta.

Valuuttavaranto oli edelleen pieni: se vastasi noin 1,1 kuukauden tuontia. Ulkomaista velkaa oli vuoden 2000 lopussa 1,8 miljardia Yhdysvaltain dollaria eli noin 59 prosenttia suhteessa BKT:hen (48 prosenttia vuonna 1998). Vuonna 2000 Georgia onnistui sopimaan uusista aikatauluista suurten velkojien kanssa, mikä tekee lähitulevaisuuden velanhoidon kestävämmäksi.

3. Rakenneuudistukset

Merkittävimpiin uudistuksia estäviin tekijöihin kuuluvan korruption torjumiseksi äskettäin nimitetty korruptionvastainen komitea on laatinut kertomuksen, jossa ehdotetaan uudistuksia avoimuuden lisäämiseksi ja hallinnon tehostamiseksi. Georgian verojärjestelmää on tuettu USAID-ohjelmalla. Ankariakin toimia on toteutettu: esimerkiksi virastojen päälliköitä, jotka eivät ole päässeet tavoitteisiin, on erotettu, ja veronkannon varmistamiseksi on perustettu ”valtiovarainlegioona”. Lisäksi on harkittu erityisyksikköä öljy- ja tupakkaverojen keräämiseksi. Tullihallinnon uudistus on vasta alkuvaiheessaan. Viranomaisten haluttomuus puuttua valtionyritysten verorästeihin pitää rästien kokonaismäärän korkeana. Verohallinto vaati kuitenkin 1 399 yrityksen pankkitilien (joiden rästit ovat 71,5 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria) takavarikoimista. Puolessa tapauksista on saatu oikeuden päätös. Varojen tulouttaminen on kuitenkin viivästynyt oikeuslaitoksen joustamattomuuden vuoksi. Vaikka oikeuteen on viety 204 konkurssihakemusta, vain viisi yritystä on tähän mennessä julistettu konkurssiin ja niistä saatu 13 miljoonaa dollaria. Konkurssilain täytäntöönpanon tehostamiseksi on harkittu riippumattoman elimen, ”konkurssiviraston”, perustamista. Oikeusjärjestelmän uudistusta jatkettiin velvoittamalla tuomarit osallistumaan kokeeseen virkansa säilyttämiseksi.

Georgian keskikokoisista ja suurista yrityksistä arvioidaan yksityistetyn 1 292 eli 80 prosenttia, paljolti sisäpiirin kauppojen avulla. Vain harvoissa näistä yrityksistä on tehty rakenneuudistuksia. Jäljellä olevat 20 prosenttia edustavat merkittävää osaa valtion varallisuudesta. Ne ovat suurimpia strategisia yrityksiä, esimerkiksi infrastruktuurista vastaavia yrityksiä.

Valtio sai vuonna 2000 yksityistämistuloja 13 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria. Georgian Airlines, Kaspi Cement ja Chiaturmanganese sekä laivanrakennus ja lentokoneiden huoltotoiminta yksityistettiin. Telealan lupa- ja tariffipolitiikkaa koskevat asiakirjat annettiin parlamentin käsittelyyn, ja kahdesta valtion omistamasta teleyhtiöstä on lähetetty tarjouspyynnöt 150 ulkomaiselle sijoittajalle. Kokonaisuutena Georgia on

edistynyt tuntuvasti energia-alan uudistamisessa. Sähkön tuotanto- ja jakeluyhtiöt on tarjottu yksityistettäväksi Itä- ja Länsi-Georgiassa. Myös kaasualan yksityistäminen etenee. Georgia on harvoja entisen Neuvostoliiton maita, jotka ovat myyneet energiayhtiöitä strategisille sijoittajille.

Pääomamarkkinoiden puute haittaa yritysjohdon valvonnan tehostamista, joka edellyttäisi asianmukaisia sääntöjä arvopaperien liikkeeseen laskemista, arvopaperikauppaa ja listautumista varten. Pankkijärjestelmä on entistä heikompi ja yleisön luottamus siihen yhtä huono pankkitoiminnan asianmukaisesta sääntelystä ja Georgian keskuspankin harjoittamasta valvonnasta huolimatta.

Teollisuus- ja kaupunkimaan lainhuudatus- ja rekisteröintijärjestelmän perustaminen oli merkittävää erityisesti pk-yrityksille, koska korkotaso oli korkea ja koska pankit olivat varovaisia lainanannossa (ja vaativat vakuuksia). Vuoden 1999 lopussa yli 3 200 yksityisyritystä oli rekisteröinyt maaomaisuutensa valtion maarekisteriyksikön alue- ja kunnallisissa virastoissa. Alan toimia jatkettiin vuonna 2000.

4. Poikkeuksellisen rahoitusavun toteutus

Uusille itsenäisille valtioille vuonna 1992 myönnetyn 1 250 miljoonan euron yhteisön kauppaluottojärjestelyn puitteissa Georgialle myönnettiin noin 113 miljoonan euron lainat. Vaikeiden poliittisten, taloudellisten ja rahoitusolojen vuoksi maa ei kuitenkaan kyennyt hoitamaan asianmukaisesti ulkoisia rahoitusvelvoitteitaan myöskään yhteisöä kohtaan. Georgian uudistuspyrkimysten tukemiseksi ja velkaongelman selvittämisen helpottamiseksi neuvosto hyväksyi marraskuussa periaatteessa komission ehdotuksen antaa Armenialle ja Georgialle poikkeuksellista rahoitusapua enintään 170 miljoonaa euroa lainoina ja enintään 95 miljoonaa euroa suorina avustuksina.

Komissio maksoi poikkeuksellisen rahoitusavun ensimmäisen erän (110 miljoonaa euroa lainoja ja 10 miljoonaa euroa suoria avustuksia) heinäkuussa 1998, kun Georgia oli maksanut kaikki maksurästinsä (131 miljoonaa euroa) yhteisölle ja sen IMF-ohjelma oli jälleen aikataulussa. Tämän avun toinen erä (9 miljoonan euron suora avustus) maksettiin syyskuussa 1999 pian sen jälkeen, kun Georgia oli lyhentänyt 10 miljoonalla eurolla vuonna 1998 myönnetyn 110 miljoonan euron lainan pääomaa.

Koska oli epäselvää, pääseekö Georgia uuteen sopimukseen IMF:n kanssa uudesta kolmivuotisesta ohjelmasta vuoden 2000 loppuun mennessä, mihin vaikutti erityisesti julkisen talouden heikko tulos (tullimaksujen tulot ovat erittäin pienet), komissio päätti lykätä kolmannen avustuserän maksamista, jonka piti alun perin tapahtua vuonna 2000.

IX. KOSOVO

1. Tiivistelmä

Jo ennen kevään 1999 kriisiä Kosovon talous kärsi Jugoslavian liittotasavallan kansainvälisestä eristämisestä, talousuudistuksen hitaudesta ja yli kymmenen vuotta kestäneestä investointien täydellisestä pysähtymisestä. Konfliktin seurauksena asuntoja ja yleishyödyllisiä laitoksia tuhoutui, maatalouden ja teollisuuden tuotanto pysähtyi ja harvatkin virallisen talouden suorittamat perusmaksutoiminnot loppuivat.

Kansainvälinen yhteisö ja erityisesti EU ovat tukeneet maakunnan jälleenrakentamista ja kehittämistä taloudellisesti laajalla rahoitusavulla kriisin päättymisen jälkeen kesäkuusta 1999. Turvallisuusneuvoston päätöksellä 1244 (1999) perustettiin Yhdistyneiden Kansakuntien väliaikaisen hallinnon operaatio Kosovossa (UNMIK), ja se on saavuttanut tuntuva edistystä monilla aloilla. Talouden alalla UNMIK ja erityisesti sen IV pilari, jota EU johtaa ja joka vastaa talouden jälleenrakentamisesta ja kehittämisestä, on onnistunut rakentamaan kestävä institutionaalisen ja taloudellisen kehyksen, johon kuuluvat Saksan markan laillistaminen ja Kosovon sulautettu talousarvio. Edistystä on tapahtunut merkittävällä talouden aloilla kuten jälleenrakennuksen tukemisessa, yksityisen sektorin kehittämisessä, pankki- ja maksujärjestelmissä sekä tulopohjan kehittämisessä ja terveen finanssipoliitiikan noudattamisessa.

Tuloksena on nopeasti kriisin jälkeen elpynyt uusi taloudellinen toimeliaisuus, joka tosin rajoittuu pääosin vain kauppaan, palveluihin ja perusjälleenrakentamiseen. Kosovon poliittinen tilanne on edelleen vaikea – sisäisesti ja ulkoisesti – ja sitä leimaavat etniset ja yhteiskunnalliset jännitteet.

TALOUSUUDISTUSTEN TILA
1. Hintojen vapauttaminen
Hinnat on vapautettu eräitä julkisia palveluja lukuun ottamatta.
2. Kaupan vapauttaminen
Elokuussa 1999 UNMIK muutti Jugoslavian liittotasavallan tullikoodeksia, johon sisällytettiin tuontitavaroille 10 %:n tulli, eri suuruisia valmisteveroja ja 15 %:n liikevaihtovero. UNMIK on pitänyt voimassa Jugoslavian liittotasavallan sopimukset suosituimmuusasemasta entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian kanssa.
3. Valuuttajärjestelmä
Saksan markan (ja muiden valuuttojen) käyttö on laillistettu, vaikka Jugoslavian dinaari onkin edelleen virallinen maksuväline.
4. Ulkomaiset suorat sijoitukset
Erittäin epäsuotuisa toimintaympäristö, koska riskejä pidetään suurina ja lainsäädäntöä epävarmana. UNMIK hyväksyi ulkomaisia suoria sijoituksia koskevan säädöksen vuoden 2000 lopussa.
5. Rahapolitiikka
Kosovossa ei sen aseman vuoksi ole keskuspankkia eikä rahapolitiikkaa. Kosovon pankki- ja maksuviranomainen BPK hoitaa moni tavallisesti keskuspankille kuuluvia tehtäviä.
6. Julkinen talous
Vuoden 2000 odotettua pienempi julkisen talouden alijäämä johtui odotettua suuremmista paikallisista tuloista. Verotuloja on kasvatettava ja tehokkaampia tulonkeräysoimia tarvitaan. Kattavaa sosiaaliturvajärjestelmää ei toistaiseksi ole.
7. Yksityistäminen ja yritysten rakenneuudistukset
Valtionyritysten yksityistämistä haittaa lainsäädännöllinen epävarmuus. UNMIK aloitti yritysten kaupallistaminen liikkeenjohtosopimusten avulla.
8. Rahoitusalan uudistus
Pankkialan lainsäädäntö- ja valvontakehys on perustettu, ja sitä pannaan parhaillaan täytäntöön. Maksujärjestelmien käyttöönotto on edistynyt, tapahtumia ei yleensä käsitellä ajantasaisesti. Vakuutus tuotteita koskevaa lainsäädäntöä valmistellaan.

Helmikuussa 2000 neuvosto päätti komission ehdotuksesta myöntää Kosovolle yhteisön poikkeuksellista rahoitusapua enintään 35 miljoonaa euroa avustuksena. Maksu tapahtui kahdessa erässä maalis- ja elokuussa 2000.

2. Makrotaloudellinen kehitys

Jo ennen kevään 1999 kriisiä Kosovon talous kärsi Jugoslavian liittotasavallan kansainvälisestä eristämisestä, talousuudistuksen hitaudesta ja yli kymmenen vuotta kestäneestä investointien täydellisestä laiminlyönnistä. Konfliktin seurauksena asuntoja ja yleishyödyllisiä laitoksia tuhoutui, maatalouden ja teollisuuden tuotanto pysähtyi ja harvatkin virallisen talouden suorittamat perusmaksutoiminnot loppuivat. Lokakuussa 1999 Kansainvälinen työjärjestö (ILO) arvioi, että työttömyys on selvästi yli 50 prosenttia ja että se on erityisen korkea nuorissa ikäryhmissä, joiden osuus väestöstä on merkittävä.

Vaikka luotettavia tilastotietoja ei olekaan saatavilla, on viitteitä siitä, että taloudellinen toimeliaisuus palautui melko nopeasti konfliktin jälkeen. Vuonna maataloustuotannon arvioitiin olleen yli 75 prosenttia sotaa edeltäneestä tasosta, ja rakennustoiminta ja eräät kauppaan liittyvät palvelut olivat kasvussa. Mutta teollisuustuotanto näytti edelleen hyvin vähäiseltä.

Bruttokansantuotteeksi henkeä kohden arvioitiin vuonna 1995 epävirallisesti noin 500 Yhdysvaltain dollaria. IMF:n alustavissa ja hyvin epävarmoissa arvioissa esitetään, että BKT oli vuonna 2000 noin 650–850 dollaria henkeä kohden. UNMIK:n tietojen mukaan se voi olla jopa yli tuhat dollaria. Kotitalouksien tuloista huomattava osa on edelleen peräisin ulkomailla työskentelevien rahalahetyksistä.

Kuulopuheiden mukaan inflaatio ei tähän asti ole ollut ongelmana, eikä hintojen noususta tai keskeisten hyödykkeiden puutteesta ole kuulunut valituksia. Tuonnin arvioidaan vastaavan noin 80:aa prosenttia BKT:stä. Vientiä on tuskin lainkaan, vaikka Serbian kanssa käydäänkin jonkin verran tilastoimatonta kauppaa.

3. Rakenneuudistukset

Yksityissektorin kehittäminen on määritetty avainpainopisteeksi Kosovon talouden muutoksessa. UNMIK soveltaa sekastrategiaa, joka on määritelty muun muassa toukokuussa 2000 jaetussa ”valkoisessa kirjassa”. Siinä pidetään tärkeänä nykyisten yritysten tukemista ja uusien perustamisen kannustamista. Nykyisiin julkisiin yrityksiin pyritään UNMIK:n strategiassa houkuttelemaan yksityisiä sijoituksia myöntämällä toimilupia ja tekemällä liisauks- tai liikkeenjohtosopimuksia. Swiss Holderbankin kanssa Sharrin sementtitehtaasta tehty sopimus on ensimmäinen esimerkki liikkeenjohtosopimuksista, jollaisia UNMIK toivoo voivansa tehdä jatkossa muistakin keskiuurista ja suurista yrityksistä. Sopimus koskee 10-vuotista lupaa tehtaan käyttämiseen, ja pankki tekee vastineeksi siihen huomattavat investoinnit ja toteuttaa alan rakenneuudistuksen. Valkoisen kirjan keskeisiä osia ovat myös muiden kuin yksityisessä omistuksessa olevien yritysten kaupallistaminen lyhyellä aikavälillä, oikeudellisen kehyksen täydentäminen, omistusoikeuksien määrittely ja yksityistämistä koskevan konsensuksen aikaansaaminen yhteiskunnassa. Julkiset yritykset siirretään myöhemmin Kosovon yritysviraston (KEA) alaisuuteen, ja se päättää niiden rakenneuudistuksesta ja kaupallistamisesta. Yhteiskunnallisia laitoksia koskevan epävarmuuden vuoksi yksityistäminen on edelleen erittäin vaikeaa.

Marraskuussa 1999 perustettu Kosovon pankki- ja maksuviranomainen (BPK) on IMF:n suositusten mukaisesti edistynyt huomattavasti oikeudellisen ja sääntelykehyksen luomisessa vakaalle pankki- ja maksujärjestelmälle. Pankkien toimilupien ja valvonnan kohdalla edistys on ollut odotettua nopeampaa. Kosovon ainoa toimiluvan saanut pankki MEB ("mikroyrityspankki") näyttää toimivan hyvin, laajentavan jatkuvasti toimialuettaan ja tuotevalikoimaansa ja lisäävän henkilöstöä sekä kasvattavan henkilöstön pätevyyttä. BPK on hyväksynyt alustavasti seitsemän muun pankin toimilupahakemukset, mutta muita täysiä toimilupia ei vuonna 2000 monesta syystä myönnetty: joillakin uusilla pankeilla oli vaikeuksia riittävän pääoman hankkimisessa, joitakin suuria osakkaita on välttämättä vielä tutkittava, kiinteistöihin liittyy ratkaisemattomia omistuskysymyksiä. BPK hyväksyi myös yhdeksän mikrorahoitus- ja muun kuin pankkiryhmän hakemukset rajoitetun talletus- ja mikrolainatoiminnan aloittamiseksi. Nämä toimivat lähinnä pankkien ulkopuolelle jäävillä markkinoilla. Toiminnassa on kahdeksan laitosta.

BPK on jatkanut maksujärjestelmänsä kehittämistä tarjotakseen maksupalveluja UNMIK:lle, Kosovon siviilihallinnolle ja kansalaisjärjestöille. Norjan lahjoittama nykyaikainen järjestelmä on asennettu, ja sen toiminta alkoi kesäkuussa 2000. Henkilöstön koulutus on käynnissä. BPK on ottanut hoitaakseen käteisrahan tuonnin ja siirrot maakunnassa. Valmistelut siirtymiseksi Saksan markasta euroon vuonna 2002 ovat alkaneet.

UNMIK:n toteuttama toimielinten kehittäminen on ollut yhtä tärkeää julkisen talouden alalla. Valtiokonttorin (Central Fiscal Authority, CFA) perustaminen marraskuussa 1999 oli ensimmäinen huomattava askel nykyaikaisen julkisen talouden johtamisjärjestelmän luomisessa. CFA, joka vuonna 2000 liitettiin JIAS:ään, vastaa erityisesti Kosovon talousarvion laadinnasta ja täytäntöönpanosta. UNMIK:n verohallinto perustettiin virallisesti huhtikuussa 2000. Siitä lähtien on toteutettu verohallinnon toimintoihin perustuvaa organisaatorakennetta (palautusten käsittely, tarkastus, veronkanto, veronmaksajien palvelu ja valistaminen, valitukset jne.). Vuonna 2000 alettiin hallinnoida kahta veroa - hotellien ruuan ja juomien myyntiveroa sekä harkintaveroa. UNMIK:n tullivirasto perustettiin virallisesti elokuun 1999 lopussa EY:n rahoittaman Cam-Kosovon (Customs Assistance Mission) suojeluksessa, ja sen päätehtävänä on kerätä tuloja kansainvälisissä rajanylityspaikoissa, Kosovon ja Montenegron väliseltä hallinnollisella rajalla ja sisämaan veronkantopisteessä.

Ensimmäisen vaiheen jälkeen, jonka aikana CFA:lla oli joitakin vaikeuksia verotulojen lisäämisessä ja vakiinnuttamisessa sekä menojen hallinnassa varsinkin julkisen alan palkkojen ja yleishyödyllisten palvelujen osalta, julkisen talouden tila on osoittanut huomattavan paranemisen merkkejä erityisesti kesästä 2000 lähtien. Tulot ovat kehittyneet suotuisasti, ja ne olivat marraskuun lopussa 216,6 miljoonaa Saksan markkaa. Menot puolestaan ovat budjetoitujen summien alapuolella: kokonaismenot olivat marraskuun 2000 lopussa 321,8 miljoonaa Saksan markkaa. Elokuussa otettiin käyttöön eräitä talousarviotarkistuksia, joilla budjetoituja määrärahoja siirrettiin osastosta toiseen. Kokonaismenot jäivät kuitenkin melkein ennalleen (430,8 miljoonaa Saksan markkaa). Tältä pohjalta CFA odottaa julkisen talouden alijäämän vuonna 2000 olleen noin 300 miljoonaa Saksan markkaa (tästä noin 100 miljoonaa on vain osittain sisällytetty talousarvioon ja perustuu lahjoittajien kohdentamiin avustuksiin). Alijäämää katetaan kokonaisuudessaan ulkoisten avustusten turvin.

Vaikka kehitys vuonna 2000 oli pääosin myönteistä, takaiskujakin koettiin. Viidentoista prosentin palkkaveron perimistä jouduttiin lykkäämään, koska YK kieltäytyi

myöntämästä poikkeusta yleiseen käytäntöön, jolla YK:n paikalta palkkaama henkilöstö vapautetaan verosta. Verotuksen täydellinen puuttuminen kärjistää YK:n paikalta palkkaaman henkilöstön ja Kosovon hallinnossa työskentelevien välisiä palkkaeroja, jotka koskevat myös tuomareita ja kosovolaisia virastojen päälliköitä. CFA:n piti olla erityisen valppaana suurten poliittisten lipsahdusten välttämiseksi myös suuria menoja aiheuttavien osastojen menojen valvonnassa. Tämä koski erityisesti yleishyödyllisiä palveluja ja varsinkin energia-alaa.

4. Makrotaloudellisen rahoitusavun toteutus

Helmikuussa 2000 neuvosto päätti komission ehdotuksesta myöntää Kosovolle avustuksena yhteisön poikkeuksellista rahoitusapua enintään 35 miljoonaa euroa⁷. Varat on tarkoitus antaa UNMIK:n käyttöön sen valtiokonttorin (CFA) kautta.

Koska UNMIK on edistynyt huomattavasti keskeisten hallinnollisten toimintojen perustamisessa ja kestävän taloudellisen kehityksen toteuttamisessa, ensimmäinen 20 miljoonan euron erä maksettiin vuoden 2000 maaliskuun jälkipuoliskolla.

Toinen, 15 miljoonan euron erä maksettiin elokuun jälkipuoliskolla. Kesäkuussa tarkastuksen suorittanut ryhmä havaitsi, että toisen erän maksamiselle asetetut ehdot täyttyivät ja ylittyivät seuraavilla aloilla: jälleenrakentamisen tukeminen, yksityisen sektorin kehittäminen, pankki- ja maksujärjestelmät sekä tulopohjan laajentaminen ja terveen finanssipolitiikan noudattaminen. Tämä poikkeuksellinen rahoitusapu oli osa Euroopan yhteisön 300 miljoonan euron tukipakettia, josta noin 73 miljoonaa euroa oli muuhun kuin humanitaariseen apuun kohdennettua talousarviotukea, ja se täydensi Maailmanpankin ja kahdenvälisten rahoittajien myöntämiä varoja.

⁷

Päätös 2000/140/EY, 14.2.2000, EYVL L 47, 19.2.2000, ss. 28–29.

X. MOLDOVA

1. Tiivistelmä

Moldovan vakavat taloudelliset ongelmat jatkuivat vuonna 2000. Maataloustuotanto supistui sääolojen vuoksi, mutta supistumisen korvasi teollisuuden, liikenteen ja rakentamisen elpyminen, joka nosti vuoden 2000 BKT:n edellisen vuoden tasolle. Finanssipolitiikkaa tiukennettiin tuntuvasti, ja rakenneuudistuksissa edistyttiin merkittävästi erityisesti viinintuotannossa, energia-alalla ja maan yksityistämisessä.

Inflaatio hidastui vuonna 2000 puoleen (hieman yli 20 prosenttiin) joulukuussa päättyneen vuoden aikana. Vaihrotaseen alijäämä kasvoi silti pääasiassa kotimaan kysynnän voimistumisesta johtuneen tuonnin lisäyksen vuoksi. Vaikka ulkomaista rahoitusta ei tullut lainkaan ja ulkomaista velkaa lyhennettiin huomattavasti, bruttovarannot pysyivät koko vuoden miltei muuttumattomina ja ne kattavat noin 2,5 kuukauden tavara- ja palvelutuonnin. Lein kurssi oli jokseenkin vakaa, 12,5:1 suhteessa Yhdysvaltain dollariin.

Hallitus allekirjoitti IMF:n kanssa uuden kolmivuotisen yhteisymmärryspöytäkirjan köyhyyden vähentämisen ja kasvujärjestelystä 1. joulukuuta, päivää sen jälkeen kun parlamentti oli lopullisesti hyväksynyt vuoden 2001 talousarvion. Vuoden 2000 viimeisellä viikolla Moldova sai ulkomaista rahoitusta yhteensä noin 42 miljoonaa dollaria.

Heinäkuussa 2000 Euroopan unionin neuvosto hyväksyi 15 miljoonan euron makrotalousapulainan Moldovalle. Ensimmäisen erän maksaminen sidottiin IMF:n tämän sopimuksen täytäntöönpanon tarkastuksen tyydyttävään tulokseen.

2. Makrotaloudellinen kehitys

Moldovan talous on supistunut yli 60 prosenttia maan itsenäistyttyä vuonna 1991. Maa kärsii edelleen pahasti Venäjän kriisin aiheuttamista häiriöistä. Epäsuotuisat säät ja kallistuva energia heikensivät kasvua vuonna 2000. Terve rahapolitiikka ja Moldovan tärkeimpien kauppakumppanien talouksien kohentuminen vähitellen ovat vakiinnuttaneet valtion- ja makrotaloutta mutta vain erittäin vähäisessä määrin.

TALOUSUUDISTUSTEN TILA	
1.	Hintojen vapauttaminen Lähes kaikki hinnat vapautettiin siirtymävaiheen alussa. Vain muutamia hintoja säännellään edelleen.
2.	Kaupan vapauttaminen Erittäin vapaa kauppapolitiikka. Tullitariffeja on kolme (5, 10 ja 15 %) mutta keskimääräinen yksinkertainen tariffi on vain 7 %. Moldova toivoo pääsevänsä WTO:n jäseneksi vuoden 2001 alussa.
3.	Valuuttajärjestelmä Lei kelluu vapaasti ja on täysin vaihdettava vaihtotaseen erien osalta.
4.	Ulkomaiset suorat sijoitukset Ulkomaisten suorien sijoitusten järjestelmä on avoin ja syrjimätön.
5.	Rahapolitiikka Varovaisella rahapolitiikalla pyritään hintojen vakauteen käyttämällä nimellisiä ankkureina raha-aggregateja.
6.	Julkinen talous Talousarvion alijäämän supistuminen oli merkittävää ja välttämätöntä vuosina 1999 ja 2000, ja se toteutettiin pääosin terveydenhoidon, koulutuksen ja julkisen sektorin menojen leikkauksilla. Velkaa suhteessa BKT:hen on noin 110 %, ja suurin osa velanhoitomenoista kohdistuu seuraaville 3 vuodelle.
7.	Yksityistäminen ja yritysten rakenneuudistukset Rakenneuudistukset vauhdittuivat merkittävästi vuonna 2000. Energia-alalla edistys oli tuntuvaa ja maareformi eteni aikataulussa. Taloudellisesti merkittävän viini- ja tupakka-alan yksityistäminen hyväksyttiin vihdoin lokakuussa 2000.
8.	Rahoitusalan uudistus Pankkiala on suppea ja alikehittynyt, osin houkuttelevien sijoituskohteiden puutteen takia. Keskuspankki on kannustanut pankkialaa toistuvasti yhdistymään. Markkinat kärsivät pääomien puutteesta.

Uusimmat ennusteet lupaavat BKT:n kasvuksi 1,0 prosenttia koko vuoden osalta. Elpymisen pääsyynä oli kulutuskysynnän kasvaminen. Vähittäiskaupan (rekisteröityjen yritysten) liikevaihto kasvoi noin 5,0 prosenttia vuonna 1999 tapahtuneen 27,8 prosentin romahduksen jälkeen. Kuivuus supisti maataloustuotantoa, joka laski hieman alle 10 prosenttia. Teollisuustuotanto elpyi huomattavasti, ja sen kasvu oli 2 prosenttia vuonna 1999 tapahtuneen 9 prosentin supistumisen jälkeen.

Vaikka inflaation kiihtyi vuonna 1999 jyrkästi noin 45 prosenttiin, kuluttajahintaindeksin nousu oli finanssi- ja rahapolitiikan tiukentamisen ansiosta vuoden loppuun mennessä vain hieman yli 20 prosenttia.

Valtion talouden kehitys oli vuosina 1999 ja 2000 huomattavaa ja ennennäkemättömän myönteistä, ja se on perustunut suurelta osin terveydenhoidon, koulutuksen ja julkisten menojen järjeistämiseen. Talousarvion alijäämä, joka vuonna 1998 oli yli 8 prosenttia, supistui 2,6 prosenttiin vuonna 1999 ja vain vähän yli 1 prosenttiin vuonna 2000.

Rahapolitiikkaa tiukennettiin vuonna 2000. Vahva ulkomainen valuuttavirta vahvisti lein kurssia hieman, mutta tarjosi keskuspankille toisaalta mahdollisuuden täydentää kansainvälistä varantoaan suurista velanhoitovelvoitteista huolimatta.

Vaihtotaseen alijäämä kasvoi vuonna 1999 noin 8 prosenttiin suhteessa BKT:hen, mikä johtui suurelta osin nousuun lähteneiden tulojen myötä kasvaneesta tuonnista. Vienti veti verkkaisesti, mihin myös kuivuus vaikutti. Vienti kasvoi 5 prosenttia tuonnin kasvaessa yli 30 prosenttia joulukuussa 2000 päättyneen vuoden aikana.

Vuonna 2000 toteutettiin toimia velanhoitovelvoitteiden ja energiamaksujen rästien maksamiseksi. Maaliskuussa Gazpromille maksettiin 137 miljoonan Yhdysvaltain dollarin maksurästit (i) laskemalla liikkeeseen velkakirjoja 90 miljoonan Yhdysvaltain dollarin arvosta vuosien 1996 ja 1997 maakaasutoimitusten velkojen vastineeksi ja (ii) sopimalla kaasualan velkojen ja osakkeiden vaihdosta, jossa Moldovagazin 47 miljoonan Yhdysvaltain dollarin maksurästit muunnettiin Gazpromin 51 prosentin osuudeksi Moldovagazista (pääasiassa tämän toimenpiteen vaikutuksesta suorat ulkomaiset sijoitukset kasvoivat merkittävästi vuoden 1999 2,6 prosentista 10 prosenttiin suhteessa BKT:hen eli 143 miljoonaan Yhdysvaltain dollariin). Huhtikuussa Venäjän viranomaisten kanssa allekirjoitettiin velkojen uudelleenjärjestely, joka kattaa kaikki Venäjän, mukaan luettuina Oneximbankin saatavat. Lisäksi monien kaupallisten velkojen kanssa aloitettiin neuvottelut valtiontakausten uudelleenjärjestelystä. Vaikka Moldova pyrkii sopimaan velkojensa kanssa luottojen uudelleenjärjestelystä ja normalisoimaan suhteet energiayhtiöihin, sen ulkomaisen velan hoitokyky on epäilyttävä.

3. Rakenneuudistukset

Vuoden 1999 poliittinen kehitys pysäytti uudistukset, kun parlamentti jätti hyväksymättä viini- ja tupakka-alan yksityistämislainsäädännön. Energia-alan yksityistäminen eteni kuitenkin merkittävästi vuonna 2000. Lisäksi viini- ja tupakkaviljelmien keskeiset yksityistämistoimet hyväksyttiin vihdoinkin lokakuussa 2000.

Moldovan kansallisen teleoperaattorin Moldtelecomin yksityistämisvalmistelut edistyvät hitaasti. Alan rakenneuudistusta varten maahan on kuitenkin perustettu riippumaton sääntelyelin.

Maareformi nopeutui merkittävästi. Puolesta kaikista yksityistettäviksi aikataulutetuista valtion ja kollektiivien maataloista pantiin alulle rakenneuudistus, ja puolet rekisteröitäviksi suunnitelluista maapalstoista kirjattiin maarekisteriin tosiasiallisesti vuonna 2000.

Tiukat rakenneuudistukset ja konkurssimenettelyt käynnistettiin monissa yrityksissä, joilla on paljon velkaa valtiolle, osalla jo pitkältä ajalta.

Vaikka rakenneuudistuksissa edistyttiin tuntuvasti vuonna 2000, laki- ja säädösympäristön jatkouudistus on ratkaisevassa asemassa valtion varainhoidon ja sijoitusilmaston parantamisessa.

4. Makrotaloudellisen rahoitusavun toteutus

Neuvosto päätti 10. heinäkuuta 2000 myöntää Moldovalle makrotaloudellisen apupaketin, jonka enimmäismäärä on 15 miljoonaa euroa. Koska IMF:n ohjelma oli aikataulustaan jäljessä, komissio ei voinut maksaa tukea.

Hallitus allekirjoitti IMF:n kanssa uuden kolmivuotisen yhteisymmärryspöytäkirjan köyhyyden vähentämis- ja kasvujärjestelystä 1. joulukuuta, päivää sen jälkeen kun parlamentti oli lopullisesti hyväksynyt vuoden 2001 talousarvion. Vuoden 2000 viimeisellä viikolla Moldova sai ulkomaista rahoitusta yhteensä noin 42 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria.

Komissio pääsi lisäksi alustavaan sopimukseen makrotaloudellisen rahoitusavun maksamishdoista. Ensimmäisenä eränä maksetaan 10 miljoonaa euroa, ja loput 5 miljoonaa euroa toisena eränä. Ensimmäisen erän maksamisen ehtona on, että IMF:n tekemä PRGF-ohjelman ensimmäinen tarkastus saadaan onnistuneesti päätökseen ja että useissa komission ja Moldovan viranomaisten sopimissa rakenneuudistuksissa edistytään. Toisen erän ehdoista neuvotellaan myöhemmin.

Vaikeasta taloudellisesta tilanteesta huolimatta Moldova lyhensi edellisen EU:n myöntämän 5 miljoonan euron makrotaloudellisen rahoitusapulainan pääomaa ensimmäisen kerran 7. joulukuuta 2000.

XI. MONTENEGRO

1. Tiivistelmä

Montenegro on Jugoslavian liittotasavaltaan kuuluva tasavalta, jossa on noin 600 000 asukasta. Montenegron makrotaloudellinen tilanne on jatkuvasti heikentynyt vuosikymmenen ajan Jugoslavian sosialistisen liittotasavallan hajotessa, sen kauppasuhteet ovat katkenneet, lähialueella on sodittu ja Serbian suuret markkinat ovat heikentyneet taloudellisesti. Kosovon kriisin puhkeaminen ja Kosovon pakolaisvirta ovat edelleen heikentäneet Montenegron taloudellista tilannetta jyrkästi.

Neuvosto tunnusti Montenegron hallituksen vaikean tilanteen ja päätti 22. toukokuuta 2000 myöntää tasavallalle poikkeuksellista yhteisön rahoitusapua, jonka enimmäismäärä on 20 miljoonaa euroa ja joka annetaan avustuksena ainakin kahdessa erässä talouspoliittisten ehtojen täytyttyä. Talousavun tarkoituksena oli tukea ja vauhdittaa uudistusmielisen hallituksen toimintaa markkinasuuntautuneen talouden luomiseksi sekä erityisesti julkisen talouden avoimuuden lisäämiseksi sekä vero- ja tulopohjan laajentamiseksi samalla kun julkisen talouden menojen hallintaa tehostetaan.

Vuoden 2000 jälkipuoliskolla ennen toisen erän maksamista viranomaiset toteuttivat merkittäviä uudistustoimia ja täyttivät yleisesti ottaen avulle asetetut talouspoliittiset ehdot. Edistys oli erityisen huomattavaa talousarvion valmistelussa. Myös veropolitiikan ja -hallinnon uudistamisessa edettiin merkittävästi. Talousarviota koskevan lain lopullinen hyväksyminen joulukuussa 2000 on tärkeimpiä edellytyksiä julkisen talouden menojen hallinnan ja valvonnan lisäämiseksi.

TALOUSUUDISTUSTEN TILA
1. Hintojen vapauttaminen Monia hintoja on vapautettu kahden viime vuoden aikana. Maidon ja leivän hinnat odotetaan vapautettavan vuonna 2001. Tärkeimpien säänneltyjen elintarvikeluokkien hinnat vapautetaan kokonaisuudessaan vasta, kun hallitus on täsmentänyt vaikeimmassa asemassa oleville väestöryhmille kohdennettavat korvausohjelmat (EU:n elintarviketurvaohjelman puitteissa).
2. Kaupan vapauttaminen Edistystä tapahtunut, rajoitusten piirissä olevia tuotteiden määrä pienentynyt. Tulliviraston uudistamisesta keskustellaan muun muassa elinkeinoelämän edustajien kanssa.
3. Valuuttajärjestelmä Saksan markasta tuli ainut virallinen maksuväline joulukuussa 2000.
4. Ulkomaiset suorat sijoitukset Sijoitusympäristöä pidetään edelleen epäsuotuisana koettujen suurien riskien, politiikan vaikeaselkoisuuden ja tulevien perustuslakijärjestelyjen aiheuttaman poliittisen epävarmuuden vuoksi.
5. Rahapolitiikka Hiljattain hyväksytty keskuspankkilaki velvoittaa keskuspankin valvomaan ja säätämään maan pankkeja. Todellisuudessa rahapolitiikkaa ei valvota, koska rahakannan määrä riippuu maksutaseen tilasta.
6. Julkinen talous Talousarviota koskevan lain hyväksyminen joulukuussa 2000 luonee perustan valtiovarainministeriön aseman vahvistamiselle talousarvion täytäntöönpanossa ja menojen valvonnassa ja valmistanee myös valtiokonttorin perustamista.
7. Yksityistäminen ja yritysten rakenneuudistukset Yksityistämiskuponkien avulla tapahtuva joukkoyksityistäminen koskee 191:aa yritystä, ja se odotetaan saatavan päätökseen vuoden 2001 puoliväliin mennessä. Lisäksi on meneillään 110 yrityksen yksityistäminen tarjouskilpailujen, huutokauppojen tai konkurssimenettelyjen avulla. Tarjouksia on pyydetty myös tele- ja sähköyhtiöstä.
8. Rahoitusalan uudistus Pankkialan uudistuksen odotetaan etenevän pankkijärjestelmälain tultua hyväksytyksi joulukuussa 2000. Montenegrossa toimii tätä nykyä 14 kotimaista pankkia, joista useimpien rahoitustarve on valtava, ennen kuin ne voidaan muuttaa kannattaviksi rahoituslaitoksiksi. Uusi ulkomainen pankki aloitti hiljattain toimintansa Montenegrossa.

2. Makrotaloudellinen kehitys

Koska Montenegrossa ei ole kansallista julkisen talouden tilinpidon järjestelmää eikä taloudellista tilastotietoa ole juurikaan saatavilla, sen makrotaloudellista tilaa on vaikea arvioida. Lisäksi harmaan talouden laajuus heikentää virallisten tilastojen luotettavuutta sekä maan hyvinvoinnin mittarina että talouspolitiikan ja julkisen talouden ennusteiden laadintavälineenä.

Vuoden 2000 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana talouden toimeliaisuus näytti kärsivän kauppasuhteiden katkeamisesta Serbian kanssa, eikä talouden elpymistä juurikaan havaittu. Teollisuustuotanto kasvoi kuitenkin jonkin verran lokakuussa 2000, mikä johtui pääasiassa tuotannon käynnistymisestä uudelleen maan suuressa alumiiniyhtiössä. Kymmenen ensimmäisen kuukauden aikana teollisuustuotanto kasvoi lähes 4 prosenttia vuoden 1999 vastaavaan aikaan verrattuna. Kustannuspaineet vaikuttivat edelleen kielteisesti tuotantoon ja työllisyyteen, joten kehitysosaston tuorein ennuste vuoden 2000 arvioidusta 5 prosentin reaalikasvusta ei välttämättä toteudu.

Makrotaloudellinen toimintaympäristö on kokonaisuus, jossa julkisen talouden ja finanssipolitiikan kasvattamispyrkimykset pidetään tiukkojen rahapoliittisten ehtojen avulla hallinnassa. Julkisen sektorin toimihenkilöiden palkkojen ja palkkoihin liittyvien sosiaalietuuksien korottaminen vaikutti selvästi julkisen talouden menoihin. Niiden osuus tasavallan koko talousarviosta on kaksi kolmannesta. Koska julkisen talouden tulot pienenivät, julkisen talouden paisuminen rahoitetaan suurelta osin ulkoisen avun turvin.

Joulukuusta 1999 syyskuuhun 2000 minimipalkka nousi 60 prosenttia, ja keskimääräiset nimellispalkat nousivat 55 prosenttia. Inflaatio vei tästä noususta ainoastaan osan. Kuluttajahinnat nousivat samana aikana 17 prosenttia, joten reaalitytulot kasvoivat joka tapauksessa huomattavasti.

Inflaatio hidastui tasaisesti ja lokakuussa 2000 kuukausi-inflaatio oli 1 prosentti, vaikka tammikuun huippuarvo oli ollut 5 prosenttia. Vuositasolla inflaatio oli edelleen lähes 13 prosenttia.

Reaalitytulojen kasvu lisäsi ilmeisesti tuontia ja kasvatti kauppataaseen alijäämän 45 miljoonaan Yhdysvaltain dollariin vuoden 2000 kymmenen ensimmäisen kuukauden aikana, kun se vuoden 1999 vastaavana aikana oli ollut 31,5 miljoonaa dollaria. Kauppasuhteiden palautuminen Serbian kanssa lienee vaikuttanut myönteisesti kaupan volyymiin vuonna 2000.

Montenegron julkinen talous oli edelleen kriittisessä tilassa. Vuoden 2000 alijäämäksi arvioidaan noin 90 miljoonaa Saksan markkaa (7,5 prosenttia suhteessa arvioituun BKT:hen) ennen avustuksia. Maksurästien arvioidaan saavuttaneen 85 miljoonan Saksan markan rajan vuoden 2000 lopulla. Tämä merkitsee, että tasavallan talousarvion todellinen suoriteperusteinen kokonaisalijäämä on 175 miljoonaa Saksan markkaa eli 14,6 prosenttia suhteessa BKT:hen. Avustusten määrä nousee 110 miljoonaan Saksan markkaan (Yhdysvaltain osuudeksi arvioidaan 59 miljoonaa ja EU:n osuudeksi 51 miljoonaa Saksan markkaa). Odotetun kassavajauksen ylittävä määrä, 20 miljoonaa Saksan markkaa, voitaneen käyttää toistaiseksi maksamattomien rästien vähentämiseen.

Vuoden 2000 kymmenen ensimmäisen kuukauden aikana julkisen talouden sulautettu rahoitusasema (joka sisältää sekä talousarvioon kuuluvat että talousarvion ulkopuoliset

varat) oli lähes 100 miljoonaa Saksan markkaa alijäämäinen. Sulautetun rahoitusaseman maksujen nettoraasteiksi oletettiin vuoden 2000 lopussa noin 120 miljoonaa Saksan markkaa.

3. Rakenneuudistukset

Merkittävin todiste hallituksen sitoutumisesta markkinasuuntautuneisiin uudistuksiin on vuonna 1991 aloitetun yksityistämisohjelman laajentaminen. Ohjelman nykyvaihe (yksityistämiskuponkien avulla tapahtuva joukkoyksityistäminen) koskee 191:aa yritystä, ja se saataneen päätökseen vuoden 2001 puoliväliin mennessä. Lisäksi 110 yrityksen yksityistäminen on meneillään ”niputettujen” kauppojen, tarjouskilpailujen, huutokauppojen tai konkurssimenettelyjen avulla. Tarjouksia on jo pyydetty tele- ja sähköyhtiöstä.

Hintojen vapauttaminen etenee. Viranomaiset ovat tietoisia siitä, että energian hinnat tulee vapauttaa, ennen kuin ne voivat ryhtyä yksityistämään sähköyhtiötä ja Yugopetrolia, joka on öljyn tuontia, jalostusta ja jakelua hallitseva valtionyhtiö. Kaupan vapauttamisessa on edetty jonkin verran, koska rajoitusten piiriin kuuluvien tuotteiden määrää on vähennetty.

Parlamentti hyväksyi vuonna 2000 Montenegron keskuspankkia ja pankkijärjestelmää koskevat uudet lait. Ne ovat kansainvälisen vaatimustason mukaiset ja muodostavat perustan siirtymiselle nykyisestä käteistaloudesta markkinasuuntautuneeseen rahoituksenvälitykseen. Podgorican keskuspankin ja liittovaltion Belgradin keskuspankin tehtävät on kuitenkin vielä määritettävä Jugoslavian poliittisen kehityksen perusteella. Pankkialan rakenneuudistus vaatii suuria ponnistuksia ja valtavia rahoitusresursseja, eikä vielä ole varmaa, missä määrin Montenegrossa nykyisin toimivat 14 kotimaista pankkia voidaan muuttaa kannattaviksi rahoituslaitoksiksi. Uusi ulkomainen pankki oli aloittanut toimintansa ja kolmen muun ulkomaisen laitoksen lupahakemukset olivat vuoden 2000 lopulla viranomaisten käsiteltävinä.

4. Makrotaloudellisen rahoitusavun toteutus

Euroopan unionin neuvosto päätti 22. toukokuuta 2000 myöntää Montenegron tasavallalle enintään 20 miljoonaa euroa poikkeuksellista rahoitusapua, joka myönnetään ainakin kahdessa erässä maksettavana suorana avustuksena. Rahoitusavun tavoitteena oli helpottaa tasavallan taloudellista tilannetta talousarviotuen avulla. Tarkoituksena on ennen kaikkea tukea ja vauhdittaa Montenegron viranomaisten toimintaa julkisen talouden avoimuuden lisäämiseksi sekä vero- ja tulopohjan laajentamiseksi entisestään tehostamalla julkisen talouden menojenhallintaa.

Yhteisymmärryspöytäkirjan allekirjoittamisen jälkeen avun ensimmäinen erä, jonka suuruus oli 7 miljoonaa euroa, maksettiin elokuussa 2000. Toisen, 12,95 miljoonan euron erän maksamisen ehtona oli yhteisymmärryspöytäkirjassa asetettujen lukuisten poliittisten toimenpiteiden toteuttaminen, ja sen maksatus käynnistettiin vuoden 2000 lopulla (maksu tapahtui tammikuun 2001 alussa) komission yksiköiden tarkistettua ehtojen täyttyvän. Avusta käytettiin 50 000 euroa tekniseen apuun viranomaisten, pääasiassa valtiovarainministeriön, tukemiseksi niiden pannahsa täytäntöön eräisiin yhteisymmärryspöytäkirjassa mainittuihin ehtoihin liittyviä uudistuksia.

Neuvoston päätöksen mukaisesti ja kansainvälisten rahoituslaitosten avulla tuetun kokonaisvaltaisen makrotaloudellisen ohjelman puuttuessa avustuksen poliittiset ehdot

koskevat pääosin talousarviomenettelyjen tehostamiseen ja julkisen talouden avoimuuteen liittyviä toimia verotuksen ja julkisen talouden erityisten määrällisten tavoitteiden sijaan. Tarkastaessaan ehtojen täyttymistä komissio päätteli, että viranomaiset olivat täyttäneet ja ylittäneetkin talouspolitiikkaa koskevat ehdot. Erityisesti talousarvion laadinnassa sekä veropolitiikan ja hallinnon uudistamisessa oli edetty. Edistys oli vaatimattomampaa julkisen talouden menojen hallinnassa ja valvonnassa, vaikka hallituksen joulukuussa 2000 hyväksymä yhtenäistä talousarviota koskeva laki oli merkittävä toimi, joka vahvisti valtiovarainministeriön asemaa ja valmiuksia julkisen menojen valvonnassa, koska laki loi samalla oikeusperustan valtiokonttorin perustamiselle.

XII. ROMANIA

1. Tiivistelmä

Vaikka Romanian makrotaloudellinen tilanne on heikko, merkkejä asteittaisesta parantumisesta oli nähtävissä vuoden 2000 kuluessa. Vaihtotaseen alijäämän huomattava supistuminen, kaikkien ulkomaisten velkojen maksu täysimääräisinä ajallaan ja valuuttavarantojen kasvattaminen olivat merkittäviä saavutuksia. Viennin elpyminen ja kokonaistuotannon kasvu olivat vuoden 2000 rohkaisevia merkkejä. Inflaatio oli silti edelleen erittäin nopea ja ulkomaisten suorien sijoitusten määrä tuotti pettymyksiä.

Rakenneuudistuksissa ei juuri edistytty ja yritysten talouskuri oli yhä heikko. Vaikka pk-yritysten yksityistäminen eteni nopeasti, suurten tappiota tuottavien valtionyritysten yksityistäminen ja rakenneuudistus oli vähäisempää. Monia yksityistämisiä aloitettiin mutta harvoja saatiin päätökseen, sillä useimpia jouduttiin lykkäämään tai perumaan kokonaan. Maan ylivoimaisesti suurimman työllistäjän eli maatalouden tila heikkeni edelleen. Yksityisen sektorin kasvun pidäkkeinä olivat lainsäädännön, politiikan ja talouden epävarmuus, rahoitusjärjestelmän toimimattomuus ja omistusoikeuksien tulkinnanvaraisuus.

Euroopan unionin neuvosto hyväksyi marraskuussa 1999 IMF:n ohjelmalla tuetun 200 miljoonan euron makrotaloudellisen rahoitusavun tukeakseen hallituksen toimia uudistusten nopeuttamiseksi ja makrotalouden vakauttamiseksi. Ensimmäinen 100 miljoonan euron erä maksettiin, kun IMF oli hyväksynyt valmiusluottojärjestelyn ensimmäisen tarkastuksen. Valitettavasti IMF:n ohjelma jäi pian aikataulustaan eikä syyskuuksi 2000 sovittua seuraavaa tarkastusta voitu tehdä. Näin ollen makrotaloudellisen rahoitusapulainan toista erää ei ole maksettu.

Marraskuussa 2000 Romanian johtoon valittiin PDSR-puolueen vähemmistöhallitus. Joulukuussa uusi hallitus esitteli hallitusohjelmansa, jossa talouteen kiinnitettiin merkittävää huomiota. Ohjelman tavoitteet ovat kunnianhimoiset. Siinä sitoudutaan

TALOUSUUDISTUSTEN TILA
1. Hintojen vapauttaminen Säänneltyjen hintojen osuus (lähinnä yleishyödylliset laitokset ja energia) kuluttajahintaindeksistä oli noin 7 % vuoden 1999 lopussa.
2. Kaupan vapauttaminen Vuonna 1999 keskimääräinen suosituimmuusasemaan perustuva tullimaksu oli noin 16 % teollisuustuotteille ja noin 34 % maataloustuotteille. Romania on allekirjoittanut Eurooppa-sopimuksen EU:n kanssa ja vapaakauppasopimukset Ceftan, Eftan, Moldovan ja Turkin kanssa. Vuonna 1998 otettiin käyttöön tuontimaksu, joka oli 4 % vuonna 1999.
3. Valuuttajärjestelmä Leu kelluu vapaasti, mutta keskuspankki toteuttaa usein valuuttamarkkinainterventioita ulkoisen kilpailukyvyn säilyttämiseksi. Leu on täysin vaihdettava vaihtotaseen erien osalta.
4. Ulkomaiset suorat sijoitukset Ulkomaisten suorien sijoitusten järjestelmä on avoin ja syrjimätön. Voitot ovat vapaasti kotiutettavissa. Vuoden 1997 alusta ulkomaiset sijoittajat ovat saaneet omistaa maata toimintansa harjoittamiseksi. Muualla kuin Romaniassa asuvien portfoliosijoitukset kiinteätuottoisiin arvopapereihin eivät olleet mahdollisia vuonna 1999. Ulkomaisia suoria sijoituksia ja portfoliosijoituksia säänteleviä lakeja muutettiin toistuvasti vuosina 1997–99, mikä synnytti epäselvyyttä oikeusvarmuudesta.
5. Rahapolitiikka Romanian keskuspankki on riippumaton. Keskuspankkilaki rajoittaa sen valtuuksia huolehtia hintavakaudesta ja julkiselle sektorille myönnettävän rahoituksen määrää. Rahapolitiikan vaikuttavuutta heikensi edelleen valtion arvopapereiden jälkimarkkinoiden puuttuminen.
6. Julkinen talous Verotuksen perusuudistus on jo saatettu päätökseen, mutta merkittäviä toimia julkisen talouden vakauttamiseksi on vielä tehtävä. Näitä ovat mm. eläke- ja terveydenhuollon uudistus, rahoituskurin tiukentaminen, ei-rahastoituihin velvoitteisiin puuttuminen sekä budjetoinnin ja menojen valvonta.
7. Yksityistäminen ja yritysten rakenneuudistukset Vuoden 2000 loppuun mennessä useimmat pk-yritykset oli yksityistetty, mutta useimmat suuryritykset olivat vielä julkisia yrityksiä. Yritysjohdon valvonta ja rahoituskuri olivat edelleen heikkoja enimmäkseen suurissa ja tappiollisissa julkisissa yrityksissä. Viranomaiset ovat sitoutuneet 63 suuren valtionyrityksen yksityistämiseen Maailmanpankin PSAL-lainan osana.
8. Rahoitusalan uudistus Pankkisektorin uudistus eteni hitaasti alkuvuosina ja johti suuriin vaikeuksiin vuosina 1997 ja 1999. Uudistus eteni merkittävästi, kun viranomaiset sulki valtion omistaman, suuria tappioita tuottavan pankin, jonka osuus maan pankkijärjestelmästä oli kolmannes. Pääomamarkkinat ovat edelleen pienet ja alikehittyneet.

edellisen hallituskokoomuksen maaliskuussa 2000 sopiman keskipitkän aikavälin talousstrategian keskeisiin tavoitteisiin. Konkreettisia toimia ei kuitenkaan ole vielä toteutettu.

2. Makrotaloudellinen kehitys

Kolmen lamavuoden jälkeen talouden toimeliaisuus kasvoi Romaniassa hieman vuoden 2000 aikana. Vuoden 2000 yhdeksän ensimmäisen kuukauden tietojen perusteella talouskasvu olisi ollut 2,1 prosenttia. Teollisuustuotanto oli 8,2 prosenttia suurempi kuin samana aikana vuonna 1999, mikä vahvistaa toimeliaisuuden kohtuullisen kasvun. Elpymisen päälähte oli ulkomaankauppa, koska EU:n talouskasvun kiihtyminen on lisännyt vientikysyntää Romaniassa. Maatalouden tulos oli huono kuivuuden heikennettyä tuotantoa. Kotimainen kysyntä oli edelleen vaimeaa, koska yksityisen sektorin kulutusta rajoitti maltillinen reaali-palkkojen kasvu.

Vaihtotase kehittyi hyvin, ja ennakkotietojen perusteella vuoden 2000 alijäämä voi jäädä 3,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Vaihtotaseen alijäämä supistui vuoden 2000 yhdeksän ensimmäisen kuukauden aikana. Kumulatiivinen alijäämä supistui 682 miljoonaan Yhdysvaltain dollariin vuoden 1999 vastaavan ajanjakson 781 miljoonasta dollarista. Vientitulot kasvoivat vuoden 2000 ensimmäisellä puoliskolla dollareina 27 prosenttia ja olivat suurimmat kymmeneen vuoteen. Myös tuonti kasvoi selvästi vaikkakin hiukan vientiä hitaammin. Merkittävinä tekijöinä vaihtotaseen parantumisessa ovat kuitenkin tulonsiirtojen ylijäämä ja palvelutaseen kohentuminen, joten voidaan kysyä, mikä on vaihtotaseen parantumisen laatu.

Makrotaloudellisen toimintaympäristön epävarmuuden vuoksi ulkomaiset suorat sijoitukset vähenivät vuoden 2000 ensimmäisellä puoliskolla. Vuoden kuuden ensimmäisen kuukauden aikana ulkomaiset suorat bruttosijoitukset vähenivät noin 347 miljoonaan Yhdysvaltain dollariin vuoden 1999 688 miljoonasta dollarista. Huoli Romanian ulkoisesta luottokelpoisuudesta ja sen kyvystä hoitaa ulkomaiset velkasitoumuksensa hälveni kuitenkin, kun viranomaiset huolehtivat ulkomaisista velvoitteista täysimääräisesti ja aikataulun mukaisesti.

Inflaation hidastumisen merkkejä ei ole havaittavissa. Vuonna 2000 keskimääräinen inflaatio oli 49 prosenttia eli nopeampi kuin vuoden 1999 45,8 prosenttia. Taloudella ei ole toimivaa nimellistä vakausankkuria. Rahapolitiikan keveys painoi nimellistä valuuttakurssia huomattavasti alaspäin. Tammikuusta joulukuuhun leun kurssi laski 40 prosenttia suhteessa Yhdysvaltain dollariin ja kolmasosan suhteessa euroon.

Vuonna 2000 julkinen talous ei parantunut. Julkisen talouden alijäämä oli 3,7 prosenttia eli sama kuin vuonna 1999. Finanssipolitiikkaa kevennettiin kesällä 2000, mutta vuoden viimeisinä kuukausina talouden toimeliaisuuden virkistyminen lisäsi verotuloja ja helpotti hieman julkisen talouden paineita. Edellinen hallitus toteutti lisäksi lukuisia toimia veronkannon tehostamiseksi ja yritysten välisten maksurästien kasvun rajoittamiseksi. Toimet onnistuivat osittain. Viime aikojen myönteisestä kehityksestä huolimatta julkisen talouden tila on heikko. Paineet julkisen sektorin palkkojen korottamiseen ovat edelleen vahvat, korkotaakka raskas ja verorästit haittaavat pahasti valtion talouspolitiikan hoitoa.

3. Rakenneuudistukset

Rakenneuudistus ja erityisesti pankkialan yksityistäminen pysähtyi. IMF:n valmiusluottojärjestelyn sitoumuksista huolimatta BCR:n (Banca Comerciala Romana) yksityistäminen ei edistynyt. Toinen valtion omistama pankki, Banca Agricola, vaati edelleen merkittävää maksuvalmiustukea keskuspankilta. Suurimman investointirahaston konkurssin vuoksi suurimmat luotto-osuuskunnat joutuivat keskeyttämään maksunsa. Monet pienet pankit ja luotto-osuuskunnat suljettiin tai ajautuivat konkurssiin. Ongelmat johtuvat rahoitusalan lainsäädännön ja valvonnan puutteesta. Viranomaiset toimivat kuitenkin päättäväisesti ja estivät touko-kesäkuussa 2000 kärjistyneiden ongelmien laajenemisen koko järjestelmän kattavaksi kriisiksi. Sitten ne ovat saattaneet voimaan luotto-osuuskuntia koskevan lainsäädännön ja määränneet muutaman yksityisen pankin lopettamaan toimintansa.

Rahoitusjärjestelmä ei toimi asianmukaisesti, eli se ei kanavoi säästöjä sijoituksiin. Romaniassa ei ole toimivaa rahoitusjärjestelmää, joka tukisi talouden toimeliaisuuden ja pitkäaikaisten sijoitusten kehittymistä. Vähäisen taloudellisen toimeliaisuuden ja yleisön heikon luottamuksen yhteisvaikutuksesta muulle kuin julkiselle sektorille annetut kotimaiset luotot supistuivat kesäkuun 1999 tasolta, joka oli 14,8 prosenttia suhteessa BKT:hen, 10,7 prosenttiin kesäkuussa 2000.

Talousskurin puute oli vuonna 2000 edelleen vakava ongelma. Vaikka valtion talouteen vaikuttavien maksurästien määrä vakiintui vuoden loppuun mennessä, maksurästien kokonaismäärä oli erittäin suuri. Ongelma oli erityisen paha suurten valtion omistamien yleishyödyllisten laitosten kohdalla. Sähkö- ja kaasualan yhtiöiden sääntelyviranomaisen suosittamat hinnankorotukset olisivat voineet pienentää ongelmaa, mutta ne torjuttiin.

Yritysten perustamista ovat haitanneet omistusoikeuksia koskeva epävarmuus sekä suuret ja taajaan tehdyt muutokset lakien ja määräysten muodostamassa toimintaympäristössä. Merkkejä markkinoille pääsyn vaikeutumisesta on havaittu; uusien ulkomaalaisomistuksissa olevien yhtiöiden rekisteröinnit vähenivät vuonna 1999 ja vuoden 2000 alkukuukausina. Vaikka voimaan tuli tehokkaampi konkurssilaki ja uusi valtioneuvostonlaki hyväksyttiin vuoden 2000 alussa, yritykset eivät poistu Romanian markkinoilta tehokkaasti. Liian monien kannattamattomien yritysten sallitaan jatkaa toimintaansa, koska valtio ei halua pakottaa niitä tiukkaan budjettikuriin, koska valtionapua koskevia sääntöjä ei välitetä valvoa ja koska konkurssilainsäädännön täytäntöönpano tuomioistuimissa on hidasta ja hankalaa.

Joidenkin toimialojen, kuten kaivostoiminnan ja merenkulun rakenneuudistustoimia jatkettiin ja uusia valmisteltiin. Tekstiili-, kaluste- tai elektroniikka-alan aliorakoinnin kaltaisilla aloilla saatiin esimerkkejä onnistuneista toimista, mikä osoittaa, että käyttämätöntä potentiaalia talouskasvuun on. Lisäksi liiketoiminnan käytännöt paranivat ja joitakin suurimmista tappiollisista yrityksistä suljettiin tai ne järjestettiin uudelleen. Lisäksi hahmoteltiin kunnianhimoisia rakenneuudistusstrategioita ja ryhdyttiin toteuttamaan niitä kaasu- ja sähköalalla esimerkiksi eriyttämällä toimintoja.

4. Makrotaloudellisen rahoitusavun toteutus

Vuoden 1998 lopulla Romanian viranomaiset käynnistivät neuvottelut uudesta makrotaloudellisesta vakauttamisohjelmasta IMF:n ja Maailmanpankin kanssa. Elokuussa 1999 hyväksyttiin 400 miljoonan erityisnosto-oikeuden

valmiusluottojärjestely (SBA). Siitä maksettiin kaksi erää eli yhteensä 140 miljoonaa erityisnosto-oikeutta. Kesäkuussa 1999 Maailmanpankki hyväksyi 325 miljoonan Yhdysvaltain dollarin arvoiset luotot, joihin sisältyi uusi 300 miljoonan dollarin määräinen PSAL-laina. Ensimmäinen erä, 150 miljoonaa euroa, maksettiin. IMF:n ensimmäinen SBA-järjestelyn tarkastus saatiin päätökseen kesäkuussa 2000. PSAL-lainan toinen ja viimeinen, 150 miljoonan dollarin erä maksettiin myöhemmin.

Romanian viranomaisten ja IMF:n allekirjoitettua aiesopimuksen neuvosto päätti 8. marraskuuta 1999 uuden maksutaselainan myöntämisestä Romanianlle. Neuvosto päätti 8. marraskuuta 1999 myöntää Romanianlle uuden pitkäaikaisen maksutaselainan, jonka enimmäismäärä on 200 miljoonaa euroa. Laina oli neljäs laatuaan vuodesta 1992 lähtien. Vuoden 1999 lopussa komissio ja Romanian viranomaiset pääsivät sopimukseen kahdessa samansuuruisessa erässä maksettavan avun maksamisen ehdoista. Ensimmäinen erä maksettiin, kun IMF:n kanssa sovitun valmiusluottojärjestelyn nojalla tehty ensimmäinen tarkastus saatiin onnistuneesti päätökseen. Toinen erä maksetaan edellyttäen, että IMF:n ohjelman toteuttaminen jatkuu tyydyttävästi, että eräissä rakenneuudistuksissa edistytään (erityisesti yritysten rakenneuudistuksissa ja pankkialan yksityistämisessä) ja että maahan saadaan keskipitkän aikavälin johdonmukainen talousstrategia.

Kesällä 2000 Romanian silloisen hallituksen sitoutuneisuus makrotaloudelliseen kehyykseen heikkeni parlamentti- ja presidentinvaalien lähestyessä. IMF:n valmiusluottojärjestely, jota jatkettiin kesäkuussa 2000, kaatui syyskuussa tehtyyn tarkastukseen, kun silloinen hallitus ei tuolloin pystynyt täyttämään sitoumustaan pienentää valtion omistamien yritysten maksurästejä, rajoittaa julkisen sektorin palkankorotuksia eikä toteuttamaan vielä valtion omistuksessa olevien pankkien rakenneuudistuksia tai yksityistämisä. Tämän seurauksena makrotaloudellisen rahoitusapulainan toista erää ei maksettu.

XIII. TADŽIKISTAN

1. Tiivistelmä

Kokonaistuotanto kasvoi 9,6 prosenttia (edellisen vuoden vastaavasta ajankohdasta) vuoden 2000 kahdeksan ensimmäisen kuukauden aikana. Kasvua veti tehdasteollisuus. Sato oli kuivuuden vuoksi hyvin heikko (50 % vuoden 1999 tasosta), ja siksi BKT:n kasvun odotettiin hidastuvan viiteen prosenttiin koko vuoden 2000 aikana. Rakenneuudistukset etenivät hyvin. Julkista taloutta uudistettiin merkittävästi ja pienyrityksiä yksityistettiin. Pankkien sääntelyä ja valvontaa parannettiin ja pankkialan rakenneuudistus edistyi. Suuryritysten yksityistämisessä Tadžikistan eteni hitaammin.

IMF:n johtokunta saattoi 27. tammikuuta 2000 onnistuneesti päästökseen PRGF-ohjelman toisen vuoden ensimmäisen ja toisen tarkastuksen. Maaliskuussa tehtyä kolmatta tarkastusta ei kuitenkaan voitu hyväksyä eikä toisen vuoden ohjelman viimeisiä erää maksettu. IMF:n johtokunta päätti kuitenkin uudesta vuosijärjestelystä Tadžikistanille 3. marraskuuta 2000.

Komissio pääsi Tadžikistanin kanssa sopimukseen neuvoston maaliskuussa 2000 hyväksymän (päättös 2000/244/EY) poikkeuksellisen rahoitusavun toteuttamisesta.

TALOUSUUDISTUSTEN TILA	
1.	Hintojen vapauttaminen Suurin osa hinnoista oli vapautettu jo vuoden 1996 lopussa.
2.	Kauppan vapauttaminen Suhteellisen vapaa järjestelmä, jossa keskimääräinen tullitariffi on 8 %. Muita kuin tariffeihin liittyviä merkittäviä esteitä ei ole. Tadžikistan on hakenut WTO:n jäsenyyttä. Tulliliitto Venäjän, Valko-Venäjän, Kazakstanin ja Kirgisian tasavallan kanssa.
3.	Valuuttajärjestelmä Suhteellisen vapaa vaihtojärjestelmä. Pankkienvälinen valuuttapörssi aloitti toimintansa heinäkuussa 2000 korvaten Tadžikistanin kansainvälisen valuuttapörssin, ja kurssi määräytyy markkinaehtoisemmin. Uusi valuutta somoni käytössä lokakuusta 2000.
4.	Ulkomaiset suorat sijoitukset Ulkomainen suora sijoitustoiminta vaatimatonta, koska maariskiä pidetään suurena suhteellisen vapaasta lainsäädännöstä huolimatta. Ei lakimääräisiä esteitä ulkomaisten suorien sijoitusten tekemiselle tai ulkomaiselle osakkeenomistukselle. Voittojen ja pääoman kotiuttamista ei rajoiteta.
5.	Rahapolitiikka Keskuspankin riippumattomuus varmistettu kohtuullisesti lailla. Käytännössä keskuspankki vastasi vuoden 2000 puoliväliin saakka lähestulkoon finanssipolitiikasta muun taloudellisen ja poliittisen toimintaympäristön ehdoilla.
6.	Julkisen talous Julkisen talouden tulojen arvioitiin olevan 14 % ja menojen noin 15 % suhteessa BKT:hen vuonna 2000. Maassa on uusi verolaki ja valtiokonttoria on vahvistettu. .
7.	Yksityistäminen ja yritysten rakenneuudistukset Pienyritysten yksityistäminen saatu päätökseen. Suurempien yksityistäminen edistyy hitaammin. Kaikki puuvillan siementenpoistolaitokset yksityistetty. Yksityiset omistavat 55 % maatalousmaasta. Maareformiin liittyvää korruptiota. Virkamiehet puuttuvat uusien yksityisten tilojen ja yhtiöiden toimintaan.
8.	Rahoitusalan uudistus Liikepankkeja on 19. Merkittävää edistystä pankkien sääntelyn ja valvonnan tehostamisessa. Keskuspankin ja neljän suurimman pankin välillä sovittu rakenneuudistuksista. Sisäpiirille lainaaminen ja lainojen perimättä jättäminen laajalle levinnyttä. Luottamus järjestelmään on edelleen heikko eikä säästöjä pystytä aktivoimaan riittävästi.

2. Makrotaloudellinen kehitys

Kokonaistuotanto kasvoi 9,6 prosenttia (edellisen vuoden vastaavasta ajankohdasta) vuoden 2000 kahdeksan ensimmäisen kuukauden aikana. Kasvua veti tehdasteollisuus, jossa kapasiteetin käyttöasteen nousu lisäsi edelleen tuottavuutta. Sato oli kuivuuden vuoksi hyvin heikko (50 % vuoden 1999 tasosta), ja siksi BKT:n kasvun odotettiin hidastuvan viiteen prosenttiin koko vuoden 2000 aikana.

Vuonna 2000 julkista taloutta vakautettiin parantamalla tulojen keruuta, ja se olikin noin 1,7 prosenttia ylijäämäinen suhteessa BKT:hen vuoden ensimmäisellä puoliskolla. Kansainvälisten öljyn ja elintarvikkeiden hintojen viimeaikainen nousu sekä uuden valuutan devalvaatio kiihdyttivät jyrkästi inflaatiota vuoden lopulla. Tadžikistanin valuutta devalvoitui 18 prosenttia maaliskuun lopusta syyskuun puoliväliin 2000, ja devalvoituminen kiihtyi vuoden 2000 loppua kohti.

Vaihtotaseen alijäämä oli vuoden 2000 ensimmäisellä puoliskolla pienempi (6 prosenttia suhteessa BKT:hen) kuin vuoden 1999 vastaavana aikana. Kuivuus ja öljyn hintojen nousu lisäsivät kuitenkin maksutaseeseen kohdistuvaa painetta. Lisäksi pääomansiirrot julkisista ja yksityisistä lähteistä (erityisesti puuvilla-alan rahoitus) olivat odotettua pienempiä, mikä loi paineita valuutan bruttovarantoihin (jotka kattoivat alle kahden kuukauden tuonnin).

Tadžikistanin ulkomainen velka oli vuoden 1999 lopulla 103 prosenttia suhteessa BKT:hen eli hyvin suuri, kun velkakantaa ja velanhoitomenoja verrataan verotuloihin.

3. Rakenneuudistukset

Keskuspankin riippumattomuus on varmistettu kohtuullisesti laissa, mutta käytännössä keskuspankki vastasi lähestulkoon finanssipolitiikasta muun taloudellisen ja poliittisen toimintaympäristön ehdoilla maaliskuulle 2000. Keskuspankin välitön riippuvuus puuvilla-alan vaihteluista oli kuitenkin tarkoitus poistaa ja sen epäsuoraa puuttumista pienentää alan yksityistämisen tapahduttua. Vuoden 2000 puuvillasadon rahoitus oli tarkoitus järjestää keskuspankin luottohuutokauppojen avulla rahoitettavan liikepankkien rajoitetun lainanannon avulla, puuvilla-alan saamalla vientituloilla ja ulkomaisilta yksityisiltä lainanantajilta otettavilla uusilla lainoilla.

Uuden verolain hyväksyminen ja valtiokonttorin vahvistaminen merkitsivät merkittävää kehitystä muutettaessa julkisen talouden järjestelmää kohti nykyaikaista, sääntöihin perustuvaa julkisen talouspolitiikan välinettä: kaikki verotulot, myös valtion tullikomitean keräämät verot, saatettiin valtiokonttorin valvontaan, alueelliset valtiokonttorit perustettiin ja keskuskonttorin rakennetta uudistettiin sekä sisäistä tarkastusta ja valvontaa vahvistettiin.

Yksityistäminen saatiin pienyritysten osalta melkein päätökseen (5 286 pienyritystä on myyty kaikkiaan 5 400:stä). Suurin huoli yksityistämisessä oli kuitenkin avoimuuden puute. Suuryrityksiään Tadžikistan on yksityistänyt hitaammin. Vaikka suurin osa suuryrityksistä on ”yhtiöitetty” (733 yritystä 750:stä), vain alle kolmannes (214 yritystä) oli myyty elokuun loppuun 2000 mennessä. Suhteellinen hitaus on luettava käytännössä noudatettavan vähimmäishintavaatimuksen syyksi. Toinen ongelma liittyi viivästyksiin koko kauppahinnan maksamisessa kauppakirjojen allekirjoittamisen jälkeen. Turzunzaden alumiinisulaton yksityistämisen epäonnistuminen kuvaa hyvin maan suuryritysten ongelmia. Laitoksen tehottomuus, metallien alhaiset maailmanmarkkinahinnat ja valtava velkataakka (120 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria) karkottivat sijoittajat. Kun otetaan huomioon puuvilla-alan merkitys Tadžikistanin taloudelle, on pidettävä erityisen kiitettävänä saavutuksena sitä, että merkittävästi myöhästynyt puuvillan siementenpoistolaitosten yksityistäminen saatiin onnistuneesti päätökseen ja että niiden kauppahinnat maksettiin kokonaan. Vuoden 2000 syyskuun loppuun mennessä 290 valtion tai kollektiivien maatilaa (kaikkiaan 600 tilasta) oli yksityistetty. Heinäkuun 2000 lopussa maatilojen yksityistämisen yhteydessä 55

prosenttia kaikesta maatalousmaasta oli muutettu yksityistiloiksi (2,6 miljoonaa hehtaaria). Yksityistämiseen liittyi kuitenkin myös korruptiota.

Viranomaiset edistyivät tuntuvasti pankkien sääntelyn ja valvonnan parantamisessa. Mainittakoon erityisesti pankkien vähimmäispääomaa koskevan vaatimuksen korottaminen 300 000 Yhdysvaltain dollarista 1 miljoonaan dollariin tammikuusta 2000. Pankkivalvonta koheni, kun maan keskuspankki laajensi pankkivalvontaosastoaan ja järjesti sen toiminnan uudelleen sekä tehosti vakavaraisuussäännöksiä. Silti pankkijärjestelmä jäi edelleen heikoksi ja erittäin keskittyneeksi. Useimmilla pankeilla oli taakkanaan roskalainoja. Operatiivinen johto oli usein heikkoa ja rahoitusjärjestelmä kärsi sääntelyn voimattomuudesta ja toimivien pääomamarkkinoiden puutteesta. Näin ollen yleinen luottamus järjestelmään oli edelleen heikko, ja pankkien kyky aktivoida säästöjä jäi vajavaiseksi. Pankkien lukumäärä oli 28 vuonna 1997 ja 19 vuonna 2000.

Tadžikistanin keskuspankki allekirjoitti rakenneuudistussopimukset neljän suurimman liikepankin kanssa. Nämä pankit jatkavat neuvostokauden erikoistuneiden pankkien toimintaa ja keräävät suurimman osan (70 prosenttia) talletuksista ja laskevat liikkeeseen useimmat (75 prosenttia) lainat. Kansainväliset tilintarkastustoimistot tarkastivat pankkien tilit kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaisesti, ja pankit valmistelivat ensimmäisiä liiketoimintasuunnitelmiaan. Eräät pankit ovat onnistuneet lainojensa takaisinperinnässä jopa hieman odotettua paremmin. Joillekin pienille pankeille sovittiin rakenneuudistussuunnitelmat. Muutamia pieniä vakuutusyhtiöitä lukuun ottamatta muita rahoituslaitoksia ei vielä ole perustettu.

4. Makrotaloudellisen rahoitusavun toteutus

Maaliskuussa 2000 neuvosto hyväksyi päätöksen antaa Tadžikistanille saman tyyppistä poikkeuksellista makrotaloudellista rahoitusapua kuin Armenialle ja Georgialle jo oli myönnetty. Tuen lainaosuuden enimmäismäärä nostettiin kaikkien kolmen maan osalta kokonaisuudessaan 245 miljoonaa euroa. Enimmäislaina-aika on 15 vuotta, johon sisältyy 10 vapaavuotta. Tuen avustusosuus on enintään 130 miljoonaa euroa vuosina 1997–2004 ja vuosittain enintään 24 miljoonaa euroa. Tuki oli tarkoitus maksaa, jos maa suorittaa yhteisölle maksamatta olevat maksurästit täysimääräisinä (78 miljoonaa euroa 31. joulukuuta 2000), pysyy IMF-ohjelman aikataulussa ja supistaa nettovelkaansa yhteisölle vuosittain tuntuvasti.

Komission virkamiehiä vieraili Tadžikistanissa toukokuussa 2000 neuvottelemassa yhteisön poikkeuksellista rahoitusapua koskevista ehdoista, määristä ja edellytyksistä. Periaatteelliseen sopuun päästiin Tadžikistanin viranomaisten kanssa uudesta lainasta ja jaksolla 2000–2004 maksettavan avustuksen kokonaismäärästä sekä supistuksesta, jonka Tadžikistanin on pyytänyt tehtäväksi sen nettovelkaan yhteisölle. Tadžikistanin viranomaiset allekirjoittivat sopimuksen virallisesti joulukuussa 2000.

XIV. UKRAINA

1. Tiivistelmä

Vuosikymmenen kestäneen taantuman jälkeen Ukrainan talous alkoi elpyä vuoden 1999 lopulla, ja sen arvioidaan kasvaneen 6 prosenttia vuonna 2000. Inflaatio kiihtyi vuonna 2000, mikä heijasteli maan valuutan grivnan jyrkkää heikkenemistä vuoden 1999 lopulla ja vuoden 2000 alussa, korkeampia öljyn hintoja ja eräitä muita seikkoja. Sen odotetaan kuitenkin hidastuvan vuonna 2001. Talouden elpyminen näkyi myös tulojen kasvuna, ja julkisen talouden sulautettu alijäämä supistui 1,5 prosenttiin vuonna 2000.

Ukrainan ulkoinen rahoitusasema vahvistui melkoisesti. Viennin terveen kasvun tukema vaihtotase oli selvästi ylijäämäinen vuonna 2000. Lisäksi Ukraina uudelleenjärjesteli huhtikuussa 2000 noin 2,6 miljardin Yhdysvaltain dollarin suuruiset yksityisen sektorin ulkomaiset velat.

Vaikka joulukuussa 1999 muodostettu uudistusmielinen hallitus toteutti merkittäviä toimia yksityistämisessä, pankkisääntelyssä, maareformissa ja energia-alan uudistamisessa (Tšernobylin ydinvoimalan sulkeminen 15. joulukuuta 2000), paljon on vielä tehtävää. Erityisesti kaasualan rakenneuudistus on edennyt epämääräisesti ja muutamien suurten pankkien heikkous on silmiinpistävää. Ukraina soveltaa edelleen monia kaupan rajoituksia, jotka ovat paitsi maan talouden kannalta epäsuotavia myös sen ja EU:n välisen kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen vastaisia.

TALOUSUUDISTUSTEN TILA	
1. Hintojen vapauttaminen	Suurin osa hinnoista on vapautettu. Kunnallisten palveluiden hinnat (esim. kaasu, sähkö, lämmitys ja vuokrat) ovat hallinnollisesti säänneltyjä eivätkä yleensä kata kustannuksia.
2. Kaupan vapauttaminen	Tuontijärjestelmässä ei ole määrällisiä rajoituksia, lukuun ottamatta muutamia, pääasiassa terveys- ja turvallisuussyistä johtuvia poikkeuksia. Kaupalla painotettu keskimääräinen tuontitariffi oli 7,5 % vuoden 1999 puolivälissä. Heinäkuussa 1999 määrättiin yhtenäinen 2 prosentin tuontimaksu kuudeksi kuukaudeksi. Joitakin vientirajoituksia (vuotia, nahkoja ja auringonkukan siemeniä koskee vientimaksu). Ukrainan ja EU:n välinen kumppanuus- ja yhteistyösopimus tuli voimaan 1. maaliskuuta 1998. Vuonna 1999 Ukraina otti käyttöön useita kaupan rajoituksia, jotka eivät ole kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen mukaisia.
3. Valuuttajärjestelmä	Ukrainan valuutta on ollut täysin vaihdettava vaihtotaseen erien osalta (artikla VIII:n mukainen asema IMF:ssä) syyskuusta 1996. Syyskuusta 1998 elokuuhun 1999 otettiin uudelleen käyttöön joitakin vaihtotasemaksuja koskevia valuuttarajoituksia valuutan puolustamiseksi.
4. Ulkomaiset suorat sijoitukset	Joillekin investoinneille, jotka muodostavat vähintään 20 prosenttia yrityksen pääomasta, ja yli 100 miljoonan dollarin autoteollisuusinvestoinneille, myönnetään verohelpotuksia. Ulkomaiset suorat sijoitukset Ukrainaan ovat pysyneet hyvin pieninä henkeä kohti (ainoastaan 747 miljoonaa dollaria eli 15 dollaria henkeä kohti vuonna 1998).
5. Rahapolitiikka	Rahapolitiikassa on käytetty yhä enemmän epäsuoria rahapolitiikan välineitä. Keskuspankkiluottoja myönnetään liikepankeille lähinnä Lombard-järjestelyn, huutokauppojen ja takaisinosopimusten avulla. Varantovaatimus yhtenäistettiin huhtikuussa 1997 11 %:iin. Se nostettiin 16,5 %:iin vuosina 1997–1998 ja laskettiin 15 %:iin tammikuussa 1999.
6. Julkinen talous	Julkisia menoja alennettiin noin 38 %:iin suhteessa BKT:hen vuonna 1998, kun ne vielä vuonna 1992 olivat 70 %. Julkisen sektorin työpaikkoja vähennettiin miljoonalla (4,7 miljoonaa) vuosina 1994–1998. Julkisen talouden sulautettu alijäämä supistui noin 1,5 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2000, kun se vuonna 1997 oli 5,2 %. Tärkeimmät tulolähteet ovat sosiaaliturvamaksut, alv ja voitoista maksettava vero, ja ne muodostavat yhteensä noin 70 % kaikista julkisen talouden verotuloista.
7. Yksityistäminen ja yritysten rakenneuudistukset	Pienyritysten yksityistäminen käytännössä tehty. Yli 9 500 yritystä yksityistetty joukkoyksityistämishelmalla (kuponkiyksityistäminen), joka aloitettiin vuoden 1995 alussa. Yli neljäsosa 200 suuresta yrityksestä yksityistetty. Ulkomaisten tai strategisten sijoittajien osallistuminen vähäistä. Hallituksen mukaan yksityisen sektorin osuus teollisuustuotannosta oli 60 % vuonna 1998.
8. Rahoitusalan uudistus	Pankkivalvontaa ja -sääntelyä on vahvistettu merkittävästi vuodesta 1997. Tähän on sisältynyt uuden keskuspankkilain hyväksyminen heinäkuussa 1999, kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IAS) käyttöönotto ja uuden raportointijärjestelmän luominen pankeille. Suurin osa pankeista on yksityisessä omistuksessa. Pankkijärjestelmä on kuitenkin edelleen heikko ja useat suurimmista pankeista ovat heikossa kunnossa. Pääomamarkkinat ovat alkeellisesti kehittyneet.

IMF hyväksyi joulukuussa 2000 EFF:n käynnistämisen uudelleen yli vuoden kestäneiden vaikeiden neuvottelujen jälkeen, joita hankaloittivat väitteet, joiden mukaan Ukrainan keskuspankki olisi vuosina 1997–1998 käyttänyt IMF:n varoja sääntöjenvastaisesti. Joulukuussa 2000 komission virkamiehiä kävi Kiovassa sopimassa talouspoliittisista toimista, jotka liittyvät EU:n lokakuussa 1998 myöntämän 150 miljoonan euron makrotaloudellisen rahoitusavun toisen erän maksamiseen.

2. Makrotaloudellinen kehitys

Supistuttuaan jälleen vuonna 1999 (0,4 prosenttia) Ukrainan talous elpyi voimakkaasti vuonna 2000 vankan viennin vetämänä. Kokonaistuotanto kasvoi 6 prosenttia ja teollisuustuotanto 12 prosenttia. Nämä koko vuoden luvut olivat positiiviset ensimmäistä kertaa maan itsenäistymisen jälkeen.

KHI-inflaatio kiihtyi vuositasolla vuoden 1999 lokakuun 18,4 prosentista 28,9 prosenttiin marraskuussa 2000, mikä kuvasti vuoden 1999 loka-marraskuun presidentinvaalien aikaista maan valuutan grivnan arvon jyrkkää heikkenemistä, öljyn hinnan nousua, hallinnollisesti säänneltyjen hintojen mukautuksia ja suhteellisen ripeää rahan määrän kasvua. Rahan määrä kasvoi 36 prosentin vuosivauhtia. Tämä heijasti sekä talouden rakenteellista uudelleenmonetarisointia että niitä valuuttaan kohdistuvia vaikutuksia, jotka valtion epäonnistuminen Ukrainan keskuspankille olevan velan hoitamisessa on aiheuttanut. Keskuspankki ei ole pystynyt kompensoimaan velkaa täysimääräisesti maksuvalmiutta kohentavilla toimilla.

Sulautetun julkisen talouden alijäämän, joka on mitattu kassaperusteisesti ja sisältää yksityistämisestä saadut nettotulot, arvioidaan supistuneen vuoden 1999 tasosta, joka oli 2,4 prosenttia suhteessa BKT:hen, 1,5 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2000. Tämä kuvasti paitsi odotettua vireämmän taloudellisen toimeliaisuuden vaikutusta julkisen talouden tulojen lisääntymiseen myös keskuspankkivelan hoidossa ilmenneitä viivästyksiä ja eräiden maksurästien kertymistä energia-alalla.

Vaihtotaseen alijäämän arvioidaan kehittyneen vuoden 1998 3 prosentin alijäämästä suhteessa BKT:hen ylijäämäiseksi – 2,7 prosenttia suhteessa BKT:hen – vuonna 1999, sillä tuotannon supistumisen kielteinen vaikutus tuontiin korvasi reilusti viennin uuden vähenemisen. Grivnan devalvaatio vuoden 1999 lopulla ja Ukrainan keskeisissä kauppakumppanimissa vahvistunut kysyntä ovat tukeneet viennin voimakasta kasvua vuoden 1999 lopulta saakka. Vaikka tuonninkin kasvu on kiihtynyt kotimaisen kysynnän elpessä, vaihtotase oli huomattavan ylijäämäinen vuoden 2000 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä.

Huhtikuussa 2000 vaihdettiin noin 2,6 miljardin dollarin arvosta ulkomaisia velkoja euro- tai dollarimääräisiksi 7 vuoden joukkovelkakirjalainoiksi. Nämä velat olivat pääosin yksityisillä sijoittajilla olleita euromääräisiä joukkolainoja mutta myös Ukrainan velkaa Venäjän kaasuyhtiölle Gazpromille. Ukraina pysäytti velvoitteidensa hoitamisen Pariisin klubille tammikuussa 2000 ja pyrki lisäksi järjestelemään uudelleen nämä velkansa (joiden määrä on noin 700 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria). IMF:n päätettyä aloittaa uudelleen lainanannon Ukrainalle Pariisin klubin odotettiin harkitsevan Ukrainalla klubin jäsenmaille olevien velkojen uudelleenjärjestelyä.

Parantuneesta vaihtotaseesta ja uudelleenjärjestetystä joukkolainasta huolimatta maksutasetilanne on kuitenkin erittäin haavoittuvainen. Ulkomaiset suorat sijoitukset eivät edelleenkään kasvaneet odotetusti, ja virallinen valuuttavaranto oli pieni: vuoden

2000 marraskuun lopussa se oli 1,15 miljardia Yhdysvaltain dollaria eli vastasi 3¼ viikon tuontia. Lisäksi öljyntuonnin tuntuvan lisäystarpeen odotetaan heikentävän maksutasetta talvella 2000–01⁸. Moody's alensi tammikuussa 2000 Ukrainan luottoriskiluokituksen B3:sta Caa1:een (laiminlyönnin mahdollista merkitsevä luokitus), koska se katsoi entistä suuremmaksi sen riskin, ettei Ukraina selviydy maksuvelvoitteistaan.

Grivnan kurssi oli suhteellisen vakaa heinäkuun 1999 ja tammikuun 2000 välillä tapahtuneen noin 20 prosentin devalvoitumisen jälkeen. Suhteellinen vakaus dollariin nähden sekä Yhdysvaltain valuutan kohonnut kurssi ja Ukrainan inflaatioero sen pääkauppakumppaneihin nähden aiheuttivat helmikuusta 2000 lähtien reaalisen valuuttakurssin huomattavaa vahvistumista erityisesti suhteessa euroalueeseen (koska euro on heikentynyt merkittävästi suhteessa dollariin). Tämä reaalin vahvistuminen voidaan tulkita suurimmalta osaltaan vuoden 1999 lopussa ja vuoden 2000 alussa havaitun ylidevalvoitumisen korjaukseksi, ja valuuttakurssin uskotaan pysyvän edelleen kilpailukykyisenä.

3. Rakenneuudistukset

Vaikka joulukuussa 1999 muodostettu uudistusmielinen hallitus toteutti merkittäviä rakenneuudistuksia, ne etenivät vaihtelevasti ja paljon jäi vielä tehtävää.

Joulukuussa 1999 presidentti hyväksyi asetuksen, jolla sallitaan yksittäisten tonttien myyminen kollektiivisista maatalousyrityksistä ja luodaan siten perusta yksityisten maamarkkinoiden kehitykselle. Kesäkuussa 2000 annettu presidentin asetus tosin palautti viljamarkkinat osittain valtion valvontaan.

Presidentti antoi joulukuussa 1999 myös asetuksen ensisijaisista toimista yksityistämisen vauhdittamiseksi, ja vuoden 2000 alussa parlamentti hyväksyi vuosille 2000–2002 yksityistämisohjelman, joka koskee suuryritysten myyntiä. Yksityistämistulot olivat yli 2 miljardia grivnaa, eli ne kaksinkertaistuivat reilusti vuonna 2000. Osaa kaupoista ei kuitenkaan toteutettu avoimesti, vaan joissakin tapauksissa eräät yritykset suljettiin tarjouskilpailun ulkopuolelle ilman selvää syytä.

Pankkien sääntely ja valvonta ovat huomattavasti vahvistuneet viime vuosina ulkomaisten rahoittajien teknisen avun ansiosta. Joissakin suurimmissa pankeissa on edelleen merkittäviä heikkouksia. Näiden pankkien rakenneuudistukset hyväksyttiin vuonna 2000, ja niiden toteuttaminen on keskeinen ehto Maailmanpankin, IMF:n ja EU:n makrotaloudellisen rahoitusavun toteutumiselle. Kaksi pankkia eli Banka Ukraina ja valtion säästöpankki edistyivät niiden toteuttamisessa vain vähän ja pankkien tila oli hyvin heikko. Pankeille valmisteltiin kuitenkin tarkistettuja pelastussuunnitelmia. Parlamentti hyväksyikin joulukuussa 2000 uuden pankkeja ja pankkitoimintaa koskevan lain, jossa vahvistetaan keskuspankin valvontavaltuuksia ja määritetään puitteet sille, miten pankkien konkursseihin suhtaudutaan.

Energia-alan rakenneuudistuksissa on edistytty hitaasti, mutta joitakin rohkaisevia toimenpiteitä on toteutettu vuoden 1999 lopun jälkeen. Tšernobylin voimala suljettiin

8 Lokakuussa 2000 Ukrainan öljyvarastot olivat selvästi riittämättömät talven tuotantotarpeisiin nähden. Lokakuussa Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankki hyväksyi 100 miljoonan Yhdysvaltain dollarin ”öljynostolainan”, jolla tuetaan valtion omistamien sähköntuotantoyritysten öljyntuontia talven aikana.

lopullisesti 15. joulukuuta 2000, mikä vapautti EU:n ja Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin vetämän kansainvälisen rahoituspaketin, jonka tarkoituksena on kehittää Kmelnitskyn ja Rovnon ydinvoimaloita hyväksyttävien turvallisuusstandardien mukaisesti (niin sanottu K2R4-hanke). Sähköalan uudistaminen eteni myös jonkin verran. Loka-marraskuussa käynnistettiin yksityistämiseen tähtäävä tarjouskilpailu seitsemästä energianjakeluyhtiöstä, ja kuuden tai seitsemän yhtiön muodostaman kolmannen ryhmän yksityistämiskonsultin valintaa koskeva tarjouskilpailu oli pitkällä. Vuoden 2000 puolivälin jälkeen sähköalan maksujen keräysprosentit olivat nekin merkittävästi parantuneet.

Kaupan vapauttamisessa Ukraina on edistynyt jonkin verran keväästä 2000. Monia kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen vastaisia kaupan esteitä on poistettu, mutta lisätoimia tarvitaan. EU:n makrotaloudellisen rahoitusavun maksamisen ehtona on, että viranomaiset neuvottelevat komission kanssa jäljellä olevien rajoitusten poistamisen aikataulusta (ks. jäljempänä).

4. Makrotaloudellisen rahoitusavun toteutus

Syyskuussa 1998 IMF myönsi EFF-järjestelyn Ukrainalle; määrä oli aluksi 2,2 miljardia dollaria, ja se korotettiin myöhemmin 2,6 miljardiksi dollariksi. EFF-järjestely jäi tavoitteistaan parin kuukauden kuluttua sen hyväksymisestä julkistaloudellisten ja rakenteellisten poikkeamien vuoksi, mutta palasi kurssilleen kun talousohjelmaa tarkistettiin keväällä 1999. Talouspolitiikan keventämisen, rakenneuudistusten toteuttamatta jättämisen ja presidentinvaalien luoman umpikujan vuoksi EFF-järjestely jouduttiin kuitenkin keskeyttämään toisen kerran syksyllä 1999. Yli vuoden kestäneiden vaikeiden neuvottelujen jälkeen IMF päätti joulukuussa 2000 EFF:n käynnistämisestä uudelleen viranomaisten kanssa sovitun uuden talousohjelman tukemiseksi⁹.

EU:n neuvosto päätti lokakuussa 1998 myöntää Ukrainalle kolmannen makrotaloudellisen rahoitusapulainan, jonka enimmäismäärä on 150 miljoonaa euroa¹⁰. Laina oli määrä maksaa ainakin kahdessa erässä ja laina-aika on enintään 10 vuotta. Ensimmäisen erän maksaminen lykkääntyi IMF:n EFF-järjestelyn alkuongelmien vuoksi. Sen jälkeen kun EFF-järjestely oli jälleen käynnistetty ja useat komission ja Ukrainan sopimat ehdot oli täytetty, lainan ensimmäinen erä (58 miljoonaa euroa) maksettiin heinäkuussa 1999. Samaan aikaan komission virkamiehet pääsivät viranomaisten kanssa periaatteelliseen sopimukseen lainan toisen erän maksamisen talouspoliittisista ehdoista, jotka kirjattiin täydentävään yhteisymmärryspöytäkirjaan. Asiakirjan ensimmäistä versiota ei kuitenkaan allekirjoitettu, koska osa Ukrainan ministereistä vaati pieniä korjauksia tekstiin ja koska EFF-järjestely keskeytettiin uudelleen syksyllä 1999.

9 IMF:n lainanannon uudelleenkäynnistämistä ovat mutkistaneet muiden muassa väitteet, että NBU olisi käyttänyt IMF:n varoja väärin vuosina 1997–1998. IMF:n pyynnöstä teetettiin vuoden 2000 alussa NBU:ssa riippumaton tarkastus. Siinä todettiin, NBU oli liioitellut varantojaan saaden näin lukuisia IMF:n maksuja, joita se ei olisi muutoin saanut. Tarkastuksessa ei kuitenkaan saatu todisteita IMF:n varojen väärinkäytöstä. Elokuun lopulla Ukraina maksoi IMF:lle etuajassa takaisin varat (72,5 miljoonaa erityisnosto-oikeutta), jotka se oli hankkinut väärin perustein yliarvostettujen varantojensa perusteella. Lisäksi Ukraina suostui syyskuussa 2000 toteuttamaan toimet, joilla estetään sääntöjenvastaisuuksien uusiutuminen.

10 Neuvoston päätös N:o 98/592/EY, 15.10.1998. Neuvosto hyväksyi ensimmäisen makrotaloudellisen rahoitusaputoimen joulukuussa 1994 ja toisen lokakuussa 1995. Ensimmäinen laina, jonka määrä oli 85 miljoonaa euroa, maksettiin vuonna 1995. Toinen laina, jonka määrä oli 200 miljoonaa euroa, maksettiin vuosina 1996 ja 1997.

Kun EFF:n uudelleenkäynnistäminen näytti joulukuussa 2000 jälleen mahdolliselta, komission virkamiehiä matkusti Kiovaan aloittamaan uudelleen keskustelut avun toisen erän maksamisen ehdoista. Silloin sovittiin Ukrainan viranomaisten kanssa käytännössä alustavasti kaikista tarkistettuun yhteisymmärryspöytäkirjaan sisällytettävistä poliittista toimista. Toimet keskittyivät kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen vastaisten kaupan esteiden poistamiseen, energia-alan uudistamiseen, suuryritysten yksityistämiseen, pankkijärjestelmän vahvistamiseen ja tasa-arvoisten olosuhteiden ja myönteisen ilmaston luomiseen ulkomaista sijoitustoimintaa varten. Komission edustajat ehdottivat alustavasti toisen 42 miljoonan euron erän maksamista.

**LIITE 1 A: KOLMANSILLE MAILLE MYÖNNETTÄVÄ YHTEISÖN MAKROTALOUDELLINEN
RAHOITUSAPU
NEUVOSTON PÄÄTÖSTEN PÄIVÄMÄÄRIEN MUKAAN**

Maksutilanne joulukuussa 2000 (miljoonaa euroa)

<u>Maa</u>	<u>Myönnetty</u>			<u>Maksut</u>			
	<u>Neuvoston päättöksen päivämäärä</u>	<u>Neuvoston päättöksen nro</u>	<u>Enimmäis- määrä</u>	<u>Maksu- ajankohta</u>	<u>Maksumäärät</u>	<u>Yhteensä</u>	<u>Maksamatta</u>
Unkari I (rakennesopeutuslaina)	22.2.90	90/83/EY	870	Huhti 1990 Helmi 1991	350 260	610	260 (Keskeytetty)
Tšekki ja Slovakia (maksutaselaina)	25.2.91	91/106/EY	375	Maalis 1991 Maalis 1992	185 190	375	
Unkari II (maksutaselaina)	24.6.91	91/310/EY	180	Elo 1991 Tammi 1993	100 80	180	
Bulgaria I (maksutaselaina)	24.6.91	91/311/EY	290	Elo 1991 Maalis 1992	150 140	290	
Romania I (maksutaselaina)	22.7.91	91/384/EY	375	Tammi 1992 Huhti 1992	190 185	375	
Israel ¹ (edullisin ehdoin myönnetty rakennesopeutuslaina)	22.7.91	91/408/EY	188	Maalis 1992	188	188	
Algeria I (maksutaselaina)	23.9.91	91/510/EY	400	Tammi 1992 Elo 1994	250 150	400	
Albania I (maksutaseavustus)	28.9.92	92/482/EY	70	Joulu 1992 Elo 1993	35 35	70	
Bulgaria II (maksutaselaina)	19.10.92	92/511/EY	110	Joulu 1994 Elo 1996	70 40	110	
Baltian maat (maksutaselainat)	23.11.92	92/542/EY	220			135	85 (Keskeytetty)
josta: Viro			(40)	Maalis 1993	20		
Latvia			(80)	Heinä 1993	40	(20)	(20)
Liettua			(100)	Heinä 1993 Elo 1995	50 25	(40) (75)	(40) (25)
Romania II (maksutaselaina)	27.11.92	92/551/EY	80	Helmi 1993	80	80	
Moldova I (maksutaselaina)	13.6.94	94/346/EY	45	Joulu 1994 Elo 1995	25 20	45	
Romania III (maksutaselaina)	20.6.94	94/369/EY	125	Marras 1995 Syys 1997 Joulu 1997	55 40 30	125	
Albania II (maksutaseavustus)	28.11.94	94/773/EY	35	Kesä 1995 Loka 1996	15 20	35	
Algeria II (maksutaselaina)	22.12.94	94/936/EY	200	Marras 1995	100	100	100 100 (Keskeytetty)
Slovakia (maksutaselaina)	22.12.94	94/939/EY	130			Peruutettu Heinä 1996	130 Peruutettu
Ukraina I (maksutaselaina)	22.12.94	94/940/EY	85	Joulu 1995	85	85	
Valko-Venäjä (maksutaselaina)	10.4.95	95/132/EY	55	Joulu 1995	30	30	25 100 (Keskeytetty)
Ukraina II (maksutaselaina)	23.10.95	95/442/EY	200	Elo 1993 Loka 1996 Syys 1997	50 50 100	200	
Moldova II (maksutaselaina)	25.3.96	96/242/EY	15	Joulu 1996	15	15	

¹ Israelille annettuun rahoitusapuun sisältyy 160 miljoonan ecun laina ja 27,5 miljoonan ecun avustus korkotuen muodossa.

LIITE 1A: KOLMANSILLE MAILLE MYÖNNETTÄVÄ YHTEISÖN MAKROTALOUDELLINEN
RAHOITUSAPU
NEUVOSTON PÄÄTÖSTEN PÄIVÄMÄÄRIEN MUKAAN

(JATKOA)

<u>Maa</u>	<u>Myönnetty</u>			<u>Maksut</u>			
	<u>Neuvoston päätöksen päivämäärä</u>	<u>Neuvoston päätöksen nro</u>	<u>Enimmäismäärä</u>	<u>Maksu-ajankohta</u>	<u>Maksumäärät</u>	<u>Maksettu</u>	<u>Maksamatta</u>
Ent. Jugoslavian tasavalta Makedonia I (maksutaselaina)	22.7.97	97/471/EY	40	Syys 1997 Helmi 1998	25 15	40	
Bulgaria III (maksutaselaina)	22.7.97	97/472/EY	250	Helmi 1998 Joulu 1998	125 125	250	
Armenia, Georgia ja Tadžikistan ² (rakennesopeutuslainat ja -avustukset), joista:	17.11.97 28.3.2000	97/787/EY, muutettu päätöksellä 99/244/EY	375			169	206
Armenia			(58)	Joulu 1992 Joulu 1992 Joulu 1999	28 (laina) 8 (avustus) 4 (avustus)	(40)	(18)
Georgia			(165)	Heinä 1999 Elo 1993 Syys 1999	110 (laina) 10 (avustus) 9 (avustus)	(129)	(36)
Tadžikistan			(110)				(110)
Ukraina III (maksutaselaina)	15.10.98	98/592/EY	150	Heinä 1999		58	92
Albania III (maksutaselaina)	22.4.99	99/282/EY	20				20
Bosnia I ³ (maksutaselaina ja avustus)	10.5.99	99/325/EY	60	Joulu 1999 Joulu 1999 Tammi 993 Tammi 2001	15 (avustus) 10 (laina) 10 (avustus) 10 (laina)	45	15
Bulgaria IV (maksutaselaina)	8.11.99	99/731/EY	100	Joulu 1999 Syys 2000	40 60	100	
Ent. Jugoslavian tasavalta Makedonia II ⁴ (maksutaselaina ja avustus)	8.11.99	99/733/EY	80	Joulu 2000 Tammi 2001	20 (avustus) 10 (laina)	30	50
Romania IV (maksutaselaina)	8.11.99	99/732/EY	200	Kesä 2000	100	100	100
Kosovo ⁵ (talousarvioavustus)	19.2.00	99/140/EY	35	Maalis 1992 Elo 2000	20 15	35	
Montenegro ⁵ (talousarvioavustus)	22.5.00	99/355/EY	20	Elo 2000 Tammi 2001	7 13	20	
Moldova III (maksutaselaina)	10.7.00	99/452/EY	15				15
YHTEENSÄ			5393			4295	1098

- ² Poikkeuksellinen rahoitusapu, johon sisältyy enintään 245 miljoonan laina ja enintään 130 miljoonan avustus.
- ³ Sisältää 20 miljoonan euron lainapääoman ja 40 miljoonan euron avustukset.
- ⁴ Sisältää enintään 50 miljoonan euron lainapääoman ja enintään 30 miljoonan euron avustukset.
- ⁵ Yhteisön poikkeuksellinen rahoitusapu.

LIITE 1B: KOLMANSILLE MAILLE MYÖNNETTÄVÄ YHTEISÖN MAKROTALOUDELLINEN

RAHOITUSAPU

ALUEITTAIN

Maksutilanne joulukuussa 2000 (miljoonaa euroa)

Maa	Myönnetty			Maksut			
	Neuvoston päätöksen päivämäärä	Neuvoston päätöksen nro	Enimmäismäärä	Maksu-ajankohta	Maksumäärät	Maksettu	Maksamatta
A. EU:hun liittymistä valmistelevat maat							
Baltian maat (maksutaselainat)	23.11.92	92/542/EY	220			135	85
joista: Viro			(40)	Maalis 1993	20		(Keskeytetty)
Latvia			(80)	Maalis 1993	40	(20)	(20)
Liettua			(100)	Heinä 1993	50	(40)	(40)
				Elo 1995	25	(75)	(25)
Bulgaria I (maksutaselaina)	24.6.91	91/311/EY	290	Elo 1991	150	290	
				Maalis 1992	140		
Bulgaria II (maksutaselaina)	19.10.92	92/511/EY	110	Joulu 1994	70	110	
				Elo 1996	40		
Bulgaria III (maksutaselaina)	22.7.97	97/472/EY	250	Helmi 1998	125	250	
				Joulu 1998	125		
Bulgaria IV (maksutaselaina)	8.11.99	99/731/EY	100	Joulu 1999	40	100	
				Syys 2000	60		
Tšekki ja Slovakia (maksutaselaina)	25.2.91	91/106/EY	375	Maalis 1992	185	375	
				Maalis 1992	190		
Unkari I (rakennesopeutuslaina)	22.2.90	90/83/EY	870	Huhti 1990	350	610	260
				Helmi 1991	260		100
							(Keskeytetty)
Unkari II (maksutaselaina)	24.6.91	91/310/EY	180	Elo 1993	100	180	
				Tammi 1993	80		
Romania I (maksutaselaina)	22.7.91	91/384/EY	375	Tammi 1993	190	375	
				Huhti 1992	185		
Romania II (maksutaselaina)	27.11.92	92/551/EY	80	Helmi 1993	80	80	
Romania III (maksutaselaina)	20.6.94	94/369/EY	125	Marras 1995	55	125	
				Syys 1997	40		
				Joulu 1997	30		
Romania IV (maksutaselaina)	8.11.99	99/732/EY	200	Kesä 2000	100	100	100
Slovakia (maksutaselaina)	22.12.94	94/939/EY	130			Peruutettu (Heinä 1996)	130
							Peruutettu
A YHTEENSÄ			3305			2730	575
B. Länsi-Balkan							
Albania I (maksutaseavustus)	28.9.92	92/482/EY	70	Joulu 1992	35	70	
				Elo 1993	35		
Albania II (maksutaseavustus)	28.11.94	94/773/EY	35	Kesä 1995	15	35	
				Loka 1996	20		
Albania III (maksutaselaina)	22.4.99	99/282/EY	20				20
Bosnia I ¹ (maksutaselaina ja avustus)	10.5.99	99/325/EY	60	Joulu 1999	15 (avustus)	45	15
				Joulu 1999	10 (laina)		
				Tammi 1993	10 (avustus)		
				Tammi 2001	10 (laina)		
Ent. Jugoslavian tasavalta Makedonia I (maksutaselaina)	22.7.97	97/471/EY	40	Syys 1997	25	40	
				Helmi 1998	15		
Ent. Jugoslavian tasavalta Makedonia II ² (maksutaselaina ja avustus)	8.11.99	99/733/EY	80	Joulu 2000	20 (avustus)	30	50
				Tammi 2001	10 (laina)		
Kosovo ³ (talousarvioavustus)	19.2.00	99/140/EY	35	Maalis 1992	20	35	
				Elo 2000	15		

¹

Sisältää 20 miljoonan euron lainapääoman ja 40 miljoonan euron avustukset.

²

Sisältää enintään 50 miljoonan euron lainapääoman ja enintään 30 miljoonan euron avustukset.

LIITE 1B: KOLMANSILLE MAILLE MYÖNNETTÄVÄ YHTEISÖN MAKROTALOUDELLINEN
RAHOITUSAPU
ALUEITTAIN

(JATKOA)

<u>Maa</u>	<u>Myönnetty</u>			<u>Maksut</u>			
	<u>Neuvoston päätöksen päivämäärä</u>	<u>Neuvoston päätöksen nro</u>	<u>Enimmäismäärä</u>	<u>Maksu-ajankohta</u>	<u>Maksumäärät</u>	<u>Maksettu</u>	<u>Maksamatta</u>
Montenegro ³ (talousarvioavustus)	22.5.00	00/355/EY	20	Elo 2000 Tammi 2001	7 13	20	
<u>B YHTEENSÄ</u>			360			275	85
<u>C. Uudet itsenäiset valtiot</u>							
Armenia, Georgia ja Tadžikistan ⁴ (rakennesopeutuslainat ja -avustukset), joista:	17.11.97	97/787/EY	375			169	206
	28.3.00	muutettu päätöksellä 99/244/EY					
Armenia			(58)	Joulu 1992 Joulu 1992 Joulu 1999	28 (laina) 8 (avustus) 4 (avustus)	(40)	(18)
Georgia			(165)	Heinä 1999 Elo 1993 Syys 1999	110 (laina) 10 (avustus) 9 (avustus)	(129)	(36)
Tadžikistan			(110)				(110)
Valko-Venäjä (maksutaselaina)	10.4.95	95/132/EY	55	Joulu 1995	30	30	25 100 (Keskeytetty)
Moldova I (maksutaselaina)	13.6.94	94/346/EY	45	Joulu 1994 Elo 1995	25 20	45	
Moldova II (maksutaselaina)	25.3.96	96/242/EY	15	Joulu 1996	15	15	
Moldova III (maksutaselaina)	10.7.00	99/452/EY	15				15
Ukraina I (maksutaselaina)	22.12.94	94/940/EY	85	Joulu 1995	85	85	
Ukraina II (maksutaselaina)	23.10.95	95/442/EY	200	Elo 1993 Loka 1996 Syys 1997	50 50 100	200	
Ukraina III (maksutaselaina)	15.10.98	98/592/EY	150	Heinä 1999	58	58	92
<u>C YHTEENSÄ</u>			940			602	338
<u>D. Välimeren alueen maat</u>							
Algeria I (maksutaselaina)	23.9.91	91/510/EY	400	Tammi 1993 Elo 1994	250 150	400	
Algeria II (maksutaselaina)	22.12.94	94/936/EY	200	Marras 1995	100	100	100 100 (Keskeytetty)
Israel ⁵ (edullisin ehdoin myönnetty rakennesopeutuslaina)	22.7.91	91/408/EY	188	Maalis 1992	188	188	
<u>D YHTEENSÄ</u>			788			688	100
<u>A+B+C+D YHTEENSÄ</u>			5393			4295	1098

³ Yhteisön poikkeuksellinen rahoitusapu.

⁴ Yhteisön poikkeuksellinen rahoitusapu, joka sisältää enintään 245 miljoonan ecun lainan ja enintään 130 miljoonan ecun avustuksen.

⁵ Israelille annettuun rahoitusapuun sisältyy 160 miljoonan ecun laina ja 27,5 miljoonan ecun avustus korkotuen muodossa.

**LIITE 2: EY:N MAKROTALOUDELLISEN RAHOITUSAVUN NSAAJILLE MYÖNNETTY
MAKSUTASETKI JA LAINANANTAJAT VUOSINA 1990–2000⁽¹⁾**

**a. Miljoonaa Yhdysvaltain
dollaria**

	1990	1991	1992	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
v. rahoitus- sitoumukset	419	5607	1564	4086	1877	250	732	2800	1751	3000
IMF	219	4177	909	3206	1477	195	584	2200	1009	1000
Maailemanpankki	200	1430	655	880	400	55	148	600	742	2000
ahdenväliset	1618	5600	708	11202	3885	67	582	336	872	2300
EU ⁽²⁾	1108	2190	423	855	330	19	329	168	556	1800
Muut kahdenväliset ⁽³⁾ joista	511	1406	285	702	150	10	73		264	400
Yhdysvallat		35		100		10	15		75	100
Japani	200	850	120	350	150		54		22	200
Velanhuojennukset		2004		9645	3405	38	180		52	200
Pariisin klubi		554		4920					52	200
Lontoon klubi				4380						
Muut ⁽⁴⁾		1450		345	3405	38	180			

b % sitoumuksista yhteensä

	1990	1991	1992	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
v. rahoitus- sitoumukset	21	50	69	27	33	79	56	94	67	100
IMF	11	37	40	21	26	62	44	74	38	33
Maailemanpankki	10	13	29	6	7	17	11	20	28	67
ahdenväliset	79	50	31	73	67	21	44	6	33	80
EU ⁽²⁾	54	20	19	6	6	6	25	6	21	67
Muut kahdenväliset ⁽³⁾ joista	25	13	13	5	3	3	5		10	13
Yhdysvallat		0		1		3	1		3	3
Japani	10	8	5	2	3		4		1	10
Velanhuojennukset		18		63	59	12	14		2	20
Pariisin Klubi		5		32					2	20
Lontoon Klubi				29						
Muut ⁽⁴⁾		13		2	59	12	14			

c. % sitoumuksista yhteensä (ilman veronhuojennuksia)

	1990	1991	1992	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
v. rahoitus- sitoumukset	21	61	69	72	80	90	65	92	68	100
IMF	11	45	40	57	63	70	52	59	39	33
Maailemanpankki	10	16	29	16	17	20	13	33	29	67
ahdenväliset	79	39	31	28	20	10	35	8	32	80
EU ⁽²⁾	54	24	19	15	14	7	29	8	22	67
Muut kahdenväliset ⁽³⁾ Joista	25	15	13	12	6	4	7		10	13
Yhdysvallat		0		2		4	1		3	3
Japani	10	9	5	6	6		5		1	10

- ¹ Näissä taulukoissa EY:n makrotaloudellisen rahoitusavun saajilla tarkoitetaan kaikkia taulukon 1 maita. Vuonna 1993 ei tehty toimia koskevia päätöksiä.
- ² EU:n makrotaloudellinen rahoitusapu.
- ³ EU:n jäsenvaltiot mukaan luettuina.
- ⁴ Liikepankkien syndikoitu laina Algerialle vuonna 1991, - velanhuojennukset Venäjältä ja Turkmenistanilta Ukrainalle vuosina 1994 ja 1995, ja uudelleenjärjestelyjä kansainvälisten pankkien kanssa vuosina 1998 ja 1999, - Venäjän Moldovalle myöntämä uudelleenjärjestely vuonna 1996, - uudelleenjärjestely Bulgarialle ja EJT:lle 1997.

**LIITE 2.1: EY:N MAKROTALOUDELLISEN RAHOITUSAVUN SAAJILLE MYÖNNETTY
MAKSUTASETUKI JA LAINANANTAJAT VUOSINA 1990-2000¹**

(miljoonaa Yhdysvaltain dollaria ja prosenttiosuus kokonaissitoumuksista ja maksuista)

Maksutasetuki vuonna 1999

	<u>Yhteensä</u>				<u>Albania III</u>				<u>Bosnia I</u>			
	<u>Sitoumukset</u>		<u>Maksut</u>		<u>Sitoumukset</u>		<u>Maksut</u>		<u>Sitoumukset</u>		<u>Maksut</u>	
	milj. USD	%	milj. USD	%	milj. USD	%	milj. USD	%	milj. USD	%	milj. USD	%
Kv.	1751	67	964	67	108	53	88	67	206	62	133	65
rahoituslaitokset												
IMF	1009	38	472	33	58	28	38	29	84	25	56	28
Maailmanpankki (toimien mukaan)	742	28	492	34	50	24	50	38	122	37	77	38
Kahdenväliset	872	33	478	33	97	47	43	33	128	38	71	35
EY	556	21	297	21	87	43	33	25	64	19	45	22
Yhdysvallat	75	3	48	3					22	7	17	8
Japani	22	1										
Muut kahdenväliset	167	6	100	7	4	2	4	3	38	11	5	2
Velanhuojennukset	52	2	34	2	6	3	6	5	4	1	4	2
Lontoon klubi												
Pariisin klubi	52	2	34	2	6	3	6	5	4	1	4	2
Muut												
Yhteensä	2624	100	1442	100	205	100	132	100	334	100	204	100
<u>Bulgaria IV</u>				<u>EJTM II</u>				<u>Romania IV</u>				
<u>Sitoumukset</u>		<u>Maksut</u>		<u>Sitoumukset</u>		<u>Maksut</u>		<u>Sitoumukset</u>		<u>Maksut</u>		
milj. USD	%	milj. USD	%	milj. USD	%	milj. USD	%	milj. USD	%	milj. USD	%	
Kv.	465	69	461	70	125	35	59	43	847	80	223	71
rahoituslaitokset												
IMF	290	43	286	44	30	9	19	14	547	52	73	23
Maailmanpankki (toimien mukaan)	175	26	175	27	95	27	40	29	300	28	150	48
Kahdenväliset	207	31	193	30	227	65	79	57	213	20	92	29
EY	107	16	98	15	85	24	28	20	213	20	92	29
Yhdysvallat	25	4	25	4	28	8	6	4				
Japani					22	6						
Muut kahdenväliset	75	11	70	11	50	14	21	15				
Velanhuojennukset					42	12	24	17				
Lontoon klubi												
Pariisin klubi					42	12	24	17				
Muut												
Yhteensä	672	100	654	100	352	100	138	100	1060	100	315	100

¹

Maksut esitetään vastaavaa sitoumusta koskevan vuoden kohdalla.

Maksutasetuki vuonna 2000

	<u>Yhteensä</u>				<u>Kosovo</u>				<u>Moldova</u>			
	<u>Sitoumukset</u>		<u>Maksut</u>		<u>Sitoumukset</u>		<u>Maksut</u>		<u>Sitoumukset</u>		<u>Maksut</u>	
	milj. USD	%	milj. USD	%	milj. USD	%	milj. USD	%	milj. USD	%	milj. USD	%
Kv. rahoituslaitokset	36	13	36	23	5	6	5	6	31	57	31	76
IMF	12	4	12	8					12	22	12	29
Maailmanpankki (toimien mukaan)	24	9	24	15	5	6	5	6	19	35	19	47
Kahdenväliset	238	87	120	77	81	94	78	94	24	43	10	24
EY	189	69	74	47	42	49	42	50	14	25		
Yhdysvallat	13	5	13	8	13	15	13	16				8
Japani	7	3	7	4	7	8	7	8				
Muut kahdenväliset	29	11	26	17	19	22	16	19	10	18	10	24
Velanhuojennukset												
Lontoon klubi												
Pariisin klubi												
Muut												
Yhteensä	275	100	156	100	86	100	83	100	55	100	41	100

	<u>Montenegro</u>				<u>Tadžikistan</u>			
	<u>Sitoumukset</u>		<u>Maksut</u>		<u>Sitoumukset</u>		<u>Maksut</u>	
	milj. USD	%	milj. USD	%	milj. USD	%	milj. USD	%
Kv. rahoituslaitokset								
IMF								
Maailmanpankki (toimien mukaan)								
Kahdenväliset	32	100	32	100	102	100	100	
EY	32	100	32	100	102	100	100	
Yhdysvallat								
Japani								
Muut kahdenväliset								
Velanhuojennukset								
Lontoon klubi								
Pariisin klubi								
Muut								
Yhteensä	32	100	32	100	102	100	100	

LIITE 3: TALOUDEN TUNNUSLUKUJA

	1997	1998	1999	2000	
				Ohjelma	Arviot
				(¹)	
BKT kiinteään hintaan	(Pros. muutos)				
Albania	-7,0	8,0	7,3	7,0	7,8
Armenia	3,1	7,2	3,3	-	6,0
Bosnia ja Hertsegovina	30,0	18,0	9,0	12,0	10,0
Bulgaria	-7,4	4,5	2,4	4,0	5,3
Ent. Jugoslavian tasavalta Makedonia	1,4	2,9	2,7	6,0	6,0
Georgia	10,7	2,9	2,9	1,2	1,9
Kosovo	-	-	-	-	-
Moldova	1,3	-6,5	-4,4	-	0,0
Montenegro	30,5	46,0	112,6	-	48,5
Romania	-6,1	-5,4	-3,2	1,5	2,0
Tadžikistan	1,7	5,3	3,7	5,0	8,3
Ukraina	-3,0	-1,9	-0,4	4,2	4,5
Kuluttajahinnat vuoden lopussa	(Pros. muutos)				
Albania	42,1	8,7	-1,0	3,0	4,0
Armenia	21,9	-1,3	2,0	-	0,4
Bosnia ja Hertsegovina					
Federaatio	14,0	5,0	3,0	-	3,0
Serbitasavalta	3,0	38,0	5,0	-	3,0
Bulgaria	579,7	1,0	6,2	3,5	11,4
Ent. Jugoslavian tasavalta Makedonia	4,5	-2,4	2,6	4,9	4,9
Georgia	7,2	10,7	10,9	6,8	4,6
Kosovo	-	-	-	-	-
Moldova	11,1	18,2	43,8	-	21,0
Montenegro	-	44,7	146,0	-	50,0
Romania	151,4	40,6	54,9	30,0	41,3
Tadžikistan	163,6	2,7	31,3	-	61,0
Ukraina	10,0	22,0	19,1	27,1	27,0
Julkisen talouden rahoitusasema	(% BKT:sta)				
Albania	-12,6	-10,4	-11,5	-9,4	-9,5
Armenia ²	-5,8	-4,9	-7,3	-	-7,2
Bosnia ja Hertsegovina					
Federaatio	-1,9	-1,7	-1,3	-3,0	-2,8
Serbitasavalta	0,0	-5,2	-5,1	-4,0	-3,8
Bulgaria	-2,6	1,4	-1,0	-1,4	-0,6
Ent. Jugoslavian tasavalta Makedonia	-0,4	-1,7	0,0	2,2	2,2
Georgia	-7,0	-6,4	-6,9	-4,6	-3,9
Kosovo	-	-	-	-	-7,3
Moldova	-7,5	-8,6	-2,6	-	-1,5
Montenegro	-	-	-5,8	-	-8,3
Romania	-3,6	-4,0	-4,1	-3,5	-3,7
Tadžikistan	-11,7	-3,8	-3,1	-1,2	0,2
Ukraina	-5,4	-3,5	-2,4	-1,5	-1,5
Vaihtotase	(% BKT:sta)				
Albania	-12,1	-6,1	-8,0	-8,4	-7,0
Armenia ³	-28,0	-27,1	-21,7	-	-19,7
Bosnia ja Hertsegovina	-43,3	-31,5	-22,0		-20,0
Bulgaria:	4,4	-0,5	-5,3	-4,0	-5,4
Ent. Jugoslavian tasavalta Makedonia	-7,4	-9,6	-5,9	-8,5	-8,5
Georgia ³	-16,5	-17,2	-14,9	-13,7	-13,7
Kosovo	-	-	-	-	-34,0
Moldova	-14,8	-16,7	-2,6	-	-7,9
Montenegro	-4,2	-6,0	-19,3	-	-14,6
Romania	-6,1	-7,2	-3,8	-3,4	-4,3
Tadžikistan		-9,3	-3,4	-5,7	-3,9
Ukraina	-2,7	-3,1	2,7	4,8	4,0
Valuuttavaranto vuoden lopussa	(kuukauden tuonti)				
Albania	3,8	4,2	4,1	4,6	4,4
Armenia	3,1	3,6	3,7	-	3,5
Bosnia ja Hertsegovina	1,3	1,4	2,0	-	2,3
Bulgaria	4,0	5,7	6,4	6,0	8,2
Ent. Jugoslavian tasavalta Makedonia	1,7	2,0	3,0	3,5	3,5

¹ IMF:n ohjelman tavoitteet, jos ne on määritelty.

² Suoriteperusteella.

³ Ilman virallisia siirtoja.

Georgia	1,5	1,0	1,3	1,2	1,0
Kosovo	-	-	-	-	-
Moldova	3,1	1,4	2,9	-	2,7
Montenegro	-	-	-	-	-
Romania	3,6	3,6	6,4	4,2	3,7
Tadžikistan	0,6	1,5	1,7	1,9	1,9
Ukraina	1,4	0,6	0,8	0,8	0,8

Lähteet: Kansalliset viranomaiset ja IMF.